

רמב"ם

הלכות שבת

הלכה פרק א

א שבייתה בשביעי ממלאכה מצות עשה שנאמר וביום השביעי תשבות. וכל העושה בו מלאכה ביטל מצות עשה ועבר על לא תעשה שנאמר לא תעשה כל מלאכה ומהו חייב על עשיית מלאכה. אם עשה ברצונו בזדון חייב כרת. ואם היו שם עדים והתראה נסקל. ואם עשה בשגגה חייב קרבן חטאת קבועה.

ב כל מקום שנאמר בהלכות שבת שהעושה דבר זה חייב הרי זה חייב כרת. ואם היו שם עדים והתראה חייב סקילה. ואם היה שוגג חייב חטאת.

ג וכל מקום שנאמר שהעושה דבר זה פטור הרי זה פטור מן הכרת ומן הסקילה ומן הקרבן אבל אסור לעשות אותו דבר בשבת ואיסורו מדברי סופרים והוא הרחקה מן המלאכה. והעושה אותו בזדון מכין אותו מכת מרדות. וכן כל מקום שנאמר אין עושיין כך וכך או אסור לעשות כך וכך בשבת העושה אותו דבר בזדון מכין אותו מכת מרדות.

ד וכל מקום שנאמר מותר לעשות כך וכך הרי זה מותר לכתחלה. וכן כל מקום שנאמר אינו חייב כלום או פטור מכלום אין מכין אותו כלל.

ה דברים המותרים לעשותן בשבת ובשעת עשייתן אפשר שתעשה בגללן מלאכה ואפשר שלא תעשה. אם לא נתכוין לאותה מלאכה הרי זה מותר. כיצד גורר אדם מטה וכסא וספסל וכיוצא בהן בשבת ובלבד שלא יתכוין לחפור חריץ בקרקע בשעת גרירתן. ולפיכך אם חפרו הקרקע אינו חושש בכך לפי שלא נתכוין. וכן מהלך אדם על גבי עשבים בשבת ובלבד שלא יתכוין לעקור אותן. לפיכך אם נעקרו אינו חושש. ורוחץ ידיו בעפר הפירות וכיוצא בו ובלבד שלא יתכוין להשיר השער. לפיכך אם נשר אינו חושש. וכן פרצה דחוקה מותר להכנס בה בשבת אף על פי שמשיר צרורות. וכן כל דבר שאין מתכוין כגון זה הרי זה מותר.

ו אבל עשה מעשה ונעשית בגללו מלאכה שודאי תעשה בשביל אותו מעשה אע"פ שלא נתכוין לה חייב. שהדבר ידוע שאי אפשר שלא תעשה אותה מלאכה. "כיצד הרי שצריך לראש עוף לצחק בו הקטן וחתך ראשו בשבת אע"פ שאין סוף מגמתו להריגת העוף בלבד חייב שהדבר ידוע שאי אפשר שיחתוך ראש החי ויחיה אלא המות בא בשבילו וכן כל כיוצא בזה.

ז כל העושה מלאכה בשבת אף על פי שאינו צריך לגופה של מלאכה חייב עליה. כיצד הרי שכבה את הנר מפני שהוא צריך לשמן או לפתילה כדי שלא יאבד או כדי שלא ישרף או כדי שלא יבקע חרש של נר. מפני שהכיבוי מלאכה והרי נתכוין לכבות ואע"פ שאינו צריך לגוף הכבוי ולא כבה אלא מפני השמן או מפני החרש או מפני הפתילה הרי זה חייב. וכן המעביר את הקוץ ארבע אמות ברשות הרבים או המכבה את הגחלת כדי שלא יזוקו בהן רבים חייב ואע"פ שאינו צריך לגוף הכבוי או לגוף ההעברה אלא להרחיק ההיזק הרי זה חייב וכן כל כיוצא בזה.

ח כל המתכוין לעשות מלאכה ונעשה לו מלאכה אחרת שלא נתכוין לה פטור עליה לפי שלא נעשית מחשבתו. כיצד זרק אבן או חץ בחבירו או בבהמה כדי להורגו והלך ועקר אילן בהליכתו ולא הרג הרי זה פטור. הרי זה קל וחומר אם נתכוין לאיסור קל ונעשה איסור חמור. כגון שנתכוין לזרוק בכרמלית ועברה האבן לרשות הרבים שהוא פטור וכן כל כיוצא בזה. נתכוין לעשות דבר המותר ועשה דבר אחר כגון שנתכוין לחתוך את התלוש וחתך את המחובר אינו חייב כלום וכן כל כיוצא בזה.

ט נתכוין ללקוט תאנים שחורות וליקט לבנות או שנתכוין ללקוט תאנים ואחר כך ענבים ונהפך הדבר וליקט הענבים בתחלה ואחר כך תאנים פטור אף על פי שליקט כל מה שחשב הואיל ולא ליקט כסדר שחשב פטור שבלא כוונה עשה שלא אסרה תורה אלא מלאכת מחשבת.

י היו לפניו שתי נרות דולקות או כבויים נתכוין לכבות זו וכבה את זו והדליק זו וחייב שהרי עשה מן המלאכה שחשב לעשותה. הא למה הוא דומה למי שנתכוין ללקוט תאנה זו וליקט תאנה אחרת. או למי שנתכוין להרוג את זה והרג את זה שהרי נעשית מלאכה שחשב לעשותה.

יא אבל אם נתכוין להדליק ראשונה ולכבות שניה אחריה ונהפך הדבר וכבה ראשונה ואחר כך הדליק שניה אחריה פטור. כבה זו והדליק זו בנשימה אחת חייב. שאע"פ שלא הקדים ההדלקה הרי זה לא איחר אותה אלא שתיהן כאחת ולפיכך חייב וכן כל כיוצא בזה וכל העושה מלאכה במתעסק ולא נתכוין לה פטור.

רמב"ם

- יב** כל המתכוין לעשות מלאכה ונעשית ביותר על כוונתו חייב בפחות מכוונתו פטור. כיצד הרי שנתכוין להוציא משא לאחריו ובא לו לפניו חייב שהרי נתכוין לשמירה פחותה ונעשית שמירה מעולה. אבל אם נתכוין להוציא לפניו ובא לו לאחריו פטור שהרי נתכוין להוציא בשמירה מעולה והוציא בשמירה פחותה וכן כל כיוצא בזה.
- יג** היה חגור בסינר והשליך המשא בין בשרו וחלוקו בין שבא זה המשא שדרכו להוציאו בדרך הזאת לפניו בין שבא לאחריו חייב שכן דרכו להיות חוזר.
- יד** כל המתכוין לעשות מלאכה בשבת והתחיל בה ועשה כשיעור חייב. אף על פי שלא השלים כל המלאכה שנתכוין להשלימה. כיצד הרי שנתכוין לכתוב אגרת או שטר בשבת אין אומרים לא יתחייב זה עד שישלים חפצו ויכתוב כל השטר או כל האגרת אלא משיכתוב שתי אותיות חייב. וכן אם נתכוין לארוג בגד שלם משיארוג שני חוטין חייב ואף על פי שכוונתו להשלים הבגד הואיל ועשה כשיעור בכוונה חייב וכן כל כיוצא בזה.
- טו** כל מלאכה שהיחיד יכול לעשות אותה לבדו ועשו אותה שנים בשותפות בין שעשה זה מקצתה וזה מקצתה כגון שעקר זה החפץ מרשות זו והניחו השני ברשות אחרת בין שעשו אותה שניהם כאחד מתחלה ועד סוף כגון שאחזו שניהם בקולמוס וכתבו או אחזו ככר והוציאוהו מרשות לרשות הרי אלו פטורין.
- טז** ואם אין אחד מהן יכול לעשותה לבדו עד שיצטרפו כגון שנים שאחזו קורה והוציאוהו לרשות הרבים הואיל ואין כח באחד מהן לעשותה לבדו ועשו אותה בשותפות מתחלה ועד סוף שניהן חייבין ושיעור אחד לשניהן. היה כח באחד להוציא קורה זו לבדו והשני אינו יכול להוציאה לבדו ונשתתפו שניהם והוציאוהו. זה הראשון שיכול חייב והשני מסייע הוא ומסייע אינו חייב כלום וכן כל כיוצא בזה.
- יז** כל המקלקלין פטורין. כיצד הרי שחבל בחבירו או בבהמה דרך השחתה וכן אם קרע בגדים או שרפן או שבר כלים דרך השחתה הרי זה פטור. חפר גומא ואינו צריך אלא לעפרה הרי זה מקלקל ופטור אע"פ שעשה מלאכה הואיל וכוונתו לקלקל פטור.
- יח** כל המקלקל על מנת לתקן חייב. כיצד הרי שסתר כדי לבנות במקומו או שמחק כדי לכתוב במקום שמחק או שחפר גומא כדי לבנות בתוכה יסודות וכל כיוצא בזה חייב ושיעורין כשיעור המתקן.
- יט** כל העושה מלאכה בשבת מקצתה בשוגג ומקצתה בזדון בין שהיזיד ולבסוף שגג בין ששגג ולבסוף היזיד פטור עד שיעשה שיעור המלאכה כולה מתחלה ועד סוף בזדון ואחר כך יהיה חייב כרת. ואם יהיה בעדים והתראה חייב סקילה. או שיעשה שיעור מלאכה כולה בשגגה מתחלה ועד סוף ואחר כך יהיה חייב חטאת קבועה.
- הלכה פרק ב**
- א** דחוויה היא שבת אצל סכנת נפשות כשאר כל המצות. לפיכך חולה שיש בו סכנה עושין לו כל צרכיו בשבת על פי רופא אומן של אותו מקום. ספק שהוא צריך לחלל עליו את השבת ספק שאינו צריך. וכן אם אמר רופא לחלל עליו את השבת ורופא אחר אומר אינו צריך מחללין עליו את השבת ספק נפשות דוחה את השבת.
- ב** אמדוהו ביום השבת שהוא צריך לכך וכן לשמנה ימים אין אומרים נמתין עד הערב כדי שלא לחלל עליו שתי שבתות אלא מתחילין מהיום שהוא שבת ומחללין עליו אפילו מאה שבתות כל זמן שהוא צריך ויש בו סכנה או ספק סכנה מחללין. ומדליקין לו את הנר ומכבין מלפניו את הנר ושוחטין לו ואופין ומבשלין ומחמין לו חמין בין להשקותו בין לרחיצת גופו. כללו של דבר שבת לגבי חולה שיש בו סכנה הרי הוא כחול לכל הדברים שהוא צריך להן.
- ג** כשעושים דברים האלו אין עושין אותן לא ע"י נכרים ולא ע"י קטנים ולא ע"י עבדים ולא ע"י נשים כדי שלא תהא שבת קלה בעיניהם. אלא על ידי גדולי ישראל וחכמיהם. ואסור להתמהמה בחילול שבת לחולה שיש בו סכנה שנאמר אשר יעשה אותם האדם וחי בהם ולא שימות בהם. הא למדת שאין משפטי התורה נקמה בעולם אלא רחמים וחסד ושלוש בעולם. ואלו האפיקורוסים שאומרים שזה חילול שבת ואסור עליהן הכתוב אומר גם אני נתתי לכם חוקים לא טובים ומשפטים לא יחיו בהם.
- ד** החושש בעיניו והוא שיהיה בשתיהם או באחת מהם ציר או שהיו דמעות שותתות מהן מרוב הכאב או שהיה דם שותת מהן או שהיה בהן קדחת וכיוצא בחלאים אלו הרי זה בכלל חולים שיש בהן סכנה ומחללין עליו את השבת ועושין לו כל צרכי רפואה.

רמב"ם

- ה** וכן אם יש מכה בחלל גופו מן השפה ולפנים בין בפיו בין במעיו בין בכבדו וטחולו או בשאר מקומות כל שיש בחללו הרי זה חולה שיש בו סכנה ואינו צריך אומד שחוליו כבד הוא לפיכך מחללין עליו את השבת מיד בלא אמידה. ומכה שהיא בגב היד וגב הרגל הרי היא כמכה של חלל ואינה צריכה אומד ומחללין עליה את השבת. והחום שמסמר את הבשר כמכה של חלל דמי ומחללין עליו את השבת וכן כל חולי שהרופאים אומרים שזה יש בו סכנה אע"פ שהוא בעור הבשר מבחוץ מחללין עליו את השבת על פיהם.
- ו** הבולע נימא של מים מחמין לו חמין בשבת ועושין לו כל צרכי רפואה מפני שהיא סכנת נפשות. וכן מי שנשכו כלב שוטה או אחד מזוחלי העפר שממיתין אפילו היו ספק ממיתין ספק אין ממיתין עושין לו כל צרכי רפואה להצילו.
- ז** חולה שאמדוהו רופאים להביא לו גרוגרת אחת ורצו עשרה בני אדם והביאו לו עשר גרוגרות בבת אחת כולן פטורין מכלום. ואפילו הביאו בזה אחר זה ואפילו הבריא בראשונה שהרי כולם ברשות הביאו.
- ח** חולה שהיה צריך לשתי גרוגרות ולא מצאו אלא שתי גרוגרות בשני עוקצין ושלוש גרוגרות בעוקץ אחד כורתין העוקץ שיש בו שלש אף על פי שאין צריכין אלא לשתיים כדי שלא ירבו בבצירה אלא יכרתו עוקץ אחד ולא יכרתו שנים וכן כל כיוצא בזה.
- ט** המבשל לחולה בשבת ואכל החולה והותיר אסור לבריא לאכול מן המותר גזרה שמא ירבה בשבילו. אבל השוחט לחולה בשבת מותר לבריא לאכול ממנו בשר חי שאין בדבר תוספת כדי שנגזור שמא ירבה בשבילו וכן כל כיוצא בזה.
- י** חולה שאין בו סכנה עושין לו כל צרכיו על ידי נכרי. כיצד אומרים לנכרי לעשות לו והוא עושה לבשל לו ולאפות ולהביא רפואה מרשות לרשות וכיוצא באלו. וכן כוחל עיניו מן הנכרי בשבת אע"פ שאין שם סכנה. ואם היו צריכים לדברים שאין בהן מלאכה עושין אותן אפילו ישראל. לפיכך מעלין אזנים בשבת ומעלין אנקלי ומחזירין את השבר וכל כיוצא בזה מותר.
- יא** היולדת כשכורעת לילד הרי היא בסכנת נפשות ומחללין עליה את השבת. קוראין לה חכמה ממקום למקום וחותכים את הטבור וקושרין אותו, ואם היתה צריכה לנר בשעה שהיא צועקת בחבליה מדליקין לה את הנר. ואפילו היתה סומא מפני שדעתה מתיישבת עליה בנר ואף על פי שאינה רואה. ואם היתה צריכה לשמן וכיוצא בו מביאין לה. וכל שאפשר לשנות משנין בשעת הבאה כגון שתביא לה חברתה כלי תלוי בשערה ואם אי אפשר מביאה כדרכה.
- יב** אין מילדין את העובדת כוכבים ומזלות בשבת ואפי' בשכר ואין חוששין לאיבה ואע"פ שאין שם חילול. אבל מילדין את בת גר תושב מפני שאנו מצווין להחיותו ואין מחללין עליה את השבת.
- יג** חיה משיתחיל הדם להיות שותת עד שתלד ואחר שתלד עד שלשה ימים מחללין עליה את השבת ועושין לה כל צרכיה. בין שאמרה צריכה אני בין שאמרה איני צריכה. ומשלשה עד שבעה אם אמרה איני צריכה אין מחללין עליה את השבת. ואם שתקה ואין צריך לומר אם אמרה צריכה אני שמחללין עליה את השבת. ומשבעה ועד שלשים יום הרי היא כחולה שאין בו סכנה ואפילו אמרה צריכה אני אין עושין לה מלאכה אלא על ידי נכרים.
- יד** עושין מדורה לחיה ואפילו בימות החמה מפני שהצנה קשה לחיה הרבה במקומות הקרים. אבל אין עושין מדורה לחולה להתחמם בה. הקיז דם ונצטנן עושין לו מדורה אפילו בתקופת תמוז. ומרחיצין את הולד בשבת ביום שנולד אחר שחותכין את טיבורו אפילו בחמין שהוחמו בשבת. ומולחין אותו ומלפפין אותו מפני שסכנה היא לו אם לא יעשו לו כל אלו. וכן מרחיצים אותו לפני המילה ולאחר המילה וביום השלישי למילה בחמין שהוחמו בשבת מפני הסכנה.
- טו** האשה שישבה על המשבר ומתה מביאין סכין בשבת אפילו דרך רשות הרבים וקורעין את כריסה ומוציאין את הולד שמא ימצא חי שספק נפשות דוחה את השבת ואפילו לזה שאין חזקתו חי.
- טז** מפקחין פיקוח נפש בשבת ואין צריך ליטול רשות מבית דין. והמקדים להציל הנפש הרי זה משובח. כיצד ראה תינוק שנפל לים פורש מצודה ומעלהו ואע"פ שהוא צד הדגים עמו. שמע שטבע תינוק בים ופרש מצודה להעלותו והעלה דגים בלבד פטור מכלום. נתכוין להעלות דגים והעלה דגים ותינוק פטור אפילו לא שמע שטבע הואיל והעלה תינוק עם הדגים פטור.

רמב"ם

- יז** נפל תינוק לבור עוקר חוליא ומעלהו ואע"פ שהוא מתקן בה מדרגה בשעת עקירתו. ננעל דלת בפני תינוק שובר הדלת ומוציאו ואע"פ שהוא מפצל אותה כמין עצים שראויין למלאכה שמא יבעת התינוק וימות. נפלה דליקה ויש שם אדם שחוששין שמא ישרף מכבין אותה להצילו מן האש ואע"פ שהוא כובש דרך ומתקנה בשעת כיבוי. וכל הקודם להציל הרי זה משובח ואינו צריך ליטול רשות מבית דין בכל דבר שיש בו סכנה.
- יח** מי שנפלה עליו מפולת ספק הוא שם ספק אינו שם מפקחין עליו. מצאוהו חי אף על פי שנתרוצץ ואי אפשר שיבריא מפקחין עליו ומוציאין אותו לחיי אותה שעה.
- יט** בדקו עד חוטמו ולא מצאו בו נשמה מניחין אותו שם שכבר מת. בדקו ומצאו עליונים מתים לא יאמרו כבר מתו תחתונים אלא מפקחין על הכל שאפשר במפולת שימות העליון ויהיה התחתון חי.
- כ** היתה חצר שיש בה עובדי כוכבים ומזלות וישראלים אפילו ישראל אחד ואלף עובדי כוכבים ומזלות ונפלה עליהם מפולת מפקחין על הכל מפני ישראל. פירש אחד מהם לחצר אחרת ונפלה עליו אותה חצר מפקחים עליו שמא זה שפירש היה ישראל והנשארים עובדי כוכבים ומזלות.
- כא** נעקרו כולן מחצר זו לילך לחצר אחרת ובעת עקירתם פירש אחד מהן ונכנס לחצר אחרת ונפלה עליו מפולת ואין ידוע מי הוא אין מפקחין עליו. שכיון שנעקרו כולם אין כאן ישראל וכל הפורש מהן כשהן מהלכין הרי הוא בחזקת שפירש מן הרוב. לפיכך אם היה הרוב ישראל אע"פ שנעקרו כולם ופירש אחד מהם לחצר אחרת ונפלה עליו מפולת מפקחין.
- כב** המהלך במדבר ולא ידע מתי הוא יום שבת מונה מיום שטעה ששה ומקדש שביעי ומברך בו ברכות היום ומבדיל במוצאי שבת. ובכל יום ויום ואפילו ביום זה שהוא מקדש ומבדיל בו מותר לו לעשות כדי פרנסתו בלבד כדי שלא ימות. ואסור לו לעשות יותר על פרנסתו שכל יום ויום ספק שבת הוא. ואם ידע שהוא שמיני ליציאתו או חמשה עשר ליציאתו וכיוצא בזה המנין הרי זה מותר לעשות מלאכה באותו היום שהרי הדבר ודאי שלא יצא בשיירא בשבת. ושאר הימים חוץ מיום זה עושה כדי פרנסה בלבד.
- כג** עובדי כוכבים ומזלות שצרו על עיירות ישראל אם באו על עסקי ממון אין מחללין עליהן את השבת ואין עושין עמהן מלחמה. ובעיר הסמוכה לספר אפי' לא באו אלא על עסקי תבן וקש יוצאין עליהן בכלי זיין ומחללין עליהן את השבת. ובכל מקום אם באו על עסקי נפשות או שערכו מלחמה או שצרו סתם יוצאין עליהן בכלי זיין ומחללין עליהן את השבת. ומצוה על כל ישראל שיכולין לבוא ולצאת ולעזור לאחיהם שבמצור ולהצילם מיד העובדי כוכבים ומזלות בשבת. ואסור להן להתמהמה למוצאי שבת. וכשיצילו את אחיהן מותר להן לחזור בכלי זיין שלהן למקומם בשבת כדי שלא להכשילן לעתיד לבוא.
- כד** וכן ספינה המטורפת בים או עיר שהקיפה כרקום או נהר מצוה לצאת בשבת להצילן בכל דבר שיכול להצילן. ואפילו יחיד הנרדף מפני העובדי כוכבים ומזלות או מפני נחש או דוב שהוא רודף אחריו להרגו מצוה להצילו. ואפילו בעשיית כמה מלאכות בשבת ואפילו לתקן כלי זיין להצילו מותר. וזועקים עליהן ומתחננים בשבת ומתריעין עליהן לעזור אותם. ואין מתחננים ולא זועקין על הדבר בשבת.
- כה** צרין על עיירות העובדי כוכבים ומזלות שלשה ימים קודם לשבת. ועושין עמהן מלחמה בכל יום ויום ואפילו בשבת עד שכובשין אותה ואע"פ שהיא מלחמת הרשות. מפי השמועה למדו עד רדתה ואפילו בשבת ואין צריך לומר במלחמת מצוה. ולא כבש יהושע יריחו אלא בשבת
- הלכה פרק ג**
- א** מותר להתחיל מלאכה בערב שבת אע"פ שהיא נגמרת מאליה בשבת. שלא נאסר עלינו לעשות מלאכה אלא בעצמו של יום. אבל כשתעשה המלאכה מעצמה בשבת מותר לנו ליהנות במה שנעשה בשבת מאלינו.
- ב** כיצד פותקין מים לגנה ערב שבת עם חשיכה והיא מתמלאת והולכת כל היום כולו. ומניחין מוגמר תחת הכלים והן מתגמרין והולכין כל השבת כולה. ומניחים קילור על גב העין ואספלנית על גבי המכה ומתרפאין והולכין כל השבת כולה. ושורין דיו וסמנין עם חשיכה והן שורין והולכין כל השבת כולה. ונותנין צמר ליורה ואונן של פשתן לתנור והם משתנין והולכין כל השבת כולה. ופורשים מצודות לחיה ולעופות ולדגים עם חשיכה והן ניצודין והולכין כל השבת כולה. וטוענין בקורות בית הבד ובעגולי הגת עם חשיכה והמשקין זבין והולכין כל השבת כולה. ומדליקין את הנר או את המדורה מבערב והיא דולקת והולכת כל השבת כולה.

רמב"ם

- ג** מניחין קדרה על גבי האש או בשר בתנור או על גבי גחלים והן מתבשלים והולכין כל השבת ואוכלין אותה בשבת. ויש בדבר זה דברים שהן אסורין גזירה שמא יחתה בגחלים בשבת.
- ד** כיצד תבשיל שלא בשל כל צרכו וחמין שלא הוחמו כל צרכן או תבשיל שבשל כל צרכו וכל זמן שמצטמק הוא יפה לו אין משהין אותו על גבי האש בשבת אע"פ שהונח מבעוד יום גזרה שמא יחתה בגחלים כדי להשלים בשולו או כדי לצומקו. לפיכך אם גרף האש או שכסה אש הכירה באפר או בנעורת פשתן הדקה או שעממו הגחלים שהרי הן כמכוסות באפר או שהסיקה בקש או בגבבא או בגללי בהמה דקה שהרי אין שם גחלים בוערות הרי זה מותר לשהות עליה. שהרי הסיח דעתו מזה התבשיל ואין גוזרין שמא יחתה באש.
- ה** בד"א בכירה שהבלה מועט. אבל התנור אף על פי שגרף האש או כסה באפר או שהסיקהו בקש או בגבבא אין משהין בתוכו ולא על גביו ולא סומכין לו תבשיל שלא בשל כל צרכו או שבשל כל צרכו ומצטמק ויפה לו. הואיל והבלו חם ביותר אינו מסיח דעתו וחוששים שמא יחתה בזו האש המעוטה אף על פי שהוא אש קש וגבבא או מכוסה.
- ו** ולמה אסרו לשהות בתנור אף על פי שגרוף. מפני שהגרוף אינו גורף אלא רוב האש ועצמה. ואי אפשר לגרוף כל האש עד שלא תשאר ניצוץ אחת. מפני שהבלו חם שמא יחתה כדי לבער הניצוצות הנשארות בתנור.
- ז** הכופח הבלו רב מהבל הכירה ומעט מהבל התנור. לפיכך אם הסיקהו בגפת או בעצים הרי הוא כתנור ואין משהין בתוכו ולא על גביו ולא סומכין לו תבשיל שלא בשל כל צרכו או מצטמק ויפה לו אף על פי שגרף או כסה באפר. ואם הסיקהו בקש או בגבבא הרי הוא ככירה שהוסקה בקש וגבבא ומשהין עליו. ומותר לסמוך לכירה מבערב ואף על פי שאינה גרופה וקטומה. ואיזו היא כירה ואי זו כופח כירה מקום שפיתת שתי קדרות. כופח מקום שפיתת קדרה אחת.
- ח** תבשיל חי שלא בשל כלל או שבשל כל צרכו ומצטמק ורע לו מותר לשהותו על גבי האש בין בכירה וכופח בין בתנור. וכן כל תבשיל שבשל ולא בשל כל צרכו או בשל כל צרכו ומצטמק ויפה לו אם השליך לתוכו אבר חי סמוך לבין השמשות נעשה הכל כתבשיל חי ומותר לשהותו על האש אע"פ שלא גרף ולא כסה. מפני שכבר הסיח דעתו ממנו ואינו בא לחתות בגחלים.
- ט** כל תבשיל שאסור לשהותו אם עבר ושיהה אותו אסור לאוכלו עד מוצאי שבת וימתין בכדי שיעשו. ואם שכחו. אם תבשיל שלא בשל כל צרכו הוא אסור עד מוצאי שבת. ואם תבשיל שבשל כל צרכו הוא ומצטמק ויפה לו מותר לאכלו מיד בשבת.
- י** כל שמותר לשהותו על גבי האש כשנוטלים אותו בשבת אסור להחזירו למקומו. ואין מחזירין לעולם אלא על גבי כירה גרופה או מכוסה או בכירה וכופח שהוסקו בקש וגבבא. והוא שלא הניח הקדרה על גבי הקרקע אבל משהניחה על גבי קרקע אין מחזירין אותה. ואפילו על גבי כירה גרופה או מכוסה. ואין מחזירין לתנור ולא לכופח שהוסקו בגפת או בעצים אף על פי שגרף או כסה מפני שהבלן חם ביותר. וכל שאין מחזירין עליו אין סומכין לו בשבת.
- יא** אסור להכניס מגריפה לקדרה בשבת והיא על האש להוציא ממנה בשבת מפני שמגיס בה וזה מצרכי הבישול הוא ונמצא כמבשל בשבת. ומותר להחזיר מכירה לכירה אפילו מכירה שהבלה מועט לכירה שהבלה מרובה אבל לא מכירה לטמינה ולא מטמינה לכירה.
- יב** לא ימלא אדם קדרה עססיות ותורמוסין או חבית של מים ויתן לתוך התנור ערב שבת עם חשיכה וישהה אותן. שאלו וכל כיוצא בהן אף על פי שלא בשלו כל עיקר כתבשיל שלא בשל כל צרכו הן מפני שאינן צריכים בישול הרבה ודעתו עליהן לאוכלן לאלתר. ולפיכך אסור לשהותן בתנור. ואם עבר ושהה אסורין עד מוצאי שבת וימתין בכדי שיעשו.
- יג** תנור שנתן לתוכו בשר מבעוד יום ושהה אותו בשבת אם בשר גדי הוא וכיוצא בו מותר. שאם יחתה כגחלים יתחרך הבשר שאינו צריך אלא חמימות האש בלבד. ואם בשר עז או בשר שור הוא אסור שמא יחתה בגחלים לבשלו. ואם טח פי התנור בטיט מותר. שאם בא לפתוח התנור ולחתות תכנס הרוח ויתקשה הבשר ויפסד ויצטנן התנור ויפסיד הבשר.
- יד** וכן כל דבר שהרוח מפסדת אותו אין גוזרין עליו שמא יגלהו ויחתה. ומפני זה נותנין אונין של פשתן לתוך התנור עם חשיכה שאם גלהו יפסדו.

רמב"ם

- טו** נתן גדי שלם לתוך התנור הרי הוא כבשר עז או כבשר שור ואסור לשהותו שמא יחתה בגחלים אלא א"כ טח התנור. ומותר לשלשל כבש הפסח לתנור עם חשיכה ואע"פ שאינו טח מפני שבני חבורה זריזים הן.
- טז** אין צולין בשר ובצל וביצה על גבי האש אלא כדי שיצולו מבעוד יום ויהיו ראויין לאכילה. ואם נשאר אחר כן על האש בשבת עד שיצולו הרבה מותר מפני שהן כמצטמק ורע לו שאם יחתה יחרוך אותן שעל גוף האש הם. ומפני זה מניחין מוגמר תחת הכלים עם חשיכה שאם יחתה בגחלים ישרף המוגמר ויעשן הכלים.
- יז** הא למדת שכל דבר שאנו אוסרין בענין זה אינו אסור משום שהוא נעשה בשבת אלא גזירה שמא יחתה בגחלים. לפיכך אין נותנין צמר ליורה אלא א"כ היתה עקורה מעל האש שמא יחתה בגחלים. והוא שיהיה פיה טוח בטיט שמא יגיס בה משחשיכה.
- יח** אין נותנין את הפת בתנור עם חשיכה ולא חררה על גבי הגחלים אלא כדי שיקרמו פניה שהם מודבקים בתנור או באש. ואם נשאר אחריו כן עד שיגמור אפייתן מותר שאם יחתה יפסיד אותן. ואם נתן סמוך לחשיכה וחשכה ועדין לא קרמו פניה. אם במזיד אסור לאכול מהן עד מוצאי שבת ומתין בכדי שיעשו. ואם בשוגג מותר לו לרדות ממנה מזון שלש סעודות של שבת. וכשהוא רודה לא ירדה במרדה כדרך שהוא עושה בחול אלא בסכין וכיוצא בה.
- יט** עושה אדם מדורה מכל דבר שירצה בין על גבי קרקע בין על גבי מנורה ומדליקה מבעוד יום ומשתמש לאורה או מתחמם כנגדה בשבת. וצריך שידליק רוב המדורה קודם חשיכה עד שתהא שלהבת עולה מאליה קודם השבת. ואם לא הדליק רובה אסור ליהנות בה בשבת גזירה שמא יחתה בה ויניד העצים כדי שתעלה השלהבת. ואם הדליק עץ יחידי צריך להדליק רוב עביו ורוב היקפו מבעוד יום.
- כ** במה דברים אמורים בגבולין אבל במקדש מאחיזין את האור בעצים במדורת בית המוקד עם חשיכה ואין חוששין שמא יחתה בגחלים שהכהנים זריזין הן.
- כא** היתה מדורה של קנים או של גרעינין אינו צריך להדליק הרוב אלא כיון שהתחיל בהן האש קודם השבת מותר להשתמש בה. מפני שהאש נתלית בהן במהרה ואינו צריך לחתות. לפיכך אם אגד הקנים או הניח הגרעינין בחותלות הרי הן כעצים וצריך שתעלה בהן שלהבת מאליה קודם השבת.
- כב** מדורה של זפת או של גפרית או של רבב או של קירה או של קש או של גבבא אינו צריך להדליק רובה קודם השבת מפני שהאש מדלקת אותם במהרה.
- הלכה פרק ד**
- א** יש דברים שאם טמן בהן התבשיל הוא מתחמם ומוסיפין בבישולו כעין האש. כגון הגפת זבל ומלח וסיד וחול או זגין ומוכין ועשבים בזמן ששלשתן לחים ואפילו מחמת עצמן. ודברים אלו נקראין דבר המוסיף הבל. ויש דברים שאם טמן בהן התבשיל ישאר בחמימותו בלבד ואינן מוסיפין לו בישול אלא מונעין אותו מלהצטנן. כגון זגין ומוכין ועשבים יבשין וכסות ופירות וכנפי יונה ונעורת הפשתן ונסורת חרשים ושלחין וגזי צמר. ודברים אלו נקראין דבר שאינו מוסיף הבל.
- ב** מן הדין היה שטומנין בדבר המוסיף הבל מבעוד יום וישאר התבשיל טמון בשבת. שהרי משהין על גבי האש בשבת. אבל אסרו חכמים להטמין בדבר המוסיף הבל מבעוד יום גזירה שמא תרתיח הקדרה בשבת ויצטרך לגלותן עד שתנוח הרתיחה ויחזור ויכסה בשבת ונמצא טמון בדבר המוסיף הבל בשבת שהוא אסור. לפיכך מותר להטמין בדבר המוסיף הבל בין השמשות שסתם קדרות בין השמשות כבר רתחו ונחו מבעובוען וכיון שנחו שוב אינן רותחין.
- ג** וכן מן הדין היה לטמון התבשיל בדבר שאינו מוסיף הבל בשבת עצמה. אבל אסרו חכמים דבר זה גזירה שמא יטמין ברמץ ויהיה בו ניצוצות של אש ונמצא חותה בגחלים. לפיכך אסרו להטמין דבר חם בשבת ואפילו בדבר שאינו מוסיף הבל.
- ד** ספק חשיכה ספק אינה חשיכה מותר לטמון את דבר חם. ומותר לטמון את דבר הצונן בשבת בדבר שאינו מוסיף כדי שלא יצטנן ביותר או כדי שתפוג צנתן. חמין שטמנן מערב שבת ונתגלו בשבת מותר לכסותן. שהרי אינו מוסיף. ומותר להחליף הכיסוי בשבת. כיצד נוטל כסות ומניח כנפי יונה או נוטל כנפי יונה ומניח הכסות.
- ה** פינה התבשיל או המים החמין מכלי לכלי אחר מותר להטמין הכלי האחר בשבת בדבר שאינו מוסיף. כמו הדבר הצונן. שלא אסרו להטמין בשבת אלא דבר חם שהוא בכלי ראשון שנתבשל בו אבל אם פינהו מותר.

רמב"ם

מניחין מיחם ע"ג מיחם בשבת וקדרה על גבי קדרה וקדרה ע"ג מיחם ומיחם על גבי קדרה וטח פיהם בבצק לא בשביל שיוחמו אלא בשביל שיעמדו על חומם. שלא אסרו אלא להטמין בשבת אבל להניח כלי חם על גבי כלי חם כדי שיהיו עומדין בחמימותן מותר. אבל אין מניחין כלי שיש בו דבר צונן על גבי כלי חם בשבת שהרי מוליך בו חום בשבת. ואם הניחו מבערב מותר ואינו כטומן בדבר המוסיף

ו

הלכה פרקה

הדלקת נר בשבת אינה רשות אם רצה מדליק ואם רצה אינו מדליק. ולא מצוה שאינו חייב לרדוף אחריה עד שיעשנה כגון עירובי חצרות או נטילת ידים לאכילה אלא זה חובה. ואחד אנשים ואחד נשים חייבין להיות בבתיהן נר דלוק בשבת. אפילו אין לו מה יאכל שואל על הפתחים ולוקח שמן ומדליק את הנר שזה בכלל עונג שבת. וחייב לברך קודם הדלקה ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של שבת. כדרך שמברך על כל הדברים שהוא חייב בהם מדברי סופרים.

א

מותר להשתמש בנר של שבת. והוא שלא יהא הדבר צריך עיון הרבה. אבל דבר שצריך לדקדק בראייתו אסור להבחינו לאור הנר גזירה שמא יטה.

ב

המדליק צריך להדליק מבעוד יום קודם שקיעת החמה. ונשים מצוות על דבר זה יותר מן האנשים לפי שהן מצויות בבתיים והן העסוקות במלאכת הבית. ואף על פי כן צריך האיש להזהירן ולבדוק אותן על כך ולומר להן ולאנשי ביתו ערב שבת קודם שתחשך הדליקו את הנר. ספק חשיכה ונכנס השבת ספק לא נכנס אין מדליקין.

ג

משתשקע החמה עד שיראו שלשה כוכבים בינונים הוא הזמן הנקרא בין השמשות בכל מקום והוא ספק מן היום ספק מן הלילה ודנין בו להחמיר בכל מקום. ולפיכך אין מדליקין בו. והעושה מלאכה בין השמשות בערב שבת ובמוצאי שבת בשוגג חייב חטאת מכל מקום. וכוכבים אלו לא גדולים הנראים ביום ולא קטנים שאין נראין אלא בלילה אלא בינונים. ומשיראו שלשה כוכבים אלו הבינונים הרי זה לילה ודאי.

ד

פתילה שמדליקין בה לשבת אין עושין אותה מדבר שהאור מסכסכת בו כגון צמר ושער ומשי וצמר הארז ופשתן שלא נופץ וסיב של דקל ומיני העץ הרכים וכיוצא בהן. אלא מדבר שהאור נתלית בו. כגון פשתה נפוצה ובגדי שש וצמר גפן וכיוצא בהן. והמדליק צריך שידליק ברוב היוצא מן הפתילה.

ה

הכורך דבר שמדליקין בו על גבי דבר שאין מדליקין בו. אם להעבות הפתילה כדי להוסיף אורה אסור. ואם להקשות הפתילה כדי שתהא עומדת ולא תשתלשל למטה מותר.

ו

נותנין גרגיר של מלח וגריס של פול על פי הנר בערב שבת שיהיה דולק בליל שבת. וכל הפתילות שאין מדליקין בהן בשבת עושין מהן מדורה בין להתחמם כנגדה בין להשתמש לאורה בין על גבי מנורה בין על גבי קרקע. ולא אסרו אלא לעשותן פתילה לנר בלבד.

ז

שמן שמדליקין בו לשבת צריך שיהא נמשך אחר הפתילה אבל שמנין שאין נמשכין אחר הפתילה כגון זפת ושעוה ושמן קיק ואליה וחלב אין מדליקין בהן. ומפני מה אין מדליקין בפתילות שאין האור נתלית בהן ולא בשמנים שאין נמשכים אחר הפתילה גזירה שמא יהיה אור הנר אפל ויטה אותה בשעה שישתמש לאורה.

ח

חלב שהתיכו וקרבי דגים שנמוחו נותן לתוכן שמן כל שהו ומדליק. אבל שמנין שאין מדליקין בהן אפילו ערבן בשמנים שמדליקין בהן לא ידליק מפני שאין נמשכין.

ט

אין מדליקין בעטרן מפני שריחו רע שמא יניחנו ויצא וחובה עליו לישב לאור הנר. ולא בצרי מפני שריחו טוב שמא יקח ממנו מן הנר ועוד מפני שהוא עף. ולא בנפט לבן ואפילו בחול מפני שהוא עף ויבא לידי סכנה.

י

מותר להדליק לכתחלה בשאר שמנים כגון שמן צנון ושומשמן ולפת וכל כיוצא בהן אין אסור אלא אלו שמנו חכמים בלבד.

יא

לא יתן אדם כלי מנוקב מלא שמן על פי הנר בשביל שיהא מנוטף. ולא ימלא קערה שמן ויתננה בצד הנר ויתן ראש הפתילה לתוכה בשביל שתהא שואבת. גזירה שמא יקח מן השמן שבכלי שהרי לא נמאס בנר. ואסור ליהנות בשבת מן השמן שהודלק בו ואפילו כבתה הנר ואפילו נוטף מן הנר מפני שהוא מוקצה מחמת איסור. ואם חיבר הכלי שיש בו השמן אל הנר בסיד ובחרסית וכיוצא בהן מותר.

יב

רמב"ם

- יג** אין נותנין כלי תחת הנר לקבל בו שמן בשבת שהרי מבטל הכלי מהיכנו. ואם נתנו מבעוד יום מותר. ונותנין כלי תחת הנר בשבת לקבל בו ניצוצות מפני שאין בהן ממש והרי לא בטלו מלטלטלו. ואסור ליתן לתוכו מים ואפילו מערב שבת מפני שהוא מקרב כיבוי הניצוצות.
- יד** אין פולין לאור הנר ולא קורין לאור הנר ואפילו גבוה שתי קומות ואפילו עשרה בתים זה על גב זה והנר בעליונה לא יקרא ולא יפלה לאורה בתחתונה שמא ישכח ויטה. ואם היו שנים קורין בענין אחד מותרין לקרות לפני הנר שכל אחד מהן מזכיר חבירו אם שכח. אבל לא בשני ענינים שכל אחד מהן טרוד בענינו.
- טו** התינוקות קורין לפני רבן לאור הנר מפני שהרב משמרן. אבל הוא לא יקרא מפני שאין אימתן עליו. ויש לו לראות בספר לאור הנר עד שיראה ראש הפרשה שהוא צריך להקרותן. ואחר כך נותן הספר בידן והם קוראין לפניו.
- טז** כלים הדומים זה לזה ואינן ניכרין אלא בעיון הרבה אסור להקריבן לאור הנר ולהבחין ביניהן שמא ישכח ויטה. לפיכך שמש שאינו קבוע אסור לו לבדוק כוסות וקערות לאור הנר מפני שאינו מכירן. בין בנר של שמן זית בין בנר של נפט שאורו רב. אבל שמש קבוע מותר לו לבדוק לאור הנר כוסות וקערות מפני שאינו צריך עיון הרבה. ואם היה נר של שמן זית אין מורין לו לבדוק ואע"פ שהוא מותר גזירה שמא יסתפק ממנו.
- יז** נר שאחורי הדלת אסור לפתוח הדלת ולנעול כדרכו מפני שהוא מכבהו אלא יזהר בשעה שפותח ובשעה שנועל. ואסור לפתוח את הדלת כנגד המדורה בשבת כדי שתהא הרוח מנשבת בה ואע"פ שאין שם אלא רוח מצויה. ומניחין הנר של שבת על גבי אילן המחובר לקרקע ואינו חושש.
- יח** כל מדינות ועיירות של ישראל, תוקעין בהן שש תקיעות בע"ש. ובמקום גבוה היו תוקעין כדי להשמיע כל אנשי המדינה וכל אנשי המגרש שלה.
- יט** תקיעה ראשונה נמנעו העומדים בשדות מלחרוש ומלעודר ומלעשות מלאכה שבשדה. ואין הקרובין רשאים ליכנס לעיר עד שיבואו רחוקים ויכנסו כולם בבת אחת. ועדיין החנויות פתוחות והתריסין מונחין. התחיל לתקוע שניה נסתלקו התריסין וננעלו החנויות. ועדיין החמין והקדרות מונחין על גבי כירה. התחיל לתקוע תקיעה שלישית סלק המסלק והטמין המטמין והדליקו את הנרות ושוהה כדי לצלות דג קטן או כדי להדביק פת בתנור ותוקע ומריע ותוקע ושובת.
- כ** תקיעה ראשונה תוקע אותה במנחה. והשלישית קרוב לשקיעת החמה. וכן תוקעין במוצאי שבת אחר צאת הכוכבים להתיר העם למעשיהן.
- כא** יוה"כ שחל להיות בע"ש לא היו תוקעין. חל להיות במוצאי שבת לא תוקעין ולא מבדילין. יו"ט שחל להיות בע"ש תוקעין ולא מבדילין. חל להיות לאחר השבת מבדילין ולא תוקעין.
- הלכה פרק ו**
- א** אסור לומר לנכרי לעשות לנו מלאכה בשבת אע"פ שאינו מצווה על השבת ואע"פ שאמר לו מקודם השבת ואע"פ שאינו צריך לאותה מלאכה אלא לאחר השבת. ודבר זה אסור מדברי סופרים כדי שלא תהיה שבת קלה בעיניהן ויבואו לעשות בעצמן.
- ב** נכרי שעשה מלאכה מעצמו בשבת אם בשביל ישראל עשה אותה אסור ליהנות באותה מלאכה עד מוצאי שבת וימתין בכדי שתעשה. והוא שלא יהא הדבר בפרהסיא עד שידעו בו רבים שדבר זה בשביל פלוני הוא נעשה בשבת. ואם בשביל עצמו בלבד עשה מותר ליהנות בה בשבת.
- ג** כיצד נכרי שהדליק את הנר משתמש לאורו ישראל ואם בשביל ישראל אסור. עשה נכרי כבש לירד בו מן הספינה ירד אחריו ישראל ואם בשביל ישראל אסור. מילא מים להשקות בהמתו משקה אחריו ישראל ואם בשביל ישראל אסור. ליקט עשבים להאכיל לבהמתו מניח ישראל בהמתו לאכול מהן. והוא שלא יהא אותו הנכרי מכיר לאותו ישראל שמא ירבה במלאכתו בשבילו ונמצא עושה בשביל ישראל. וכן כל דבר שאפשר להרבות בו לא יהנה בו בשבת אלא אם כן אינו מכירו.

רמב"ם

- ד** אבל דבר שאין בו להרבות ולמעט כגון נר וכבש הואיל ועשה בשביל עצמו נהנה אחריו ישראל בשבת ואף על פי שהוא מכירו. נר הדלוק במסיבה בשבת. אם רוב ישראל אסור להשתמש לאורה שהמדליק על דעת הרוב מדליק. ואם רוב נכרים מותר להשתמש לאורה. מחצה למחצה אסור. נפלה דליקה בשבת ובא נכרי לכבות אין אומרין לה כבה ואל תכבה מפני שאין שביתתו עלינו וכן כל כיוצא בזה.
- ה** מת שעשו לו נכרים ארון וחפרו לו קבר בשבת או הביאו לו חלילין לספוד בהן. אם בצנעה ימתין בכדי שיעשו למוצאי שבת ויקבר בו. ואם היה הקבר בסרטיא גדולה והארון על גביו וכל העוברין והשבין אומרים שזה שהנכרים עושין עכשיו בשבת לפלוני הוא. הרי זה לא יקבר בו אותו ישראל עולמית. מפני שהוא בפרהסיא. ומותר לקבור בו ישראל אחר והוא שימתין בכדי שיעשה וכן כל כיוצא בזה.
- ו** נכרי שהביא חלילין בשבת למת אף על פי שהביאן מצד החומה ימתין למוצאי שבת בכדי שיבוא ממקום קרוב ואחר כך יספדו בהן. שמא בלילה הביאום ממקום אחר עד החומה ובבקר נכנסו בהן. ואם ידע בודאי שממקום פלוני הביאום בשבת ימתין בכדי שיבואו מאותו מקום אחר השבת. והוא שלא יהא הדבר בסרטיא גדולה כמו שאמרנו.
- ז** עיר שישראל ונכרים דרין בתוכה והיתה בה מרחץ המרחצת בשבת. אם רוב נכרים מותר לרחוץ בה למוצאי שבת מיד. ואם רוב ישראל ימתין בכדי שיחמו חמין. שבשביל הרוב הוחמו. מחצה למחצה ימתין בכדי שיחמו חמין וכן כל כיוצא בזה.
- ח** ישראל שאמר לנכרי לעשות לו מלאכה זו בשבת אע"פ שעבר ומכין אותו מכת מרדות מותר לו ליהנות באותה מלאכה לערב אחר שימתין בכדי שתעשה. ולא אסרו בכל מקום שימתין בכדי שיעשו אלא מפני דבר זה. שאם תאמר יהא מותר מיד שמא יאמר לנכרי לעשות לו וימצא הדבר מוכן מיד. וכיון שאסרו עד שימתין בכדי שיעשו לא יאמר לנכרי לעשות לו שהרי אינו משתכר כלום מפני שהוא מתעכב לערב בכדי שיעשה דבר זה שנעשה בשבת.
- ט** דבר שאינו מלאכה ואין אסור לעשותו בשבת אלא משום שבות מותר לישראל לומר לנכרי לעשותו בשבת. והוא שיהיה שם מקצת חולי או יהיה צריך לדבר צורך הרבה או מפני מצוה.
- י** כיצד אומר ישראל לנכרי בשבת לעלות באילן או לשוט על פני המים כדי להביא לו שופר. או סכין למילה. או מביא לו מחצר לחצר שאין עירוב ביניהן מים חמין להרחיץ בהם קטן ומצטער וכן כל כיוצא בזה.
- יא** הלוקח בית בארץ ישראל מן הנכרי מותר לו לומר לנכרי לכתוב לו שטר בשבת. שאמירה לנכרי בשבת אסורה מדבריהם ומשום ישוב ארץ ישראל לא גזרו בדבר זה. וכן הלוקח בית מהם בסוריא שסוריא כארץ ישראל לדבר זה.
- יב** פוסק אדם עם הנכרי על המלאכה וקוצץ דמים והנכרי עושה לעצמו ואע"פ שהוא עושה בשבת מותר. וכן השוכר את הנכרי לימים הרבה מותר אע"פ שהוא עושה בשבת. כיצד כגון ששכר הנכרי לשנה או לשתיים שיכתוב לו או שיארוג לו. הרי זה כותב ואורג בשבת ומותר כאלו קצץ עמו שיכתוב לו ספר או שיארוג לו בגד שהוא עושה בכל עת שירצה. והוא שלא יחשוב עמו יום יום.
- יג** במה דברים אמורים בצנעה שאין מכירים הכל שזו המלאכה הנעשית בשבת של ישראל היא. אבל אם היתה ידועה וגלויה ומפורסמת אסורה שהרואה את הנכרי עוסק אינו יודע שקצץ ואומר שפלוני שכר הנכרי לעשות לו מלאכה בשבת.
- יד** לפיכך הפוסק עם הנכרי לבנות לו חצרו או כותלו או לקצור את שדהו או ששכרו שנה או שתיים לבנות לו חצר או ליטע לו כרם. אם היתה המלאכה במדינה או בתוך התחום אסור לו להניחן לעשות בשבת מפני הרואים שאינם יודעים שפסק. ואם היתה המלאכה חוץ לתחום מותר שאין שם ישראל שיראה את הפועלין כשהן עושין בשבת.
- טו** וכן מותר לאדם להשכיר כרמו או שדהו לנכרי אף על פי שהוא זורען ונוטען בשבת. שהרואה יודע ששכורין הן או באריסות נתן להן. ודבר ששם ישראל בעליו קרוי עליו ואין דרך רוב אנשי אותו המקום להשכירו או ליתנו באריסות אסור להשכירו לנכרי. מפני שהנכרי עושה באותו המקום מלאכה בשבת והוא נקרא על שם הישראל בעליו.
- טז** מותר להשאיל כלים ולהשכיר לנכרי ואע"פ שהוא עושה בהן מלאכה בשבת מפני שאין אנו מצוים על שביתת הכלים. אבל בהמתו ועבדו אסור מפני שאנו מצוין על שביתת בהמה ועבד.

רמב"ם

יז המשתתף עם הנכרי במלאכה או בסחורה או בחנות. אם התנו בתחלה שיהיה שכר השבת לנכרי לבדו אם מעט אם הרבה ושכר יום אחר כנגד יום השבת לישראל לבדו מותר. ואם לא התנו בתחלה. כשיבואו לחלוק נוטל הנכרי שכר השבתות כולן לבדו והשאר חולקין אותו. ואינו מוסיף לו כלום כנגד יום השבת אלא א"כ התנו בתחלה. וכן אם קבלו שדה בשותפות דין אחד הוא.

יח ואם לא התנו ובאו לחלוק השכר ולא היה שכר שבת ידוע יראה לי שהנכרי נוטל לבדו שביעית השכר והשאר חולקין. הנותן מעות לנכרי להתעסק בהן. אף על פי שהנכרי נושא ונותן בשבת חולק עמו בשכר בשוה וכן הורו כל הגאונים.

יט לא יתן אדם בערב שבת כלים לאומן נכרי לעשותן אף ע"פ שפסק עמו. אלא בכדי שיצא בהן מביתו קודם שחשיכה. וכן לא ימכור אדם חפציו לנכרי ולא ישאלנו ולא ילונו ולא ימשכנו ולא יתן לו במתנה אלא בכדי שיצא באותו חפץ מפתח ביתו קודם השבת. שכל זמן שהוא בביתו אין אדם יודע אימתי נתן לו וכשיצא הנכרי מביתו בשבת וחפץ ישראל בידו יראה כמי שהלוהו לנכרי או משכנו או פסק עמו או מכר לו בשבת.

כ הנותן אגרת לנכרי להוליכה לעיר אחרת אם קצץ עמו שכר הולכה מותר. ואפילו נתנה לו ערב שבת עם חשיכה. והוא שיצא בה מפתח ביתו קודם השבת. ואם לא קצץ אם יש במדינה אדם קבוע שהוא מקבץ האגרות ושולח אותם לכל מדינה ומדינה עם שלוחיו מותר ליתן לנכרי האגרת. והוא שיהיה שהות ביום כדי שיגיע לבית הסמוך לחומה קודם השבת. שמה זה שמקבל האגרות ושולחן ביתו סמוך לחומה הוא. ואם אין שם אדם קבוע לכך אלא הנכרי שנותנין לו האגרת הוא שמוליכה לעיר אחרת אסור לשלוח ביד נכרי האגרת לעולם אלא אם כן קצץ לו דמים.

כא נכרי שהביא חפציו בשבת והכניסן לבית ישראל מותר. ואפילו אמר לו הניחן בזוית זו הרי זה מותר. ומזמנין את הנכרי בשבת ונותנין לפניו מזונות לאוכלן. ואם נטלן ויצא אין נזקקין לו מפני שאין שביתתו עלינו. וכן נותנין מזונות לפני הכלב בחצר ואם נטלן ויצא אין נזקקין לו.

כב מי שהיה בא בדרך וקדש עליו היום והיו עמו מעות נותן כיסו לנכרי להוליכו לו ולמוצאי שבת לוקחו ממנו. ואף על פי שלא נתן לו שכר על זה. ואף על פי שנתנו לו משחשיכה מותר מפני שאדם בהול על ממונו ואי אפשר שישליכנו. ואם לא תתיר לו דבר זה שאין איסורו אלא מדברי סופרים יבא להביאו בידו ועובר על מלאכה של תורה. במה דברים אמורים בכיסו אבל מציאה לא יתן לנכרי אלא מוליכה בפחות פחות מארבע אמות.

כג ישראל שעשה מלאכה בשבת אם עבר ועשה בזדון אסור לו ליהנות באותה מלאכה לעולם. ושאר ישראל מותר להם ליהנות בה למוצאי שבת מיד שנאמר ושמרתם את השבת כי קדש היא היא קדש ואין מעשיה קדש. כיצד ישראל שבשל בשבת במזיד. למוצאי שבת יאכל לאחרים אבל לו לא יאכל עולמית. ואם בשל בשגגה למוצאי שבת יאכל בין הוא בין אחרים מיד וכן כל כיוצא בזה.

כד פירות שיצאו חוץ לתחום וחזרו. בשוגג יאכלו בשבת שהרי לא נעשה בגופן מעשה ולא נשתנו. במזיד לא יאכלו עד מוצאי שבת.

כה השוכר את הפועל לשמור לו את הפרה ואת התינוק לא יתן לו שכרו של שבת. לפיכך אין אחריות שבת עליו. ואם היה השכיר שכיר שבת או שכיר שנה נותן לו שכרו משלם לפיכך אחריות שבת עליו. ולא יאמר לו תן לי שכרי של שבת אלא אומר לו תן לי שכרי של שנה או של עשרה ימים.

הלכה פרק ז

א מלאכות שחייבין עליהן סקילה וזכרת במזיד או קרבן חטאת בשגגה. מהן אבות ומהן תולדות. ומנין כל אבות מלאכות ארבעים חסר אחת. ואלו הן. החרישה. והזריעה. והקצירה. והעימור. והדישה. והזריה. והברירה. והטחינה. וההרקדה. והלישה. והאפיה. והגזיזה. והלבון. והנפוץ. והצביעה. והטויה. ועשיית הנירין. והנסכת המסכה. והאריגה. והבציעה. והקשירה. וההתרה. והתפירה. והקריעה. והבנין. והסתירה. והכאה בפטיש. והצידה. והשחיטה. וההפשטה. וההעבדה. ומחיקת העור. וחתוכו. והכתיבה. והמחיקה. והשרטוט. וההבערה. והכיבוי. וההוצאה מרשות לרשות.

ב כל אלו המלאכות וכל שהוא מענינם הם הנקראין אבות מלאכות. כיצד הוא ענינן. אחד החורש או החופר או העושה חריץ הרי זה אב מלאכה. שכל אחת ואחת מהן חפירה בקרקע וענין אחד הוא.

ג וכן הזורע זרעים או הנוטע אילנות או המבריך אילנות או המרכיב או הזומר. כל אלו אב אחד הן מאבות מלאכות וענין אחד הוא. שכל אחת מהן לצמח דבר הוא מתכוין.

רמב"ם

- ד** וכן הקוצר תבואה או קטנית או הבוצר ענבים או הגודר תמרים או המוסק זיתים או האורה תאנים. כל אלו אב מלאכה אחת הן. שכל אחת מהן לעקור דבר מגידולו מתכוון. ועל דרך זו שאר האבות.
- ה** התולדה היא המלאכה הדומה לאב מאלו האבות. כיצד המחתיך את הירק מעט לבשלו הרי זה חייב שזו המלאכה תולדת טחינה. שהטוחן לוקח גוף אחד ומחלקו לגופים הרבה. וכל העושה דבר הדומה לזה הרי זה תולדת טוחן. וכן הלוקח לשון של מתכת ושף אותו כדי ליקח מעפרו כדרך שעושים צורפי הזהב הרי זה תולדת טחינה.
- ו** וכן הלוקח חלב ונתן בו קיבה כדי לחבצו הרי זה חייב משום תולדת בורר שהרי הפריש הקום מן החלב. ואם גבנו ועשהו גבינה חייב משום בונה. שכל המקבץ חלק אל חלק ודבק הכל עד שיעשו גוף אחד הרי זה דומה לבנין. וכן לכל מלאכה ומלאכה מאלו האבות יש להן תולדות על דרך זו שאמרנו. ומגוף המלאכה הנעשית בשבת תדע מעין אי זה אב היא ותולדת אי זה אב היא.
- ז** אחד העושה אב מאבות מלאכות או תולדה מן התולדות במזיד חייב כרת. ואם באו עדים נסקל. בשוגג חייב חטאת קבועה. אם כן מה הפרש יש בין האבות והתולדות. אין ביניהן הפרש אלא לענין הקרבן בלבד. שהעושה בשוגג אם עשה אבות הרבה בהעלם אחד חייב חטאת אחת על כל אב ואב. ואם עשה אב ותולדותיו בהעלם אחד אינו חייב אלא חטאת אחת.
- ח** כיצד הרי שחרש וזרע וקצר בשבת בהעלם אחד חייב שלש חטאות. ואפילו עשה הארבעים חסר אחת בשגגה כגון ששכח שאלו המלאכות אסורות לעשות בשבת חייב על כל מלאכה ומלאכה חטאת אחת. אבל אם טחן וחתך הירק ושף לשון של מתכת בהעלם אחד אינו חייב אלא חטאת אחת. שהרי לא עשה אלא אב אחד ותולדותיו. וכן כל כיוצא בזה.
- ט** העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת בהעלם אחד אינו חייב אלא חטאת אחת. כיצד הרי שזרע ונטע והבריק והרכיב וזמר בהעלם אחד אינו חייב אלא חטאת אחת שכולן אב אחד הן. וכן כל כיוצא בזה.
- הלכה פרק ח**
- א** החורש כל שהוא חייב. המנכש בעיקרי האילנות והמקרסם עשבים או המזרד את השריגים כדי ליפות את הקרקע הרי זה תולדת חורש ומשיעשה כל שהוא חייב. וכן המשוה פני השדה כגון שהשפיל התל ורדדו או מילא הגיא חייב משום חורש. ושיעורו כל שהוא. וכן כל המשוה גומות שיעורו כל שהוא.
- ב** הזורע כל שהוא חייב. הזומר את האילן כדי שיצמח הרי זה מעין זורע. אבל המשקה צמחין ואילנות בשבת הרי זה תולדת זורע וחייב בכל שהוא. וכן השורה חיטין ושיעורין וכיוצא בהן במים הרי זה תולדת זורע וחייב בכל שהוא.
- ג** הקוצר כגרוגרת חייב. ותולש תולדת קוצר הוא. וכל העוקר דבר מגידולו חייב משום קוצר. לפיכך צרור שעלו בו עשבים וכשות שעלה בסנה ועשבים שצמחו על גב החבית. התולש מהן חייב שזה הוא מקום גידולן. אבל התולש מעציץ שאינו נקוב פטור מפני שאין זה מקום גידולו. ועציץ נקוב בכדי שרש קטן הרי הוא כארץ והתולש ממנו חייב.
- ד** כל זרע שקצירתו מצמחת אותו ומגדלתו כגון אספסתא וסלקא. הקוצרו בשגגה חייב שתי חטאות. אחת מפני שהוא קוצר ואחת מפני שהוא נוטע. וכן הזומר והוא צריך לעצים חייב משום קוצר ומשום נוטע. גבשושית של עפר שעלו בה עשבים הגביהה מעל הארץ והניחה על גבי יתדות חייב משום תולש. היתה על גבי יתדות והניחה על הארץ חייב משום זורע. תאנים שיבשו באיביהן וכן אילן שיבשו פירותיו בו. התולש מהן בשבת חייב אף על פי שהן כעקורין לענין טומאה.
- ה** התולש עולשין המזרד זרדין. אם לאכילה שיעורו כגרוגרת. ואם לבהמה שיעורו כמלוא פי גדי. ואם להסקה שיעורו כדי לבשל ביצה. המעמר אוכלין אם לאכילה שיעורו כגרוגרת. ואם עמר לבהמה שיעורו כמלוא פי גדי. ואם להסקה שיעורו כדי לבשל ביצה. וביצה האמורה בכל מקום היא ביצה בינונית של תרנגולין. וכל מקום שנאמר כדי לבשל ביצה הוא כדי לבשל כגרוגרת מביצה וגרוגרת אחד משלשה בביצה. ואין עמור אלא בגדולי קרקע.
- ו** המקבץ דבילה ועשה ממנה עגולה או שנקב תאנים והכניס החבל בהן עד שנתקבצו גוף אחד. הרי זה תולדת מעמר וחייב וכן כל כיוצא בזה.

רמב"ם

ז הדש כגרוגרת חייב ואין דישה אלא בגדולי קרקע. והמפרק הרי היא תולדת הדש וחייב וכן כל כיוצא בזה. החולב את הבהמה חייב משום מפרק בחי שיש לו עור חייב משום מפרק. והוא שיהיה צריך לדם שיצא מן החבורה. אבל אם נתכוון להזיק בלבד פטור מפני שהוא מקלקל. ואינו חייב עד שיהיה בדם או בחלב שהוציא כגרוגרת.

ח במה דברים אמורים בחובל בבהמה וחייה ועוף וכיוצא בהם. אבל החובל בחבירו אף על פי שנתכוון להזיק חייב מפני נחת רוחו שהרי נתקררה דעתו ושככה חמתו והרי הוא כמתקן. ואף על פי שאינו צריך לדם שהוציא ממנו חייב.

ט שמנה שרצים האמורים בתורה הן שיש להן עורות לענין שבת כמו חיה ובהמה ועוף. אבל שאר שקצים ורמשים אין להן עור. לפיכך החובל בהן פטור. ואחד החובל בבהמה חיה ועוף או בשמנה שרצים ועשה בהן חבורה ויצא מהם דם או שנצרר הדם אע"פ שלא יצא חייב.

י הסוחט את הפירות להוציא מימיהן חייב משום מפרק. ואינו חייב עד שיהיה במשקין שסחט כגרוגרת. ואין חייבים מן התורה אלא על דריכת זיתים וענבים בלבד. ומותר לסחוט אשכול של ענבים לתוך האוכל. שמשקה הבא לאוכל אוכל הוא ונמצא כמפרק אוכל מאוכל. אבל אם סחט לכלי שאין בו אוכל הרי זה דורך וחייב. והחולב לתוך האוכל או היונק בפיו פטור ואינו חייב עד שיחלוב לתוך הכלי.

יא הזורה או הבורר כגרוגרת חייב. והמחבץ הרי הוא תולדת בורר. וכן הבורר שמרים מתוך המשקין הרי זה תולדת בורר או תולדת מרקד וחייב. שהזורה והבורר והמרקד דומין עניניהם זה לזה. ומפני מה מנו אותן בשלשה מפני שכל מלאכה שהיה במשכן מונין אותה בפני עצמה.

יב הבורר אוכל מתוך פסולת או שהיו לפניו שני מיני אוכלין ובירר מין ממין אחר בנפה ובכברה חייב. בקנון או בתמחוי פטור. ואם בירר בידו לאכול לאלתר מותר.

יג והבורר פסולת מתוך האוכל ואפילו בידו אחת חייב. והבורר תורמוסין מתוך פסולת שלהן חייב מפני שהפסולת שלהן ממתקת אותן כשישלקו אותן עמהם ונמצא כבורר פסולת מתוך אוכל וחייב. הבורר אוכל מתוך פסולת בידו להניחו אפילו לבו ביום נעשה כבורר לאוצר וחייב. היו לפניו שני מיני אוכלין מעורבין בורר אחד מאחד ומניח לאכול מיד. ואם בירר והניח לאחר זמן אפילו לבו ביום כגון שבירר בשחרית לאכול בין הערביים חייב.

יד המשמר יין או שמן או מים וכן שאר המשקין במשמרת שלהן חייב. והוא שישמר כגרוגרת. אבל מסננין יין שאין בו שמרים או מים צלולין בסודרין ובכפיפה מצרית כדי שיהא צלול ביותר. ונותנין מים על גבי שמרים בשביל שיצולו. ונותנין ביצה טרופה למסננת של חרדל כדי שיצלל. חרדל שלשו מערב שבת. למחר ממחה ושותה בין ביד בין בכלי. וכן יין מגתו כל זמן שהוא תוסס טורף חבית בשמריה ונותן לתוך הסודרין. שעדיין לא נפרשו השמרים מן היין יפה יפה וכל היין כגוף אחד הוא. וכן החרדל וכל כיוצא בו.

טו הטוחן כגרוגרת חייב. וכל השוחק תבלין וסמנין במכתשת הרי זה טוחן וחייב. המחנת ירק תלוש הרי זה תולדת טוחן. וכן הנוסר עצים ליהנות בנסורת שלהן. או השף לשון של מתכת חייב משישוף כל שהוא. אבל המחנת עצים אינו חייב עד שידקדק מהן כדי לבשל כגרוגרת מביצה.

טז המרקד כגרוגרת חייב הלש כגרוגרת חייב המגבל את העפר הרי זה תולדת לש. וכמה שיעורו כדי לעשות פי כור של צורפי זהב. ואין גיבול באפר ולא בחול הגס ולא במורסן ולא בכיוצא בהן. והנותן זרע שומשמן או זרע פשתן וכיוצא בהן במים חייב משום לש. מפני שהן מתערבין ונתלין זה בזה.

הלכה פרק ט

א האופה כגרוגרת חייב. אחד האופה את הפת או המבשל את המאכל או את הסממנין או המחמם את המים הכל ענין אחד הוא. שיעור המחמם את המים כדי לרחוץ בהן אבר קטן. ושיעור מבשל סממנין כדי שיהיו ראויין לדבר שמבשלין אותן לו.

ב הנותן ביצה בצד המיחם בשביל שתתגלגל ונתגלגלה חייב. שהמבשל בתולדת האור כמבשל באור עצמה. וכן המדיח בחמין דג מליח הישן או קולייס האספנין והוא דג דק ורך ביותר הרי זה חייב. שהדחתן בחמין זה הוא גמר בשולן וכן כל כיוצא בהן.

רמב"ם

- ג** המפקיע את הביצה בבגד חם או בחול ובאבק דרכים שהן חמים מפני השמש אע"פ שנצלית פטור. שתולדות חמה אינם כתולדות האש. אבל גזרו עליהן מפני תולדות האור. וכן המבשל בחמי טבריה וכיוצא בהם פטור. המבשל על האור דבר שהיה מבושל כל צרכו או דבר שאינו צריך בישול כלל פטור.
- ד** אחד נתן את האור ואחד נתן את העצים ואחד נתן את הקדרה ואחד נתן את המים ואחד נתן את הבשר ואחד נתן את התבלין ובא אחר והגיס כולם חייבים משום מבשל. שכל העושה דבר מצרכי הבישול הרי זה מבשל. אבל אם שפת אחד את הקדרה תחילה ובא אחר ונתן את המים ובא אחר ונתן את הבשר ובא אחר ונתן את התבלין ובא אחר ונתן את האור ובא אחר ונתן עצים על האור ובא אחר והגיס. שנים האחרונים בלבד חייבין משום מבשל.
- ה** הניח בשר על גבי גחלים אם נצלה בו כגרוגרת אפי' בשנים ושלושה מקומות חייב. לא נצלה בו כגרוגרת אבל נתבשל כולו חצי בישול חייב. נתבשל חצי בישול מצד אחד פטור. עד שיהפך בו ויתבשל חצי בישול משני צדדין. שכח והדביק פת בתנור בשבת ונזכר מותר לו לרדותה קודם שתאפה ויבוא לידי מלאכה.
- ו** המתיק אחד ממיני מתכות כל שהוא או המחמם את המתכות עד שתעשה גחלת הרי זה תולדת מבשל. וכן הממסס את הדונג או את החלב או את הזפת והכופר והגפרית וכיוצא בהם הרי זה תולדת מבשל וחייב. וכן המבשל כלי אדמה עד שיעשו חרס חייב משום מבשל. כללו של דבר בין שריפה גוף קשה באש או שהקשה גוף רך הרי זה חייב משום מבשל.
- ז** הגוזז צמר או שער בין מן הבהמה בין מן החיה בין מן החי בין מן המת אפילו מן השלח שלהן חייב. כמה שיעורו כדי לטוות ממנו חוט שארכו כרוחב הסיט כפול. וכמה רוחב הסיט כדי למתוח מן בוהן של יד עד האצבע הראשונה כשיפתח ביניהן בכל כחו והוא קרוב לשני שלישי זרת. התולש כנף מן העוף הרי זה תולדת גוזז. הטווה את הצמר מן החי פטור שאין דרך גזיזה בכך ואין דרך נפוץ בכך ואין דרך טויה בכך.
- ח** הנוטל צפרניו או שערו או שפמו או זקנו הרי זה תולדת גוזז וחייב. והוא שיטול בכלי. אבל אם נטלן בידו בין לו בין לאחר פטור. וכן החותך יבלת מגופו בין ביד בין בכלי פטור בין לו בין לאחר. ומותר לחתוך יבלת במקדש ביד אבל לא בכלי. ואם היתה יבשה חותכה אף בכלי ועובד עבודה.
- ט** הנוטל שערו בכלי כמה יטול ויהיה חייב שתי שערות. ואם ליקט לבנות מתוך שחורות אפילו אחת חייב. צפורן שפירשה רובה וציצין של עור שפירשו רובן אם פירשו כלפי מעלה ומצערות אותו מותר ליטול אותן בידו אבל לא בכלי. ואם נטלן בכלי פטור. ואם אינן מצערות אותו אפילו ביד אסור. ואם לא פירשו רובן אפילו מצערות אותו אסור לנטלן בידו ואם נטלן בכלי חייב.
- י** המלבן את הצמר או את הפשתן או את השני וכן כל כיוצא בהן ממה שדרכן להתלבן חייב. וכמה שיעורו כדי לטוות ממנו חוט אחד אורכו כמלוא רוחב הסיט כפול שהוא אורך ארבעה טפחים.
- יא** המכבס בגדים הרי הוא תולדת מלבן וחייב. והסוחט את הבגד עד שיוציא המים שבו הרי זה מכבס וחייב. שהסחיטה מצרכי כיבוס היא כמו שההגסה מצרכי הבישול. ואין סחיטה בשער וה"ה לעור שאין חייבין על סחיטתו.
- יב** המנפץ את הצמר או את הפשתן או את השני וכיוצא בהן חייב. וכמה שיעורו כדי לטוות ממנו חוט אחד ארכו ארבעה טפחים. והמנפץ את הגידים עד שיעשו כצמר כדי לטוות אותן הרי זה תולדת מנפץ וחייב.
- יג** הצובע חוט שארכו ארבעה טפחים או דבר שאפשר לטוות ממנו חוט כזה חייב. ואין הצובע חייב עד שיהא צבע המתקיים. אבל צבע שאינו מתקיים כלל כגון שהעביר סרק או ששר על גבי ברזל או נחשת וצבעו פטור. שהרי אתה מעבירו לשעתו ואינו צובע כלום. וכל שאין מלאכתו מתקיימת בשבת פטור.
- יד** העושה עין הצבע הרי זה תולדת צובע וחייב. כיצד כגון שנתן קנקנתום לתוך מי עפצא שנעשה הכל שחור. או שנתן איסטיס לתוך מי כרכום שנעשה הכל ירוק וכן כל כיוצא בזה. וכמה שיעורו כדי לצבוע בו חוט שארכו ארבעה טפחים.
- טו** הטווה אורך ארבעה טפחים מכל דבר הנטוה חייב. אחד הטווה את הצמר או את הפשתן או את הנוצה או את השער או את הגידין וכן כל כיוצא בהן. העושה את הלבד הרי זה תולדת טווה וחייב. והוא שילבד דבר שאפשר לטוות ממנו חוט אורך ארבעה טפחים בעובי בינוני.

רמב"ם

- טז** העושה שני בתי נירין חייב. העושה נפה או כברה או סל או סבכה או שסרג מטה בחבלים הרי זה תולדת עושה נירין ומשיעשה שני בתים באחד מכל אלו חייב. וכן כל העושה שני בתי נירין בדבר שעושים אותו בתים בתים כגון אלו חייב.
- יז** דרך האורגין שמותחין החוטין תחלה באורך היריעה וברחבה ושנים אוחזין זה מכאן וזה מכאן ואחד שובט בשבט על החוטין ומתקן אותן זה בצד זה עד שתעשה כולה שתי בלא ערב. ומתיחת החוטין כדרך האורגין היא הנסכת המסכת וזה המותח נקרא מיסך. וכשכופלין אותה ומתחיל להכניס השתי בערב נקרא אורג.
- יח** המיסך חייב והוא מלאכה מאבות מלאכות. והשובט על החוטין עד שיפרקו ויתקנם הרי זה תולדת מיסך. וכמה שיעורו משייתקן רוחב שתי אצבעות. וכן האורג שני חוטין ברוחב שתי אצבעות חייב. בין שארגן בתחלה בין שהיה מקצת הבגד ארוג וארג על הארוג שיעורו שני חוטין. ואם ארג חוט אחד והשלים בו הבגד חייב. ארג בשפת היריעה שני חוטין ברוחב שלשה בתי נירין חייב. הא למה זה דומה לאורג צלצול קטן ברוחב שלשה בתי נירין.
- יט** המדקדק את החוטין ומפרידן בעת האריגה הרי זה תולדת אורג. וכן הקולע את הנימין הרי זה תולדת אורג ושיעורו משיעשה קליעה באורך שתי אצבעות.
- כ** הבוצע שני חוטין חייב. ובוצע הוא המפריש את הארוג. בין שהוציא הערב מן השתי או שהעביר השתי מעל הערב הרי זה בוצע וחייב. והוא שלא יהא מקלקל אלא יתכוין לתקן כדרך שעושים אלו שמאחין את הבגדים הקלים ביותר שבוצעין ואחר כך מאחין וחוזרין ואורגין חוטין שבצעו עד שיעשו שני הבגדים או שני הקרעים אחד. והסותר את הקליעה לתקן הרי זה תולדת בוצע ושיעורו כשיעור הבוצע.
- הלכה פרק י**
- א** הקושר קשר של קיימא והוא מעשה אומן חייב. כגון קשר הגמלין וקשר הספנין וקשרי רצועות מנעל וסנדל שקושרין הרצענין בשעת עשייתן וכן כל כיוצא בזה. אבל הקושר קשר של קיימא ואינו מעשה אומן פטור. וקשר שאינו של קיימא ואינו מעשה אומן מותר לקושרו לכתחלה.
- ב** כיצד נפסקה לו רצועה וקשרה נפסק החבל וקשרו או שקשר חבל בדלי או שקשר רסן בהמה הרי זה פטור וכן כל כיוצא באלו הקשרים שהן מעשה הדיוט וכל אדם קושר אותן לקיימא. וכל קשר שאינו של קיימא אם קשרו קשר אומן הרי זה אסור.
- ג** קושרת אשה מפתחי החלוק אף על פי שיש לו שני פתחים. וחוטין סבכה אע"פ שהוא רפוי בראשה ורצועות מנעל וסנדל שקושרין אותן על הרגל בשעת מלבוש ונודות יין ושמן אע"פ שיש לו שתי אזנים וקדרה של בשר אע"פ שיכולה להוציא הבשר ולא תתיר הקשר. וקושרין דלי במשיחה או באבנט וכיוצא בו אבל לא בחבל. וקושרין לפני הבהמה או ברגלה בשביל שלא תצא אף על פי שיש לה שני אסרות. וחבל שהיה קשור בפרה קושרו באבוס. היה קשור באבוס קושרו בפרה. אבל לא יביא חבל מתוך ביתו ויקשור בפרה ובאבוס. ואם היה חבל גרדי שמותר לטלטלו הרי זה מביא וקושר בפרה ובאבוס. מפני שכל אלו הקשרים מעשה הדיוט הן ואינן של קיימא אלא פעם קושר ופעם מתיר ולפיכך מותר לקשור אותן לכתחלה. חותלות של תמרים ושל גרוגרות מתיר ומפקיע וחותך ונוטל ואוכל.
- ד** כל שראוי למאכל בהמה מותר לקשור אותו בשבת. לפיכך אם נפסקה רצועת סנדלו בכרמלית נוטל גמי לח הראוי למאכל בהמה וכורך עליו וקושר הגמי. נשמטה לו רצועת מנעל וסנדל או שנשמט רוב הרגל מותר להחזיר הרצועות למקומן ובלבד שלא יקשור.
- ה** העניבה מותרת לפי שאינה מתחלפת בקשירה. לפיכך החבל שנפסק מקבץ שני קצותיו וכורך עליו משיחה ועונב עניבה.
- ו** מותר לקשור קשר שאינו של קיימא לדבר מצוה. כגון שיקשור למדוד שיעור משיעורי התורה. נימת כנור שנפסק קושרין אותה במקדש אבל לא במדינה. ולא יקשור נימא לכתחלה אפילו במקדש.
- ז** כל קשר שחייבין על קשורו כן חייבין על היתרו וכל קשר שהקושר אותו פטור כן המתיר אותו פטור. וכל קשר שמותר לקושרו כן מותר להתירו.

רמב"ם

- ח** הפותל חבלים מן ההוצין ומן החלף או מחוטי צמר או מחוטי פשתן או חוטי שער וכיוצא בהן הרי זה תולדת קושר וחייב. ושיעורו כדי שיעמוד החבל בפתילתו בלא קשירה שנמצאת מלאכתו מתקיימת. וכן המפריד את הפתיל הרי זה תולדת מתיר וחייב. והוא שלא יתכוין לקלקל בלבד ושיעורו כשיעור הפותל.
- ט** התופר שתי תפירות חייב. והוא שקשר ראשי החוט מכאן ומכאן כדי שתעמוד התפירה ולא תשמש. אבל אם תפר יתר על שתי תפירות אף על פי שלא קשר חייב שהרי מתקיימת התפירה. והמותח חוט של תפירה בשבת חייב מפני שהוא מצורכי התפירה.
- י** הקורע כדי לתפור שתי תפירות על מנת לתפור שתי תפירות חייב. אבל הקורע להפסידה פטור מפני שהוא מקלקל. הקורע בחמתו או על מת שהוא חייב לקרוע עליו חייב מפני שמיישב את דעתו בדבר זה וינוח יצרו והואיל וחמתו שוככת בדבר זה הרי הוא כמתקן וחייב. והפותח בית הצואר בשבת חייב.
- יא** המדבק ניירות או עורות בקולן של סופרים וכיוצא בו הרי זה תולדת תופר וחייב. וכן המפרק ניירות דבוקין או עורות דבוקין ולא נתכוין לקלקל בלבד הרי זה תולדת קורע וחייב.
- יב** הבונה כל שהוא חייב. המשוה פני הקרקע בבית כגון שהשפיל תל או מילא גומא או גיא הרי זה בונה וחייב. אחד נתן את האבן ואחד נתן את הטיט הנותן הטיט חייב. ובנדבך העליון אפילו העלה את האבן
- יג** העושה אהל קבוע הרי זה תולדת בונה וחייב. וכן העושה כלי אדמה כגון תנור וחבית קודם שישרפו הרי זה תולדת בונה וחייב. וכן המגבן את הגבינה הרי זה תולדת בונה. ואינו חייב עד שיגבן כגרוגרת. המכניס יד הקרדום בתוך העץ שלו הרי זה תולדת בונה וכן כל כיוצא בו. וכן התוקע עץ בעץ בין שתקע במסמר בין שתקע בעץ עצמו עד שנתאחד הרי זה תולדת בונה וחייב.
- יד** העושה נקב כל שהוא בלול של תרנגולים כדי שיכנס להן האורה חייב משום בונה. המחזיר דלת של בור ושל דות ושל יציע חייב משום בונה.
- טו** הסותר כל שהוא חייב. והוא שיסתור על מנת לבנות. אבל אם סתר דרך השחתה פטור. הסותר אהל קבוע או שפרק עץ תקוע הרי זה תולדת סותר וחייב והוא שיתכוין לתקן.
- טז** המכה בפטיש הכאה אחת חייב. וכל העושה דבר שהוא גמר מלאכה הרי זה תולדת מכה בפטיש וחייב. כיצד המנפח בכלי זכוכית והצר בכלי צורה אפילו מקצת הצורה והמגרד כל שהוא והעושה נקב כל שהוא בין בעץ בין במתכת בין בבנין בין בכלים הרי זה תולדת מכה בפטיש וחייב. וכל פתח שאינו עשוי להכניס ולהוציא אין חייבין על עשייתו.
- יז** המפיס שחין בשבת כדי להרחיב פי המכה כדרך שהרופאין עושין שהן מתכוונין ברפואה להרחיב פי המכה הרי זה חייב משום מכה בפטיש שזו היא מלאכת הרופא. ואם הפיסה להוציא ממנה הליחה שבה הרי זה מותר.
- יח** המסתת את האבן כל שהוא חייב משום מכה בפטיש. המצדד את האבן ביסוד הבנין ותקנה בידו והושיבה במקום הראוי לה חייב משום מכה בפטיש. הלוקט יבולת שעל גבי בגדים בידו כגון אלו היבולות שבכלי צמר חייב משום מכה בפטיש. והוא שיקפיד עליהן. אבל אם הסירן דרך עסק הרי זה פטור. המנער טלית חדשה שחורה כדי לנאותה ולהסיר הצמר הלבן הנתלה בה כדרך שהאומנין עושין חייב חטאת. ואם אינו מקפיד מותר.
- יט** הצד דבר שדרך מינו לצוד אותו חייב. כגון חיה ועופות ודגים. והוא שיצוד אותן למקום שאינו מחוסר צידה. כיצד כגון שרדף אחרי צבי עד שהכניסו לבית או לגינה או לחצר ונעל בפניו. או שהפריח את העוף עד שהכניסו למגדל ונעל בפניו. או ששלה דגים מן הים בתוך ספל של מים הרי זה חייב. אבל אם הפריח צפור לבית ונעל בפניו. או שהבריח דג ועקרו מן הים לבריכה של מים. או שרדף אחרי צבי עד שנכנס לטרקלין רחב ונעל בפניו הרי זה פטור. שאין זו צידה גמורה שאם יבא לקחתו צריך לרדוף אחריו ולצוד אותו משם. לפיכך הצד ארי אינו חייב עד שיכניסנו לכיפה שלו שהוא נאסר בה.
- כ** כל מקום שאם ירוץ בו יגיע לחיה בשחיה אחת, או שהיו הכתלים קרובין זה לזה עד שיפול צל שניהם לאמצע כאחד הרי זה מקום קטן. ואם הבריח הצבי וכיוצא בו לתוכו חייב. ומקום שהוא גדול מזה המבריח חיה ועוף לתוכו פטור.
- כא** אחד שמנה שרצים האמורין בתורה ואחד שאר שקצים ורמשים שיש למינן צידה הצד אחד מכולן בין לצורך בין שלא לצורך או לשחק בהן חייב הואיל ונתכוון לצוד וצד. שמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה. הצד את הישן ואת הסומא חייב.

רמב"ם

- כב** המשלח כלבים כדי שיצודו צבאים וארנבים וכיוצא בהן וברח הצבי מפני הכלב והיה הוא רודף אחר הצבי או שעמד בפניו והבהילו עד שהגיע הכלב ותפשו הרי זה תולדת הצד וחייב. וכן העושה כדרך הזו בעופות.
- כג** צבי שנכנס לבית ונעל אחד בפניו חייב. נעלוהו שנים פטורין. אם אין אחד יכול לנעול ונעלוהו שנים חייבין. ישב אחד על הפתח ולא מלאהו וישב השני ומלאהו חייב. ישב הראשון ומלאהו ובא השני וישב בצדו אף על פי שעמד הראשון והלך לו הראשון חייב והשני לא עשה כלום ומותר לו לישב במקומו עד הערב ולוקח הצבי. למה זה דומה לנועל ביתו לשומרו ונמצא צבי שמור בתוכו שלא עשה כלום. נכנסה לו צפור תחת כנפיו וישב ומשמרה עד שתחשך ומותר.
- כד** הצד צבי זקן או חוגר או חולה או קטן פטור. המפרק בהמה חיה ועוף מן המצודה פטור. הצד חיה ועוף שברשותו כגון אווזין ותרנגולין ויוני (*עלייה) פטור. הצד דבר שאין במינו צידה כגון חגבים הגזין צרעין ויתושין ופרעושין וכיוצא באלו הרי זה פטור.
- כה** רמשים המזיקין כגון נחשים ועקרבים וכיוצא בהן אע"פ שאינן ממיתין הואיל ונושכין מותר לצוד אותם בשבת. והוא שיתכוין להנצל מנשיכתן. כיצד הוא עושה כופה כלי עליהן או מקיף עליהן או קושרן כדי שלא יזיקו.
- הלכה פרק יא**
- א** השוחט חייב ולא שוחט בלבד אלא כל הנוטל נשמה לאחד מכל מיני חיה ובהמה ועוף ודג ושרץ בין בשחיטה או בנחירה או בהכאה חייב. החונק את החי עד שימות הרי זה תולדת שוחט. לפיכך אם העלה דג מספל של מים והניחו עד שמת חייב משום חונק. ולא עד שימות אלא כיון שיבש בו כסלע בין סנפיריו חייב שעוד אינו יכול לחיות. הושיט ידו למעי הבהמה ודלדל עובר שבמעיה חייב.
- ב** רמשים שהן פרין ורבין מזכר ונקבה או נהוין מן העפר כמו הפרעושין ההורג אותן חייב כהורג בהמה וחיה. אבל רמשים שהויתן מן הגללים ומן הפירות שהבאישו וכיוצא בהן כגון תולעים של בשר ותולעים שבתוך הקטניות ההורגן פטור.
- ג** המפלה כליו בשבת מולל את הכנים וזורקן. ומותר להרוג את הכנים בשבת מפני שהן מן הזיעה.
- ד** חיה ורמש שהן נושכין וממיתין ודאי כגון זבוב שבמצרים וצרעה שבנינוה ועקרב שבחדייב ונחש שבא"י וכלב שוטה בכל מקום מותר להורגן בשבת כשיראו. ושאר כל המזיקין אם היו רציני אחריו מותר להרגן ואם היו יושבין במקומן או בורחין מלפניו אסור להורגן. ואם דורסן לפי תומו בשעת הילוכו והורגן מותר.
- ה** המפשיט מן העור כדי לעשות קמיע חייב. וכן המעבד מן העור כדי לעשות קמיע חייב. ואחד המולח ואחד המעבד שהמליחה מין עיבוד הוא ואין עיבוד באוכלין. וכן המוחק מן העור כדי לעשות קמיע חייב. ואי זהו מוחק זה המעבד שער או הצמר מעל העור אחר מיתה עד שיחליק פני העור.
- ו** המפרק דוכסוסטוס מעל הקלף הרי זה תולדת מפשיט וחייב. (המפרק מן העור כדי לעשות קמיע חייב). הדורס על העור ברגלו עד שיתקשה או המרככו בידו ומושכו ומשוה אותו כדרך שהרצענין עושין הרי זה תולדת מעבד וחייב. המורט נוצה מן האברה הרי זה תולדת מוחק וחייב. וכן הממרח רטיה כל שהוא או שעוה או זפת וכיוצא בהן מדברים המתמרחין עד שיחליק פניהם חייב משום מוחק. וכן השף בידו על העור המתוח בין העמודים חייב משום מוחק.
- ז** המחתיך מן העור כדי לעשות קמיע חייב. והוא שיתכוין למדת אורכו ומדת רחבו ויחתוך בכונה שהיא מלאכה. אבל אם חתך דרך הפסד או בלא כונה למדתו אלא כמתעסק או כמשחק הרי זה פטור. הקוטם את הכנף הרי זה תולדת מחתיך וחייב. וכן המגרד ראשי כלונסות של ארז חייב משום מחתיך. וכן כל חתיכה שיחתוך חרש עץ מן העצים או חרש מתכת מן המתכות חייב משום מחתיך. הנוטל קיסם של עץ מלפניו וקטמו לחצוץ בו שיניו או לפתוח בו את הדלת חייב.
- ח** כל דבר שהוא ראוי למאכל בהמה כגון תבן ועשבים לחים והוצין וכיוצא בהן מותר לקטום אותן בשבת מפני שאין בהן תקון כלים. ומותר לקטום עצי בשמים להריח בהן אף ע"פ שהן קשים ויבשין. ומפסח מהן כל מה שירצה בין שפסח עץ גדול בין שפסח עץ קטן.

רמב"ם

- ט** הכותב שתי אותיות חייב. המוחק כתב על מנת לכתוב במקום המחק שתי אותיות חייב. הכותב אות אחת גדולה כשתיים פטור. מחק אות אחת גדולה ויש במקומה כדי לכתוב שתיים חייב. כתב אות אחת והשלים בה את הספר חייב. הכותב על מנת לקלקל העור חייב שאין חיובו על מקום הכתב אלא על הכתב. אבל המוחק על מנת לקלקל פטור. נפלה דיו על גבי ספר ומחק אותה. נפלה שעה על גבי הפנקס ומחק אותה. אם יש במקומה כדי לכתוב שתי אותיות חייב.
- י** הכותב אות כפולה פעמים והוא שם אחד כמו דד תת גג רר שש סס חח חייב. והכותב בכל כתב ובכל לשון חייב ואפילו משני סימניות.
- יא** הכותב אות אחת סמוך לכתב או כתב על גבי כתב והמתכוין לכתוב ח"ת וכתב שני זייני"ן וכן כיוצא בזה בשאר אותיות והכותב אות אחת בארץ ואות אחת בקורה שהרי אין נהגין זה עם זה. או שכתב שתי אותיות בשני דפי פנקס ואינן נהגין זה עם זה פטור. כתבן בשני כותלי זוית או בשני דפי פנקס והן נהגין זה עם זה חייב.
- יב** לקח גויל וכיוצא בו וכתב עליו אות אחת במדינה זו והלך באותו היום וכתב אות שניה במדינה אחרת במגילה אחרת חייב. שבזמן שמקרבן נהגין זה עם זה ואינן מחוסרין מעשה לקריבתן.
- יג** הכותב אות אחת אף על פי שקורים ממנה תיבה שלימה פטור. כיצד כגון שכתב מ והכל קורין אותה מעשר. או שכתבה במקום מנין שהרי היא כמו שכתב ארבעים הרי זה פטור. המגיה אות אחת ועשה אותה שתיים כגון שחלק גג החי"ת ונעשה שני זייני"ן חייב. וכן כל כיוצא בזה.
- יד** הכותב בשמאלו או לאחור ידו ברגלו בפיו ובמרפקו פטור. איטר שכתב בימינו שהיא לו כשמאל כל אדם פטור. ואם כתב בשמאלו חייב. והשולט בשתי ידיו בשוה וכתב בין בימינו בין בשמאלו חייב. קטן או חז בקולמוס וגדול או חז בידו וכותב חייב. גדול או חז בקולמוס וקטן או חז בידו וכותב פטור.
- טו** אין הכותב חייב עד שיכתוב בדבר הרושם ועומד כגון דיו ושחור וסקרא וקומוס וקנקנתום וכיוצא בהם. ויכתוב על דבר שמתקיים הכתב עליו כגון עור וקלף ונייר ועץ וכיוצא בהם. אבל הכותב בדבר שאין רישומו עומד כגון משקין ומי פירות. או שכתב בדיו וכיוצא בו על עלי ירקות ועל כל דבר שאינו עומד פטור. אינו חייב עד שיכתוב בדבר העומד על דבר העומד. וכן אין המוחק חייב עד שימחוק כתב העומד מעל דבר העומד.
- טז** הכותב על בשרו חייב מפני שהוא עור אף על פי שחמימות בשרו מעברת הכתב לאחר זמן הרי זה דומה לכתב שנמחק. אבל המשרט על בשרו צורת כתב פטור. הקורע על העור כתבנית כתב חייב משום כותב. הרושם על העור כתבנית כתב פטור. המעביר דיו על גבי סקרא חייב שתיים אחת משום כותב ואחת משום מוחק. העביר דיו על גבי דיו וסקרא על גבי סקרא או סקרא על גבי דיו פטור.
- יז** רושם תולדת כותב הוא. כיצד הרושם רשמים וצורות בכותל ובבשר וכיוצא בהן כדרך שהציירין רושמים הרי זה חייב משום כותב. וכן המוחק את הרושם לתקן הרי זה תולדת מוחק וחייב. המשרטט כדי לכתוב שתי אותיות תחת אותו שירטוט חייב. חרשי העצים שמעבירין חוט של סקרא על גבי הקורה כדי שינסור בשוה הרי זה תולדת משרטט. וכן הגבלים שעושים כן באבנים כדי שיפצל האבן בשוה. ואחד המשרטט בצבע או בלא צבע הרי זה חייב.
- הלכה פרק יב**
- א** המבעיר כל שהוא חייב. והוא שיהא צריך לאפר. אבל אם הבעיר דרך השחתה פטור מפני שהוא מקלקל. והמבעיר גדישו של חבירו או השורף דירתו חייב אע"פ שהוא משחית. מפני שכוונתו להנמק משונאו והרי נתקררה דעתו ושכחה חמתו ונעשה כקורע על מתו או בחמתו שהוא חייב. ובחובל בחבירו בשעת מריבה שכל אלו מתקנים הן אצל יצרן הרע. וכן המדליק את הנר או את העצים בין להתחמם בין להאיר הרי זה חייב. המחמם את הברזל כדי לצרפו במים הרי זה תולדת מבעיר וחייב.
- ב** המכבה כל שהוא חייב אחד המכבה את הנר ואחד המכבה את הגחלת של עץ. אבל המכבה גחלת של מתכת פטור ואם נתכוין לצרף חייב. שכן לוטשי הברזל עושים מחמים את הברזל עד שיעשה גחלת ומכבין אותו במים כדי לחסמו. וזהו לצרף שהעושה אותו חייב והוא תולדת מכבה. ומותר לכבות גחלת של מתכת ברשות הרבים כדי שלא יזקו בה רבים. הנותן שמן לתוך הנר הדולק חייב משום מבעיר. והמסתפק מן השמן שבנר חייב משום מכבה.
- ג** דליקה שנפלה בשבת המכבה אותה מפני איבוד ממון חייב שאין איבוד ממון דוחה שבת אלא איבוד נפשות. לפיכך יצאו בני אדם כדי שלא ימותו ויניחו האש תלהט ואפילו שורפת כל דירתו כולה.

רמב"ם

- ד** מותר לעשות מחיצה בכל הכלים בין מלאים בין ריקנים כדי שלא תעבור הדליקה. אפילו כלי חרש חדשים מלאים מים עושין מהן מחיצה אף על פי שודאי מתבקעין ומכבים. שגרם כיבוי מותר. וכופין קערה על גבי הנר בשביל שלא תאחז בקורה.
- ה** תיבה שידה ומגדל שאחז בהן האור מביא עור גדי וכיוצא בו מדברים שאין האור מלהטת אותן ופורשו על הקצה שעדין לא נשרף כדי שלא תעבור שם האש.
- ו** טלית שאחז בה האור פושטה ומתכסה בה ואם כבתה כבתה. וכן ספר תורה שאחז בו האור פושטו וקורא בו ואם כבה כבה. ונותן מים מן הצד שעדין לא נתלה בו האור ואם כבתה כבתה. שכח נר דלוק על גבי טבלא מנער את הטבלא והוא נופל ואם כבה כבה. אבל הניחו מבערב אף על פי שכבה אסור לטלטלו.
- ז** נכרי שבא לכבות אין אומרים לו כבה ואל תכבה מפני שאין שביתתו עלינו. אבל קטן שבא לכבות אין שומעין לו. והוא שיהיה עושה על דעת אביו. אבל מדעת עצמו אין בית דין מצווין להפרישו ובדליקה התירו לומר כל המכבה אינו מפסיד.
- ח** הוצאה והכנסה מרשות לרשות מלאכה מאבות מלאכות היא. ואף על פי שדבר זה עם כל גופי תורה מפי משה מסיני נאמרו. הרי הוא אומר בתורה איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקדש ויכלא העם מהביא. הא למדת שההבאה מלאכה קורא אותה. וכן למדו מפי השמועה שהמעביר ברשות הרבים מתחלת ארבע לסוף ארבע הרי הוא כמוציא מרשות לרשות וחייב.
- ט** אין המוציא מרשות לרשות חייב עד שיוציא כשיעור המועיל. מרשות היחיד לרשות הרבים או מרשות הרבים לרשות היחיד. ויעקור מרשות זו ויניח ברשות שניה. אבל אם עקר ולא הניח או הניח ולא עקר או שהוציא פחות מכשיעור פטור. וכן המעביר מתחלת ארבע לסוף ארבע ברשות הרבים אינו חייב עד שיעקור כשיעור מצד זה ויניחנו מצד אחרת.
- י** הזורק מרשות לרשות או המושיט הרי זה תולדת מוציא וחייב. וכן הזורק או המושיט בידו מתחלת ארבע לסוף ארבע הרי זה תולדת מוציא וחייב. והזורק כלאחר יד פטור.
- יא** המוציא מקצת החפץ מרשות משתי רשויות אלו לרשות שניה פטור. עד שיוציא את כל החפץ כולו מרשות זו לרשות זו. קופה שהיא מלאה חפצים אפילו מלאה חרדל והוציא רובה מרשות זו לרשות זו פטור עד שיוציא את כל הקופה וכן כל הדומה לזה שהכלי משים כל שיש בו כחפץ אחד.
- יב** המוציא בין בימינו בין בשמאלו בין בתוך חיקו או שיצא במעות צרורין לו בסדינו חייב מפני שהוציא כדרך המוציאין. וכן המוציא על כתפו חייב אע"פ שהמשאוי למעלה מעשרה טפחים ברשות הרבים. שכן היה משא בני קהת במשכן למעלה מעשרה שנאמר בכתף ישאו. וכל המלאכות ממשכן לומדין אותן.
- יג** אבל המוציא לאחר ידו ברגלו בפיו ובמרפקו באזנו ובשערו ובכיס שתפור בבגדו ופי הכיס למטה בין בגד לבגד בפי בגדו במנעלו ובסנדלו פטור שלא הוציא כדרך המוציאין.
- יד** המוציא משאוי על ראשו. אם היה משאוי כבד כגון שק מלא או תיבה ומגדל וכיוצא בהן שהוא משים על ראשו ותופש בידו חייב. שכן דרך המוציאין ונמצא כמוציא על כתפו או בידו. אבל אם לקח חפץ קל כגון שהניח בגד או ספר או סכין על ראשו והוציאו והוא אינו אווז בידו הרי זה פטור שלא הוציא כדרך המוציאין. שאין דרך רוב העולם להוציא החפצין מונחין על ראשיהם. המעביר חפץ מתחלת ארבע לסוף ארבע ברשות הרבים אף על פי שהעבירו למעלה מראשו חייב.
- טו** מותר לאדם לטלטל ברשות הרבים בתוך ארבע אמות על ארבע אמות שהוא עומד בצדן. ויש לו לטלטל בכל המרובע הזה. ובאמה שלו מודדין. ואם היה ננס באיבריו נותנין לו ארבע אמות כבינוניות של כל אדם. ומפי הקבלה אמרו שזה שנאמר בתורה שבו איש תחתיו שלא יטלטל חוץ למרובע זה אלא במרובע זה שהוא כמדת אורך אדם כשיפשוט ידיו ורגליו בו בלבד יש לטלטל.
- טז** היו שנים מקצת ארבע אמות של זה לתוך ארבע אמות של זה מביאין ואוכלין באמצע. ובלבד שלא יוציא זה מתוך שלו לתוך של חברו. ואם היו שלשה והאמצעי מובלע בינתיים. הוא מותר עמהן והן מותרין עמו ושנים החיצונים אסורים זה עם זה.

רמב"ם

לפיכך מותר לאדם לעקור חפץ מרשות הרבים וליתנו לחבירו שעמו בתוך ארבע אמות. וכן חבירו לחבירו האחר שבצדו אפילו הן מאה. ואף על פי שהחפץ הולך כמה מילין בשבת מותר. מפני שכל אחד מהן לא טלטל אלא בתוך ארבע אמות שלו.

יז

הואיל ויש לו לאדם לטלטל בכל המרובע שהוא ארבע אמות על ארבע אמות נמצא מטלטל באורך אלכסונו של מרובע זה חמש אמות ושלושה חומשי אמה. לפיכך אין המעביר או הזורק ברשות הרבים חייב עד שיעביר חוץ לחמש אמות ושלושה חומשי אמה. וכל מקום שאמרנו מתחלת ארבע לסוף ארבע או המעביר ארבע אמות חייב הוא מתחלת האלכסון של ארבע אמות עד סופו ואם העביר פחות מזה לפטור.

יח

נמצא כאן שלש מדות. כיצד העוקר חפץ מרשות הרבים ממקום זה והניחו במקום אחר ברה"ר אם היה בין שני המקומות עד ארבע אמות הרי זה מותר היה ביניהן יתר מארבע אמות ועדיין הן בתוך חמש אמות ושלושה חומשי אמה פטור. היה ביניהן חמש אמות ושלושה חומשי אמה בשוה הרי זה חייב שהרי העביר החפץ חוץ לאלכסונו של מרובע.

יט

הלכה פרק יג

אין המוציא מרשות לרשות או המעביר ברשות הרבים חוץ לארבע אמות חייב עד שיעקור חפץ מעל גבי מקום שיש בו ארבעה טפחים על ארבעה טפחים או יתר ויניח על גבי מקום שיש בו ארבעה על ארבעה טפחים.

א

ידו של אדם חשובה לו כארבעה על ארבעה. לפיכך אם עקר החפץ מיד אדם העומד ברשות זו והניחו ביד אדם אחר העומד ברשות שניה חייב. וכן אם היה עומד באחת משתי רשויות אלו ופשט ידו לרשות שניה ועקר החפץ ממנה או מיד אדם העומד בה והחזיר ידו אליו חייב. ואף על פי שלא הניח החפץ במקום שהוא עומד בו הואיל והוא בידו הרי הוא כמונח בארץ.

ב

היה אוכל ויוצא מרשות לרשות וחישוב להוציא האוכל שבפיו מרשות לרשות חייב. מפני שמחשבתו משימה פיו מקום ארבעה אע"פ שלא הוציא כדרך המוציאין. וכן מי שהיה עומד באחת משתי רשויות אלו והשתין מים או רקק ברשות שניה חייב שהרי עקר מרשות זו והניח ברשות שניה ומחשבתו עושה אותו כאילו עקר מעל גבי מקום ארבעה. היה עומד ברשות זו ופי אמה ברשות שניה והשתין בה פטור.

ג

היה עומד באחת משתי רשויות ופשט ידו לרשות שניה ונטל משם מים מעל גבי גומא מלאה מים והוציאן חייב. שהמים כולן כאילו הן מונחין על הארץ. אבל אם היה כלי צף על גבי מים ופירות בתוך הכלי ופשט ידו ולקח מן הפירות והוציא פטור. שהרי לא נחו הפירות על גבי הארץ ונמצא שלא עקר מעל גבי מקום ארבעה. ואין צריך לומר אם היו הפירות צפין על פני המים והוציאם שהוא פטור. וכן אם היה שמן צף על פני המים וקלט מן השמן והוציא פטור.

ד

כבר אמרנו שאין המוציא מרשות לרשות חייב עד שיעקור ויניח. אבל אם עקר ולא הניח או הניח ולא עקר פטור. לפיכך מי שהיה עומד באחת משתי רשויות ופשט ידו לרשות שניה וחפץ בידו ונטלו אחר ממנו או שנתן אחר לידו חפץ והחזיר ידו אליו שניהם פטורים שזה עקר וזה הניח.

ה

במה דברים אמורים כשהיתה ידו למעלה משלשה. אבל היתה ידו בתוך שלשה סמוך לארץ הרי זה כמי שהניח בארץ וחייב.

ו

היה עומד באחת משתי רשויות אלו ופשט חבירו יד מרשות שניה ונטל חפץ מיד זה העומד ברשות זו והכניסו אצלו או שהוציא חפץ מאצלו והניח ביד זה העומד. זה העומד לא עשהכלום שהרי נתן בידו או נטל מידו וחבירו חייב שהרי עקר והניח.

ז

היה עומד באחת משתי רשויות אלו ונתן חבירו חפץ בידו או על גביו ויצא באותו החפץ לרשות שניה ועמד שם חייב. מפני שעקירת גופו בחפץ שעליו כעקירת חפץ מאותה רשות ועמידתו באותו החפץ כהנחת החפץ בקרקע שעמד בה. לפיכך אם יצא בחפץ שבידו או על גביו ולא עמד ברשות שניה אלא חזר ונכנס והוא בידו אפילו יצא ונכנס כל היום כולו עד שיצא היום פטור. לפי שעקר ולא הניח. ואפי' עמד לתקן המשאוי שעליו עדיין הוא פטור עד שיעמוד לנוח.

ח

וכן מי שהיתה חבילתו על כתפו ורץ בה אפילו כל היום אינו חייב עד שיעמוד. והוא שיהיה רץ בה. אבל אם הלך מעט מעט הרי זה כעוקר ומניח ואסור. לפיכך מי שקדש עליו היום וחבילתו על כתפו רץ בה עד שיגיע לביתו וזורקה שם כלאחר יד.

ט

רמב"ם

- י** עקר החפץ מרשות הרבים והלך בו פחות מארבע אמות ועמד וחזר והלך פחות מארבע אמות ועמד אפילו כל היום כולו פטור. במה דברים אמורים בשעמד לנוח. אבל אם עמד לתקן משאו הרי זה כמהלך וכשיעמוד חוץ לארבע אמות חייב. והוא שיעמוד חוץ לארבע אמות לנוח. אבל אם יעמוד לתקן משאו עדיין הוא כמהלך ואינו חייב עד שיעמוד לנוח חוץ לארבע אמות.
- יא** היה קנה או רומח וכיוצא בו מונח על הארץ והגביה הקצה האחד והיה הקצה השני מונח בארץ והשליכו לפניו וחזר והגביה הקצה השני שהיה מונח בארץ והשליכו לפניו על דרך זו עד שהעביר החפץ כמה מילין פטור. לפי שלא עקר החפץ כולו מעל גבי הארץ. ואם משך החפץ וגררו על הארץ מתחלת ארבע לסוף ארבע חייב שהמגלגל עוקר הוא.
- יב** עקר החפץ מזוית זו להניחו בזוית אחרת שנמצאת זו העקירה עקירה המותרת ונמלך בדרך והוציאו לרשות שניה פטור. מפני שלא היתה עקירה ראשונה לכך ונמצאת כאן הנחה בלא עקירה. וכן העוקר חפץ והניחו על חבירו כשהוא מהלך ובעת שירצה חבירו לעמוד נטלו מעל גבי חבירו הרי זה פטור שהרי יש כאן עקירה בלא הנחה.
- יג** הזורק חפץ מרשות לרשות או מתחלת ארבע לסוף ארבע ברשות הרבים וקודם שינוח קלטו אחר בידו או קלטו כלב או נשרף פטור. מפני שאין זו הנחה שנתכוין לה. לפיכך אם נתכוין בשעת זריקה לכך חייב.
- יד** הזורק חפץ מרשות לרשות והיה קשור בחבל ואגדו בידו. אם יכול למשוך החפץ אצלו פטור. שהרי אין כאן הנחה גמורה ונמצא כמי שעקר ולא הניח.
- טו** הזורק ונחה בתוך ידו של חבירו. אם עמד חבירו במקומו וקבלה הזורק חייב שהרי עקר והניח. ואם נעקר חבירו ממקומו וקבלה פטור. זרק ורץ הזורק עצמו אחר החפץ וקבלו בידו ברשות אחרת או חוץ לארבע אמות פטור כאילו נעקר אחר וקבלו. שאין ההנחה גמורה עד שינוח החפץ במקום שהיה לו לנוח בו בשעת עקירה.
- טז** הזורק מרשות היחיד לרשות היחיד ורשות הרבים באמצע אע"פ שעבר החפץ באויר רה"ר פטור. והוא שיעבור למעלה משלשה טפחים אבל אם עבר בפחות משלשה סמוך לארץ ונח על גבי משהו אע"פ שנעקר או נתגלגל ויצא החפץ מרה"י לרה"י אחרת הרי הוא כמי שנשאר עומד ברה"ר ולפיכך חייב. וכן הזורק מרה"ר לרה"ר ורה"י באמצע פטור. ואם עבר החפץ בפחות משלשה סמוך לארץ ונח על גבי משהו אף על פי שחזר ונתגלגל ויצא לרה"ר השניה הרי הוא כמי שנשאר עומד ברה"י ולפיכך חייב.
- יז** המעביר ארבע אמות ברה"ר זו עם רה"ר השניה חייב מפני שארבע אמות בשתי רשויות הרבים מצטרפים מפני שלא נח החפץ ברשות שביניהן.
- יח** המושיט מרשות היחיד לרשות היחיד ורשות הרבים באמצע חייב. ואפילו הושיט למעלה מאויר רשות הרבים. שכן היתה עבודת הלויים במשכן מושיטין את הקרשים מעגלה לעגלה ורה"ר בין שתי העגלות וכל עגלה ועגלה רה"י הוא.
- יט** במה דברים אמורים כשהיו שתי רה"י באורך רה"ר כמו שהעגלות מהלכות ברה"ר זו אחר זו. אבל אם היו שתי הרשויות בשני צדי רה"ר אף המושיט מרה"י זו לרשות היחיד שכנגדה פטור.
- כ** שכח ופשט ידו והיא מלאה פירות והוציאה מחצר זו להכניסה לחצר שבצדה ונזכר קודם שיכניס והרי ידו תלויה באויר רה"ר מותר להחזירה אליו לחצירו. אבל להכניסה לאותה החצר השניה אסור. כדי שלא יעשה מחשבתו שחשב בשעת שגגה. ואם הוציא ידו במזיד הרי זה אסור להחזירה אצלו אלא קנסו אותו שתהא ידו תלויה עד שתחשך.
- כא** המתכוין לזרוק שמנה אמות ברה"ר ונח החפץ בסוף ארבע חייב שהרי נעשה כשיעור המלאכה ונעשית מחשבתו. שהדבר ידוע שאין זה החפץ מגיע לסוף שמונה עד שיעבור על כל מקום ומקום מכל השמנה. אבל אם נתכוין לזרוק ארבע ונח החפץ בסוף שמנה פטור. לפי שנח במקום שלא חשב שתעבור בו וכל שכן שתנוח. לפיכך אם חשב בעת זריקה שינוח החפץ בכל מקום שירצה חייב.
- כב** זרק לתוך ארבע אמות ונתגלגל חוץ לארבע אמות פטור. זרק חוץ לארבע אמות ונתגלגל לתוך ארבע אמות אם נח על גבי משהו חוץ לארבע אמות ואחר כך נתגלגל ונכנס לתוך ארבע אמות חייב ואם לא נח כלל הרי זה פטור.

הלכה פרק יד

רמב"ם

א ארבע רשויות לשבת. רשות היחיד ורשות הרבים וכרמלית ומקום פטור. אי זו היא רה"ר מדברות ועיירות ושווקים ודרכים המפולשין להן. ובלבד שיהיה רוחב הדרך ט"ז אמה ולא יהיה עליו תקרה. ואי זו רה"י תל שגובה עשרה טפחים ורחב ארבעה טפחים על ארבעה טפחים או יתר על כן. וכן חריץ שהוא עמוק עשרה ורחב ארבעה על ארבעה או יתר על כן. וכן מקום שהוא מוקף ארבע מחיצות גובהן עשרה וביניהן ארבעה על ארבעה או יתר על כן אפילו יש בו כמה מילין אם הוקף לדירה כגון מדינה המוקפת חומה שדלתותיה ננעלות בלילה ומבואות שיש להן שלשה כתלים ולחי ברוח רביעית. וכן חצר ודיר וסוהר שהוקפו לדירה כולן רה"י גמורה הן.

ב אפילו כלים כגון ספינה או מגדל של עץ וכוורת וכיוצא בהן אם יש בהן ארבעה על ארבעה בגובה עשרה או יתר על זה הרי הן רה"י גמורה

ג עובי הכתלים של רה"י כרה"י. לאחרים עושה מחיצה לעצמו לא כל שכן. אויר רה"י כרה"י עד לרקיע. אבל אויר רשות הרבים אינו כרה"י אלא עד עשרה טפחים. ולמעלה מעשרה באויר רה"ר מקום פטור הוא.

ד אי זו היא כרמלית תל שיש בו ארבעה על ארבעה או יתר על כן וגבהו משלשה ועד עשרה. שהכרמלית אינה תופשת אלא עד עשרה ואינה רחבה פחות מארבעה על ארבעה. וכן חריץ שיש בו ארבעה על ארבעה או יתר על כן ועמוק משלשה עד עשרה. וכן מקום שהוקף בארבע מחיצות גובהן משלשה ועד עשרה וביניהן ארבעה על ארבעה או יתר על כן. וכן קרן זוית הסמוכה לרה"ר והוא המקום שמוקף שלש מחיצות והרוח הרביעית רה"ר כגון מבוי שאין לו לחי או קורה ברוח רביעית וכן הימים והבקעה בין בימות החמה בין בימות הגשמים כל אלו כרמלית הן.

ה אויר הכרמלית הרי הוא ככרמלית עד עשרה טפחים. ולמעלה מעשרה טפחים באויר הכרמלית הרי הוא מקום פטור. לפיכך מעל פני המים שבימים ושבתהרות עד עשרה טפחים כאויר כרמלית. ולמעלה מעשרה מקום פטור. אבל כל העומק המלאה מים הרי הוא כקרקע עבה.

ו בור שבכרמלית הרי הוא ככרמלית אפילו עמוק מאה אמה אם אין בו ארבעה. רה"ר שהיתה עליה תקרה או שאין ברחבה ט"ז אמה הרי היא ככרמלית. אצטבא שבין העמודים העומדים ברה"ר הרי היא ככרמלית. וצדי רה"ר ככרמלית. אבל בין העמודים הואיל ורבים דורסין ביניהן הרי הן רה"ר.

ז אי זהו מקום פטור. מקום שיש בו פחות מארבעה על ארבעה וגובהו שלשה עד לרקיע שכל פחות משלשה הרי הוא כארץ. אפילו קוצים וברקנים או גללים ברה"ר גבהן שלשה ואין רחבן ארבעה על ארבעה הרי הן מקום פטור. וכן חריץ שאין בו ארבעה על ארבעה ועומקו משלשה עד התהום. וכן מקום המוקף שאין בו ארבעה על ארבעה אפילו היה ארכו אלף מיל ורוחבו ארבעה פחות שעורה וגובהו משלשה ולמעלה הרי זה מקום פטור. וכן אויר רשות הרבים או אויר כרמלית למעלה מעשרה הרי הוא מקום פטור.

ח מקום שיש בגובהו תשעה טפחים מצומצמים לא פחות ולא יתר ברשות הרבים הרי הוא כרה"ר. ואין משגיחין על מדת ארכו ומדת רחבו בין רחב בין קצר מפני שרבים מכתפין עליו. אבל אם היה יתר על תשעה או פחות אם היה בו ארבעה על ארבעה או יתר הרי הוא כרמלית ואם אין בו ארבעה על ארבעה הרי הוא מקום פטור.

ט גג הסמוך לרה"ר בתוך עשרה טפחים הואיל ורבים מכתפין עליו אסור לטלטל בגג עד שיעשה לו סולם קבוע להתירו. עמוד ברה"ר גבוה עשרה ורחב ארבעה הרי זה רה"י. נעץ בגובהו יתד כל שהוא אפילו אינה גבוהה שלשה הואיל וראוי לתלות ביתד ולהשתמש בו הרי זה ממעטו ונעשה כרמלית. ואין מודדין לו אלא מן היתד ולמעלה. ואפילו מלאהו כולו יתידות הרי זה ממעט גובהו. שהרי תולין באותן היתידות ומשתמשים בהן.

י חורי רה"י הרי הן כרה"י. אבל חורי רשות הרבים אינם כרה"ר אלא הרי הן כפי מדתן. כיצד חור בצד רה"ר אם יש בו ארבעה על ארבעה וגבוה עשרה הרי הוא רה"י. ואם אין גבוה עשרה הרי זה כרמלית. ואם אין בו ארבעה על ארבעה הרי זה מקום פטור. והוא שגובה שלשה. שכל הפחות משלשה הרי הוא כארץ.

יא רה"י ומקום פטור מותר לטלטל בכולן אפילו היה ארך כל אחת משתייהן כמה מילין מטלטל בכולה. אבל רה"ר והכרמלית אין מטלטלין בהן אלא בארבע אמות. ואם העביר או הושיט או זרק חוץ לארבע אמות ברה"ר חייב ובכרמלית פטור. שאיסור הכרמלית מדבריהם מפני שהיא דומה לרה"ר שמא תתחלף ברה"ר. לפיכך אם לא היה צריך לגוף ההוצאה כגון שהעביר קוץ בכרמלית כדי שלא יזקו בו רבים הרי זה מותר. ואפילו העבירו כמה אמות וכן כל כיוצא בזה.

יב כשם שמותר לטלטל בכל מקום פטור כך מותר להכניס ממנו לרשות היחיד או לרשות הרבים ואין צריך לומר לכרמלית. ומוציאין לו מרה"י ומרה"ר ואין צריך לומר מן הכרמלית.

רמב"ם

- יג** כשם שאסור לטלטל בכל הכרמלית כך אסור להוציא ממנה לרה"י או לרשות הרבים או להכניס לכרמלית מרה"י או מרה"ר. ואם הוציא או הכניס פטור.
- יד** המוציא מרה"י לרה"י או מרה"ר לרה"ר וכרמלית באמצע פטור. וכן המושיט או הזורק מזו לזו וכרמלית באמצע פטור. המוציא חפץ מרה"ר לכרמלית והניחו שם וחזר ועקרו מכרמלית והכניסו לרה"י. או שהוציאו מרה"י לכרמלית והניחו שם וחזר ועקרו מכרמלית והוציאו לרה"ר הרי זה פטור.
- טו** המוציא מרשות היחיד לרה"ר ועבר על מקום פטור שהיה ביניהן בהליכתו חייב. שמהלך אינו כעומד. ואין צריך לומר בזורק שעבר החפץ במקום פטור. שאינו חשוב כמי שנח שם. היה עומד במקום פטור ונטל חפץ מרה"י או מאדם העומד שם והניחו ברה"ר או ביד אדם העומד שם פטור. וכן אם הכניס מרה"ר לרה"י ועמד במקום פטור. פטור.
- טז** עמוד ברה"ר גבוה עשרה ורחב ארבעה ואין בעיקרו ארבעה ויש בגובה הקצר שלו שלשה הרי הוא רה"י ואם זרק מרה"ר ונח על גביו חייב. תל המתלקט גובה עשרה טפחים מתוך אורך ארבע אמות הרי הוא רה"י ואם זרק מרה"ר ונח על גביו חייב.
- יז** נעץ קנה ברה"י אפילו גבוה מאה אמה זרק מרה"ר ונח על גביו חייב. שרה"י עולה עד לרקיע. אילן שהוא עומד ברה"י ונפפו נוטה לרה"ר זרק ונח על נופו פטור. שאין הנוף הולך אחר העיקר.
- יח** נעץ קנה ברה"ר ובראשו טרסקל זרק ונח על גביו פטור שאין רשות הרבים אלא עד עשרה. הזורק ארבע אמות ברשות הרבים ונח החפץ בכותל. כגון שזרק חלב או בצק ונדבק בכותל. אם נדבק למעלה מעשרה טפחים כזרק באויר. שלמעלה מעשרה ברה"ר מקום פטור הוא. נדבק למטה מעשרה טפחים כזרק בארץ וחייב. זרק למעלה מעשרה ונח בחור כל שהוא פטור.
- יט** זרק קנה או רומח מרה"י ונתקע ברה"ר כשהוא עומד פטור. שהרי מקצתו במקום פטור. זרק כלי מרה"י לרה"ר והיה אותו כלי גדול ויש בו ארבעה על ארבעה בגובה עשרה פטור. מפני שכלי זה רה"י גמורה ונמצא כמוציא מרה"י לרה"י.
- כ** בור תשעה ברה"ר ועקר חוליא מקרקעיתו והשלימו לעשרה. אע"פ שעקירת החפץ ועשיית המחיצה באין כאחת פטור. מפני שלא היתה המחיצה עשרה בתחלה. היה הבור עשרה והשליך בו חוליא ומעטו מעשרה פטור. שהרי הנחת החפץ וסילוק המחיצה באין כאחת.
- כא** הזורק דף ונח על גבי יתדות ברה"ר ונעשה רה"י אפילו היה כלי על גבי הדף פטור. שהרי עשיית המחיצה עם נוחת הכלי באין כאחת.
- כב** בור שהוא עמוק עשרה ורחב שמנה ברה"ר זרק מחצלת ברה"ר וחילקה הבור ברוחבו לשנים פטור. שהרי עם הנחת הכלי בטלו המחיצות ונעשה כל מקום מהן פחות מארבעה על ארבעה.
- כג** בור ברשות הרבים עמוק עשרה ורחב ארבעה. מילא מים זרק לתוכו חפץ ונח על גבי המים חייב. שאין המים מבטלין המחיצות. היה מלא פירות זרק לתוכו פטור. שהרי מיעטו הפירות את שיעורו.
- כד** רקק מים שהוא עובר ברשות הרבים ורבים מהלכין בו. אם אין בעומקו עשרה טפחים הרי הוא כרה"ר. בין שהיה רחב אפילו ארבע אמות בין שלא היה ברוחבו ארבעה טפחים. שהרי רוב העם מדלגין עליו ואין מהלכין בתוכו. הואיל ואין בעומקו עשרה הרי הוא רה"י. ואם יש בעומקו עשרה או יתר הרי הוא ככרמלית כשאר הימים. והוא שיש ברוחבו ארבעה טפחים או יתר על כן. שאין כרמלית פחותה מארבעה
- הלכה טו**
- א** עומד אדם ברשות הרבים ומטלטל ברשות היחיד כולה. ועומד ברה"י ומטלטל ברה"ר ובלבד שלא יוציא חוץ לארבעה אמות. ואם הוציא פטור מפני שהוא ברשות אחרת. וכן עומד אדם ברשות היחיד ופותח ברשות הרבים. ברשות הרבים ופותח ברשות היחיד. בהמה שהיתה רובה בחוץ וראשה בפנים אובסין אותה. ובגמל עד שיהא ראשו ורובו בפנים הואיל וצוארו ארוך.

רמב"ם

ב לא יעמוד אדם ברה"י וישתה ברה"ר. ברה"ר וישתה ברה"י. אלא א"כ הכניס ראשו ורובו למקום שהוא שותה. במה דברים אמורים כשהיה שותה בכלים נאים שהוא צריך להן. גזירה שמא יוציאם אבל אם היו כלים שאינן נאים שאינו צריך להן. או שהיה הבור בכרמלית אע"פ שהכלים נאים. מכניס ראשו בלבד ושותה במקומו ואף על פי שלא הכניס ראשו ורובו.

ג עומד אדם ברה"ר וקולט מן האויר מן המים המקלחין מן הצנור או מן הכותל ושותה. ובלבד שלא יגע בצנור או בכותל ויקלוט מעל גבן. ואם נגע אם היה מקום שנגע בו למעלה מעשרה בפחות משלשה סמוך לגג הרי זה אסור. שנמצא כעוקר מעל הגג שהוא רה"י. וכן אם היה בצנור ארבעה על ארבעה. בין שהיה הצנור בתוך עשרה בין שהיה למעלה מעשרה וקלט ממנו מים הרי זה אסור. ולמה אינו חייב מפני שלא נחו המים אלא הרי הן נזחלין והולכין.

ד זיז שלפני החלון יוצא באויר שעל רה"ר. אם היה למעלה מעשרה טפחים מותר להשתמש עליו שאין רה"ר תופסת אלא עשרה טפחים. לפיכך מותר להשתמש בכל הכותל עד עשרה טפחים התחתונים.

ה במה דברים אמורים כשהיה זיז אחד יוצא באויר. אבל אם היו יוצאים בכותל שני זיזין זה למטה מזה אע"פ ששניהם למעלה מעשרה. אם יש בזיז העליון שלפני החלון רוחב ארבעה על ארבעה אסור להשתמש עליו. מפני שהוא רשות בפני עצמו והזיז שתחתיו רשות אחרת. ואסור זה על זה. שאין שתי רשויות משתמשות ברשות אחת.

ו אין בעליון ארבעה ואין בתחתון ארבעה. משתמש בשניהן וכן בכל הכותל עד עשרה טפחים התחתונים. היה בתחתון ארבעה ובעליון אין בו ארבעה אינו משתמש בעליון אלא כנגד חלונו בלבד. אבל בשאר הזיז שבשני צדדי החלון אסור להשתמש מפני זה שתחתיו שחלק רשות לעצמו.

ז כל זיז היוצא על אויר רה"ר שמותר להשתמש עליו. כשהוא משתמש בו אין נותנין עליו ואין נוטלין ממנו אלא כלי חרס וזכוכית וכיוצא בהן שאם יפלו לרה"ר ישברו. אבל שאר כלים ואוכלין אסורים שמא יפלו לרה"ר ויביאם.

ח שני בתים בשני צדי רה"ר זרק מזו לזו למעלה מעשרה פטור. והוא שיהיו שניהם שלו או שיהיה ביניהם עירוב. ואפילו בגדים וכלי מתכות מותר לזרוק. ואם היה זה למעלה מזה ולא היה בשוה אסור לזרוק בגד וכיוצא בו שמא יפול ויביאנו. אבל כלי חרס וכיוצא בהן זורק.

ט בור ברה"ר וחלון על גביו הבור וחוליתו מצטרפים לעשרה וממלאין ממנו בשבת. במה דברים אמורים כשהיה סמוך לכותל בתוך ארבעה טפחים שאין אדם יכול לעבור שם. אבל אם היה מופלג אין ממלאין ממנו אלא אם כן היתה חוליתו גבוהה עשרה שנמצא הדלי כשיצא מן החוליא יצא למקום פטור.

י אשפה ברה"ר גבוהה עשרה טפחים וחלון על גבה שופכין לה מים בשבת. במה דברים אמורים באשפה של רבים שאין דרכה להפנות. אבל של יחיד אין שופכין עליה שמא תתפנה ונמצאו שופכין כדרך ברה"ר.

יא אמת המים שהיא עוברת בחצר אם יש בגובהה עשרה טפחים וברחבה ארבעה או יותר על כן עד עשר אמות אין ממלאין ממנה בשבת אלא אם כן עשו לה מחיצה גבוהה עשרה טפחים בכניסה וביציאה. ואם אין בגובהה עשרה או שאין ברחבה ארבעה ממלאין ממנה בלא מחיצה.

יב היה ברחבה יתר מעשר אמות אף על פי שאין בגובהה עשרה אין ממלאין ממנה עד שיעשה לה מחיצה. שכל יתר על עשר פרצה היא ומפסדת המחיצות. ומהו לטלטל בכל החצר. אם נשאר מצד הפרצה פס מכאן ופס מכאן בכל שהוא או פס רוחב ארבעה טפחים מרוח אחת מותר לטלטל בכל החצר ואין אסור אלא למלאות מן האמה בלבד. אבל אם לא נשאר פס כלל אסור לטלטל בכל החצר שהרי נפרצה חצר לים שהוא כרמלית.

יג והיאך מעמידין את המחיצה במים. אם היתה למעלה מן המים צריך שיהיה טפח מן המחיצה יורד בתוך המים. ואם היתה המחיצה כולה יורדת בתוך המים צריך שיהיה טפח ממנה יוצא למעלה מן המים. כדי שיהיו המים שבחצר מובדלין. אף על פי שאין המחיצה מגעת עד הקרקע הואיל ויש בה עשרה טפחים הרי זו מותרת. ולא התירו מחיצה תלויה אלא במים בלבד. שאיסור טלטול במים מדבריהם והקלו במחיצה שאינה אלא כדי לעשות היכר.

יד אמת המים העוברת בין החצרות וחלונות פתוחות אליה. אם אין בה כשיעור משלשלין דלי מן החלונות וממלאים ממנה בשבת. במה דברים אמורים בשאינה מופלגת מן הכותל שלשה טפחים. אבל אם היתה מופלגת מן הכותל שלשה טפחים אין ממלאים ממנה אלא אם כן היו פסין יוצאין מן הכותלים מכאן ומכאן שנמצא האמה כאילו היא עוברת בתוך החצר.

רמב"ם

- טו** כצוצרה שהיא למעלה מן הים וחלון בתוכה על גבי המים. אין ממלאים ממנה בשבת אלא א"כ עשו מחיצה גבוהה עשרה טפחים על גבי המים כנגד החלון שבכצוצרה. או תהיה המחיצה יורדת מן הכצוצרה כנגד המים ורואין אותה כאלו ירדה ונגעה עד המים. וכשם שממלאין מזו שעשו לה מחיצה כך שופכין ממנה על הים. שהרי על הכרמלית הן שופכין.
- טז** חצר שהיא פחותה מארבע אמות על ארבע אמות אין שופכין בתוכה מים בשבת מפני שהן יוצאין לרה"ר במהרה. לפיכך צריך לעשות גומא מחזקת סאתים בתוך החצר או ברה"ר בצד החצר כדי שיהיו המים נקבצים בתוכה. וצריך לבנות עליה כיפה מבחוץ כדי שלא תראה העוקה הזאת ברה"ר. והחצר והאכסדרה מצטרפין לארבע אמות. וכמה הוא המקום שמחזיק סאתים חצי אמה על חצי אמה ברום שלשה חומשי אמה.
- יז** היתה העוקה פחותה מסאתים שופכין לה במלואה. היתה מחזקת סאתים שופכין לה אפילו ששים סאה של מים. ואף על פי שהמים יתגברו ויפוצו מעל הגומא לחוץ. בד"א בימות הגשמים שהחצרות מתקלקלות וסתם צנורות מקלחין ולא יבאו הרואים לומר שזה משתמש ברה"ר והמים יוצאים מכחו ברה"ר. אבל בימות החמה אם היתה מחזקת סאתים אין שופכין לה אלא סאתים. היתה פחותה מסאתים אין שופכין לה כל עיקר.
- יח** ביב ששופכין לו מים והן נזחלין והולכין תחת הקרקע ויוצאין לרה"ר. וכן צנור ששופכין על פיו מים והן נזחלין על הכותל ויורדין לרה"ר. אפילו היה אורך הכותל או אורך הדרך שתחת הארץ מאה אמה אסור לשפוך על פי הביב או על פי הצנור מפני שהמים יוצאין מכחו לרה"ר. אלא שופך חוץ לביב והן יורדין לביב.
- יט** בד"א בימות החמה אבל בימות הגשמים שופך ושונה ואינו נמנע. שסתם צנורות מקלחין הן ואדם רוצה שיבלעו המים במקומן. היה שופך על פי הביב והמים יוצאין לכרמלית הרי זה מותר ואפילו בימות החמה שלא גזרו על כחו בכרמלית. לפיכך מותר לשפוך על כותלי הספינה והם יורדין לים.
- כ** לא ימלא אדם מים מן הים והוא בתוך הספינה אלא אם כן עשה מקום ארבעה על ארבעה יוצא מן הספינה על הים. במה דברים אמורים כשהיה תוך עשרה אבל אם היה למעלה מעשרה מן הים מוציא זיז כל שהוא וממלא. שהרי דרך מקום פטור ממלא ואינו צריך לזיז זה אלא משום היכר.
- כא** הקורא בספר בכרמלית ונתגלגל מקצת הספר לרה"ר ומקצתו בידו. אם נתגלגל לחוץ לארבע אמות הופכו על הכתב ומניחו. גזירה שמה ישמט כולו מידו ויעבידנו ארבע אמות. נתגלגל לתוך ארבע אמות גוללו אצלו. וכן אם נתגלגל לרה"ר גוללו אצלו. היה קורא ברה"ר ונתגלגל לרה"ר אם נח בה הופכו על הכתב. ואם לא נח אלא היה תלוי באויר רה"ר ולא הגיע לארץ גוללו אצלו.
- כב** המעביר קוץ כדי שלא יזוקו בו רבים. אם היה ברה"ר מוליכו פחות מארבע אמות. ואם היה בכרמלית מוליכו כדרכו אפילו מאה אמה. וכן מת שהסריח ונתבזה יתר מדאי ולא יכלו שכנים לעמוד מוציאין אותו מרה"ר לכרמלית. היורד לרחוץ בים כשהוא עולה מנגב עצמו שמה יעביר מים שעליו ארבע אמות בכרמלית.
- הלכה פרק טז**
- א** מקום שלא הוקף לדירה אלא שיהיה תשמישו לאויר כגון גנות ופרדסים וכגון המקיף מקום מן הארץ לשומריו וכיוצא בהן. אם יש בגובה המחיצות עשרה טפחים או יתר הרי הוא כרה"ר לחייב המוציא והזורק והמושיט ממנו לרה"ר או מרה"ר לתוכו. ואין מטלטלין בכולו אלא אם כן יש בו בית סאתים או פחות. אבל אם היה בו יתר על בית סאתים אסור לטלטל בו אלא בארבע אמות ככרמלית.
- ב** וכן עמוד שגובה עשרה טפחים ורחב עד בית סאתים מטלטלין על כולו. היה רחב על בית סאתים אין מטלטלין בו אלא בארבע אמות. סלע שבים היה גבוה פחות מעשרה מטלטלין מתוכו לים ומן הים לתוכו שהכל כרמלית. היה גבוה עשרה אם היה רחבו מארבעה טפחים עד בית סאתים הואיל ומותר לטלטל בכולו אין מטלטלין לא מתוכו לים ולא מן הים לתוכו. היה יתר מבית סאתים אע"פ שהוא רה"ר הואיל ואסור לטלטל בו אלא בארבע אמות ככרמלית הרי זה מותר לטלטל מתוכו לים ומן הים לתוכו שזה דבר שאינו מצוי הוא ולא גזרו בו.
- ג** כמה היא בית סאה חמשים אמה על חמשים אמה. נמצא בית סאתים מקום שיש בתשבורתו חמשת אלפים אמה. וכל מקום שיש בו כמדה הזאת בין שהיה מרובע שהוא שבעים אמה ושירים על שבעים אמה ושירים בין שהיה עגול בין שאר הצורות הרי זה נקרא בית סאתים.

רמב"ם

- ד** מקום שלא הוקף לדירה שיש בו בית סאתים אם היה ארכו פי שנים כרחבו כדי שיהיה מאה על חמשים כחצר המשכן מותר לטלטל בכולו. אבל אם היה ארכו יתר על שנים כרחבו אפילו אמה אין מטלטלין בו אלא בארבע אמות. שלא עשו בית סאתים שתשמישו לאויר כשאר החצרות אלא מחצר המשכן.
- ה** מקום שהוקף שלא לשם דירה אם פרץ בו פרצה יתר על עשר אמות בגובה עשרה טפחים וגדר בה לשם דירה עד עשרה מותר לטלטל בכולה. ואפילו פרץ אמה וגדרה לשם דירה ופרץ אמה וגדרה לשם דירה עד שהשלימה ליתר מעשר מותר לטלטל בכולה אף על פי שיש בו כמה מילין.
- ו** מקום יתר מבית סאתים שהוקף לדירה אם נזרע רובו הרי הוא כגנה ואסור לטלטל בכולו. נזרע מיעוטו אם נזרע ממנו בית סאתים מותר לטלטל בכולו. ואם היה המקום הזרוע יתר מבית סאתים אסור לטלטל בכולו. נטע רובו הרי הוא כחצר ומותר לטלטל בכולו. נתמלא מים אפילו היו עמוקים הרבה אם היו ראויין לתשמיש הרי הן כנטעים ומותר לטלטל בכולו. ואם אינן ראויין לתשמיש אין מטלטלין בו אלא בארבע אמות.
- ז** מקום שהוקף שלא לשם דירה שיש בו בית שלש סאין וקירו בו בית סאה קירווי מתירו שפי תקרה יורד וסותם. נפרץ במלואו לחצר ונפרצה חצר כנגדו. חצר מותרת כשהיתה והקרפף אסור כשהיה. שאין אויר החצר מתירו.
- ח** היה יתר מבית סאתים ובא למעטו באילנות אינו מיעוט. בנה בו עמוד בצד הכותל גבוה עשרה ורחב שלשה או יתר הרי זה מיעוט. פחות משלשה אינו מיעוט שכל פחות משלשה כלבוד דמי. וכן אם הרחיק מן הכותל שלשה ועשה מחיצה הרי זה מיעוט. פחות משלשה לא עשה כלום.
- ט** טח את הכותל בטיט אע"פ שאינו יכול לעמוד בפני עצמו הרי זה מיעוט. הרחיק מן התל שלשה ועשה מחיצה הועיל. עשה מחיצה על שפת התל אינו מועיל שהעושה מחיצה על גבי מחיצה אינו מועיל. נבלעה מחיצה התחתונה והרי העליונה קיימת. הואיל ונעשית העליונה לשם דירה והרי אין שם נראה אלא היא הרי זה הועיל ומותר לטלטל בכולה.
- י** רחבה שאחורי בתים יתירה על בית סאתים אין מטלטלין בה אלא בארבע. ואפילו היה פתח הבית פתוח לתוכה. ואם פתח הפתח לשם ואחר כך הקיפה הרי זו כמוקפת לדירה ומותר לטלטל בכולה.
- יא** רחבה הפתוחה למדינה מצד אחד ומצד אחר פתוחה לשביל המגיע לנהר. עושה לה לחי מצד המדינה ויהיה מותר לטלטל בכולה ומתוכה למדינה ומן המדינה לתוכה.
- יב** יחיד ששבת בבקעה ועשה מחיצה סביב לו אם יש בה עד בית סאתים מותר לטלטל בכולה. ואם היתה יתר על בית סאתים אינו מטלטל בה אלא בארבע אמות. וכן אם היו שנים. אבל שלשה ישראלים או יתר עליהן ששבתו בבקעה הרי הן שיירא ומותר להם לטלטל בכל צרכן אפילו כמה מילין. והוא שלא ישאר מן המחיצה שהקיפו בית סאתים פנוי בלא כלים. אבל אם נשאר בית סאתים פנוי בלא כלים ולא היו צריכים לו אסורים לטלטל בכל המחיצה אלא בארבע אמות ואין הקטן משלים לשיירא.
- יג** שלשה שהקיפו כדי צרכן וקנו שביתה ואחר כך מת אחד מהן הרי הם מותרין לטלטל בכולה. קנו שנים שביתה ביתר מבית סאתים ואחר כך בא להם שלישי אסורין לטלטל אלא בארבע אמות כשהיו קודם שיבוא זה. שהשביתה היא הגורמת לא הדיורין.
- יד** שלשה מקומות המוקפין שלא לשם דירה זה בצד זה ופתוחים זה לזה שנים החיצונים רחבים והאמצעי קצר שנמצאו לשנים החיצונים פסין מכאן ומכאן והיה יחיד בזה ויחיד בזה ויחיד בזה נעשו כשיירא ונותנין להם כל צרכן. היה האמצעי רחב ושנים החיצונים קצרים שנמצא האמצעי בפסין משני רוחותיו הרי הוא מובדל משנים החיצונים. לפיכך אם שבת יחיד בזה ויחיד בזה ויחיד בזה אין נותנין להן כל צרכן אלא כל אחד ואחד יש לו בית סאתים במקומו. היה יחיד בזה ויחיד בזה ושנים באמצעי או שנים בזה ושנים בזה ואחד באמצעי נותנין להן כל צרכן.
- טו** כל מחיצה שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה אינה מחיצה. וכל מחיצה שאינה עשויה לנחת אינה מחיצה. וכל מחיצה שאינה עשויה אלא לצניעות בלבד אינה מחיצה. וכל מחיצה שאין בגובהה עשרה טפחים או יותר אינה מחיצה גמורה. גידוד חמשה ומחיצה חמשה מצטרפין.
- טז** כל מחיצה שיש בה פרוץ מרובה על העומד אינה מחיצה. אבל אם היה פרוץ כעומד הרי זו מותרת. ובלבד שלא יהיה באותן הפרצות פרצה שהיא יתר על עשר אמות. אבל עשר אמות הרי היא כפתח. אם היה לפרצה זו צורת פתח אף על פי שיש בה יותר מעשר אינה מפסדת המחיצה. והוא שלא יהא הפרוץ מרובה על העומד.

רמב"ם

- יז** במה דברים אמורים בזמן שהפרצות משלשה טפחים ולמעלה. אבל אם היו הפרצות כל פרצה מהן פחותה משלשה הרי זו מותרת. ואף על פי שהפרוץ מרובה על העומד. שכל פחות משלשה הרי הוא כלבוד.
- יח** כיצד הרי שהקיף בקנים ואין בין קנה לחבירו שלשה טפחים. או שהקיף בחבלים ואין בין חבל לחבירו שלשה טפחים. הרי זו מחיצה גמורה. אף על פי שהיא שתי בלא ערב או ערב בלא שתי. וצריך שיהיה גובה הקנה עשרה או שיהיה מן הארץ עד סוף עובי החבל העליון עשרה אם הקיף בחבלים. שאין מחיצה פחותה מעשרה. וכל השיעורין האלו הלכה למשה מסיני הן.
- יט** צורת פתח האמורה בכל מקום היא אפילו קנה וכיוצא בו מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן. גובה שני הלחיים עשרה טפחים או יתר והקנה וכיוצא בו שעל גביהן אף על פי שאינו נוגע בשני הלחיים אלא יש ביניהן כמה אמות הואיל וגובה הלחיים עשרה הרי זו צורת פתח. וצורת פתח שאמרו צריכה שתהא בריאה לקבל דלת אפילו דלת של קש.
- כ** פתח שצורתו כיפה אם יש באורך רגלי הכיפה עשרה טפחים הרי זה צורת פתח. וצורת פתח שעשה אותה מן הצד אינה כלום שאין דרך הפתחים להיות בקרן זוית אלא באמצע.
- כא** בכל עושין מחיצה בין בכלים בין באוכלים בין באדם אפילו בבהמה ושאר מיני חיה ועוף והוא שיהיו כפותים כדי שלא ינודו.
- כב** מחיצה העומדת מאליה הרי זו כשרה. ומחיצה הנעשית בשבת הרי זו מחיצה. ואם נעשית בשגגה מותר לטלטל בה באותה שבת. והוא שתעשה שלא לדעת המטלטל. אבל אם נתכוין אדם לזו המחיצה שתעשה בשבת כדי לטלטל בה אע"פ שעשה אותה העושה בשגגה אסור לטלטל בה באותה שבת. וכן אם נעשית במזיד אף על פי שלא נתכוין זה לטלטל בה הרי זה אסור לטלטל בה.
- כג** מותר לעשות מחיצה של בני אדם בשבת שיעמוד זה בצד זה ובלבד שלא ידעו אלו העומדין שבשביל לעשותן מחיצה העמידן. ולא יעמיד אותן אדם שהוא רוצה להשתמש במחיצה זו אלא יעמיד אותן אחר שלא לדעתו.
- כד** אילן שהוא מיסך על הארץ אם אין נופו גבוה מן הארץ שלשה טפחים ממלא בין בדיו ועליו תבן וקש וכיוצא בהן וקושרן בארץ עד שיעמוד ברוח מצויה ולא יתנדנד ומטלטל תחת כולו. והוא שיהיו תחתיו עד בית סאתים. אבל אם היה יתר מבית סאתים אין מטלטלין תחתיו אלא בארבע אמות מפני שתחתיו מקום שלא הוקף לדירה הוא.
- הלכה פרק יז**
- א** מבוי שיש לו שלשה כתלים הוא הנקרא מבוי סתום. ומבוי שיש לו שני כתלים בלבד זה כנגד זה והעם נכנסין ברוח זו ויוצאין בשכנגדה הוא הנקרא מבוי המפולש.
- ב** היאך מתירין מבוי הסתום. עושה לו ברוח רביעית לחי אחד או עושה עליו קורה ודיו. ותחשב אותה קורה או אותו לחי כאילו סתם רוח רביעית ויעשה רה"י ויהיה מותר לטלטל בכולו. שדין תורה בשלש מחיצות בלבד מותר לטלטל ומדברי סופרים היא הרוח הרביעית ולפיכך די לה בלחי או קורה.
- ג** והיאך מתירין מבוי מפולש. עושה לו צורת פתח מכאן ולחי או קורה מכאן. ומבוי עקום תורתו כמפולש.
- ד** מבוי שהוא שוה מתוכו ומדרון לרשות הרבים או שוה לרה"ר ומדרון לתוכו אינו צריך לא לחי ולא קורה שהרי הוא מובדל מרה"ר.
- ה** מבוי שצדו אחד כלה לים וצדו אחד כלה לאשפה של רבים אינו צריך כלום. שאשפה של רבים אינה עשויה להתפנות ואין חוששין שמא יעלה הים שרטון.
- ו** מבוי מפולש שהוא כלה לאמצע רחבה של רבים. אם לא היה מכוון כנגד פתח הרחבה הרי זה כסתום ואינו צריך מצד הרחבה כלום. אבל אם היה כלה לצדדי הרחבה אסור. ואם היתה של יחיד אף לאמצעה אסור. פעמים בונה מצד אחד ונמצא כלה לצדה של רחבה.

רמב"ם

- ז** אין המבוי ניתר בלחי או קורה עד שיהיו בתים וחצרות פתוחות לתוכו ויהיה ארכו מארבע אמות ולמעלה ויהיה ארכו יתר על רחבו. אבל מבוי שארכו כרחבו הרי הוא כחצר ואינו ניתר אלא בשני לחיים משני רוחותיו כל לחי במשהו. או בפס רחב ארבעה מרוח אחת.
- ח** חצר שארכה יתר על רחבה הרי היא כמבוי וניתרת בלחי או קורה. ומבוי שאין בתים וחצירות פתוחות לתוכו כגון שלא היה בו אלא בית אחד או חצר אחת וכן מבוי שאין בארכו ארבע אמות אינו ניתר אלא בשני לחיים או בפס ארבעה ומשהו.
- ט** מבוי שאין ברחבו שלשה טפחים אינו צריך לא לחי ולא קורה ומותר לטלטל בכולו. שכל פחות משלשה הרי הוא כלבוד. מבוי' שהכשירו בקורה אף על פי שמותר לטלטל בכולו כרה"י הזורק מתוכו לרה"ר או מרה"ר לתוכו פטור. שהקורה משום היכר היא עשויה. אבל אם הכשירו בלחי הזורק מתוכו לרשות הרבים או מרה"ר לתוכו חייב שהלחי הרי הוא כמחיצה ברוח רביעית.
- י** שני כותלים ברשות הרבים והעם עוברים ביניהם כיצד מכשיר ביניהם. עושה דלתות מכאן ודלתות מכאן ואחר כך יעשה ביניהם רה"י. ואינו צריך לנעול הדלתות בלילה אבל צריך שיהיו ראויות להנעל. היו משוקעות בעפר מפנה אותן ומתקנן להנעל. אבל צורת פתח או לחי וקורה אינן מועילין בהכשר רה"ר.
- יא** מותר לטלטל במבוי תחת הקורה או בין הלחיים. במה דברים אמורים בשהיה סמוך לרה"ר. אבל אם היה סמוך לכרמלית אסור לטלטל תחת הקורה או בין הלחיים עד שיעשה לחי אחר להתיר תוך הפתח שהרי מצא מין את מין ונעור.
- יב** בכל עושין לחיים אפילו בדבר שיש בו רוח חיים ואפילו באיסורי הנייה עכומ"ז עצמה או אשרה שעשה אותה לחי כשר שהלחי עוביו כל שהוא. גובה הלחי אין פחות מעשרה טפחים רחבו ועביו כל שהוא.
- יג** בכל עושין קורה אבל לא באשרה לפי שיש לרוחב הקורה שיעור. וכל השיעורין אסורים מן האשרה. וכן רוחב הקורה אין פחות מטפח ועביה כל שהוא. והוא שתהיה בריאה לקבל אריח שהוא חצי לבנה של שלשה טפחים על שלשה טפחים. ומעמידי קורה צריכין שיהיו בריאין כדי לקבל קורה וחצי לבנה.
- יד** כמה יהיה פתח המבוי ויהיה די להכשירו בלחי או קורה. גבהו אין פחות מעשרה טפחים ולא יתר על עשרים אמה ורחבו עד עשר אמות. בד"א שלא היה לו צורת פתח. אבל אם היה לו צורת פתח אפילו היה גבוה מאה אמה או פחות מעשרה או רחב מאה אמה הרי זה מותר.
- טו** וכן אם היה בקורה של מבוי כיור וציר עד שיהיו הכל מסתכלין בה אע"פ שהיא למעלה מכ' אמה כשרה. שהקורה משום היכר עשויה ואם היתה למעלה מכ' אינה ניכרת ואם יש בה ציור וכיור מסתכלים בה ונמצא שם היכר.
- טז** מבוי שהיה גובהו מן הארץ עד קרקעית קורה עשרים אמה ועובי הקורה למעלה מעשרים כשר. היה גובהו יתר מעשרים ובא למעטו בקורה שמניח אותה למטה צריך להיות ברוחבה טפח כקורה. היה גובהו פחות מעשרה חוקק בו משך ארבע על ארבע אמות ומעמיק כדי להשלימו לעשרה.
- יז** נפרץ בו פרצה מצדו כלפי ראשו אם נשאר עומד בראשו פס רחב ארבעה טפחים מותר והוא שלא תהיה הפרצה יתר על עשר. ואם לא נשאר פס ארבעה אסור אלא א"כ היתה הפרצה פחות משלשה שכל פחות משלשה כלבוד.
- יח** נפרץ המבוי במלואו לחצר ונפרצה חצר כנגדו לרה"ר הרי זה אסור מפני שהוא מבוי מפולש. והחצר מותרת שהחצר שרבים בוקעין בה ונכנסין בזו ויוצאין בזו הרי היא רה"י גמורה.
- יט** מבוי שהיו לו שבילים מצד זה ושבילים מצד אחר שנמצאו מפולשין לרה"ר אע"פ שאינן מכוונין זה כנגד זה הרי כל אחד מהן מבוי מפולש. כיצד מכשירין אותו עושה צורת פתח לכל אחד ואחד מן השבילים שבצד האחד. וכן לפתח הגדול ועושה לכל השבילים שבצד השני לחי או קורה.
- כ** מבוי שצדו אחד ארוך וצדו השני קצר מניח את הקורה כנגד הקצר. העמיד לחי בחצי המבוי הפנימי שהוא לפניו מן הלחי מותר לטלטל בו והחצי החיצון שהוא חוץ מן הלחי אסור.

רמב"ם

- כא** מבוי שהוא רחב עשרים אמה עושה פס גבוה עשרה טפחים במשך ארבע אמות שהוא שיעור משך המבוי ומעמידו באמצע ונמצא בשני מבואות שיש בפתח כל אחד מהן עשר אמות. או מרחיק שתי אמות מכאן ומעמיד פס שלש אמות ומרחיק שתי אמות מכאן ומעמיד פס שלש אמות פתח המבוי עשר אמות והצדדין הרי הן כסתומין שהרי עומד מרובה על הפרוץ.
- כב** לחי הבולט מדפנו של מבוי כשר. ולחי העומד מאליו אם סמכו עליו מקודם השבת כשר. ולחי שהוא נראה מבפנים לחי ומבחוץ אינו נראה לחי. או שהיה נראה מבחוץ לחי ומבפנים נראה שהוא שוה וכאילו אין שם לחי. הרי זה נידון משום לחי. לחי שהגביהו מן הקרקע שלשה טפחים או שהפליגו מן הכותל שלשה לא עשה כלום. אבל פחות מג' טפחים כשר שכל פחות משלשה כלבוד. לחי שהיה רחב הרבה. בין שהיה רחבו פחות מחצי רוחב המבוי בין שהיה רחבו כחצי רוחב המבוי כשר ונידון משום לחי. אבל אם היה יתר על חצי רוחב המבוי נידון משום עומד מרובה על הפרוץ.
- כג** קורה שפירס עליה מחצלת הרי ביטלה שהרי אינה ניכרת. לפיכך אם היתה המחצלת מסולקת מן הארץ שלשה טפחים או יתר אינה מחיצה. נעץ שתי יתדות בשני כותלי מבוי מבחוץ והניח עליהן הקורה לא עשה כלום. שצריך להיות הקורה על גבי המבוי לא סמוך לו.
- כד** קורה היוצאה מכותל זה ואינה נוגעת בכותל השני וכן שתי קורות אחת יוצאה מכותל זה ואחת יוצאה מכותל זה ואינן מגיעות זו לזו פחות משלשה אינו צריך להביא קורה אחרת. היה ביניהן שלשה צריך להביא קורה אחרת.
- כה** וכן שתי קורות המתאימות לא בזו כדי לקבל אריח ולא בזו כדי לקבל אריח אם יש בשתייהן כדי לקבל אריח אינו צריך להביא קורה אחרת. היתה אחת למטה ואחת למעלה רואין את העליונה כאילו היא למטה והתחתונה כאילו היא למעלה. ובלבד שלא תהיה עליונה למעלה מעשרים ולא תחתונה למטה מעשרה. ולא יהיה ביניהן שלשה טפחים. כשוראין אותה שירדה זו ועלתה זו בכונה עד שיעשו זו בצד זו.
- כו** היתה הקורה עקומה רואין אותה כאילו היא פשוטה. עגולה רואין אותה כאילו היא מרובעת. ואם היה בהיקפה שלשה טפחים יש בה רוחב טפח. היתה הקורה בתוך המבוי ועקומה חוץ למבוי. או שהיתה עקומה למעלה מעשרים או למטה מעשרה. רואין כל שאילו ינטל העיקום וישארו שני ראשיה אין בין זה לזה שלשה אינו צריך להביא קורה אחרת. ואם לאו צריך להביא קורה אחרת.
- כז** באר שעשה לה שמונה פסין מארבע זוויות שני פסין דבוקין בכל זווית הרי אלו כמחיצה. ואע"פ שהפרוץ מרובה על העומד בכל רוח ורוח. הואיל וארבע הזוויות עומדות הרי זה מותר למלאות מן הבאר ולהשקות לבהמה. וכמה יהיה גובה כל פס מהן עשרה טפחים ורחבו ששה טפחים ובין כל פס לפס כמלוא שתי רבקות של ארבעה ארבעה בקר אחת נכנסת ואחת יוצאה. שיעור רוחב זה אין יתר על שלש עשרה אמה ושליש.
- כח** היה במקום אחד מן הזוויות או בכל זווית מארבעתן אבן גדולה או אילן או תל המתלקט עשרה מתוך אמות או חבילה של קנים. רואין כל שאילו יחלק ויש בו אמה לכאן ואמה לכאן בגובה עשרה נדון משום זווית שיש בה שני פסין. חמשה קנים ואין בין זה לזה שלשה ויש ביניהן ששה טפחים לכאן וששה טפחים לכאן נדונים משום זווית שיש בה שני פסין.
- כט** מותר להקריב ארבע הזוויות האלו לבאר. והוא שתהיה פרה ראשה ורובה לפנים מן הפסין ושונה. אע"פ שלא יאחז ראש הבהמה עם הכלי שבו המים הואיל וראשה ורובה בפנים מותר אפילו לגמל. היו קרובים יתר מזה אסור להשקות מהן אפילו לגדי שהוא כולו נכנס לפנים. ומותר להרחיק כל שהוא ובלבד שירבה בפסים פשוטים שמניחין אותן בכל רוח ורוח כדי שלא יהא בין פס לחבירו יותר על שלש עשרה אמה ושליש.
- ל** לא התירו הפסים האלו אלא בארץ ישראל ולבהמת עולי רגלים בלבד והוא שיהיה באר מים חיים של רבים. אבל בשאר ארצות אדם ירד לבאר וישתה או יעשה לו מחיצה מקפת לבאר גבוהה עשרה טפחים ויעמוד בתוכה וידלה וישתה. ואם היה הבאר רחב הרבה שאין אדם יכול לירד בו הרי זה ידלה וישתה בין הפסין.
- לא** וכן בור הרבים ובאר היחיד אפילו בארץ ישראל אין ממלאין מהן אלא אם כן עשו להן מחיצה גבוהה עשרה טפחים.
- לב** הממלא לבהמתו בין הפסים ממלא ונותן בכלי לפניה. ואם היה אבוס ראשו נכנס לבין הפסים והיה גבוה עשרה ורחב ארבעה לא ימלא ויתן לפניה שמא יתקלקל האבוס ויוציא הדלי לאבוס ומן האבוס לקרקע רה"ר אלא ממלא ושופך והיא שונה מאליה.

רמב"ם

- לג** הזורק מרה"ר לבין הפסין חייב הואיל ויש בכל זזית זזזית מחיצה גמורה שיש בה גובה עשרה ויותר מארבעה על ארבעה והרי הרבוע ניכר ונראה ונעשה כל שביניהם רה"י. ואפילו היה בבקעה ואין שם ביניהם באר שהרי בכל רוח ורוח פס מכאן ופס מכאן. ואפילו היו רבים בוקעין ועוברין בין הפסין לא בטלו המחיצות והרי הן כחצרות שהרבים בוקעין בהן והזורק לתוכן חייב. ומותר להשקות הבהמה ביניהן אם היה ביניהן באר.
- לד** חצר שראשה אחד נכנס לבין הפסין מותר לטלטל מתוכה לבין הפסין ומבין הפסין לתוכה. היו שתי חצירות אסורין עד שיערבו. יבשו המים בשבת אסור לטלטל בין הפסין שלא נחשבו מחיצה לטלטל בתוכן אלא משום המים. באו לו מים בשבת מותר לטלטל ביניהן. שכל מחיצה שנעשית בשבת שמה מחיצה. מבוי שניטלה קורתו או לחיו בשבת אסור לטלטל בו אע"פ שנפרץ לכרמלית.
- לה** אכסדרה בבקעה מותר לטלטל בכולה ואע"פ שהיא בת שלש מחיצות ותקרה. שאנו רואין כאילו פי תקרה יורד וסותם רוח רביעית. והזורק מרה"ר לתוכה פטור כזורק למבוי סתום שיש לו קורה. בית או חצר שנפרץ קרן זזית שלה בעשר אמות הרי זה אסור לטלטל בכולה אע"פ שכל פרצה שהיא עד עשר אמות כפתח. אין עושין פתח בקרן זזית. ואם היתה שם קורה מלמעלה על אורך הפרצה רואין אותה שירדה וסתמה ומותר לטלטל בכולה והוא שלא תהיה באלכסון.
- לו** האצבע שמשערין בה בכל מקום היא רוחב הגודל של יד. והטפח ארבע אצבעות. וכל אמה האמורה בכל מקום בין בשבת בין בסוכה וכלאים היא אמה בת ששה טפחים. ופעמים משערין באמה בת ששה טפחים דחוקות זו לזו. ופעמים משערין באמה בת ששה שוחקות ורווחות וזה להחמיר. כיצד משך מבוי בארבע אמות שוחקות וגובהו עשרים אמה עציבות. רוחב הפרצה עשר אמות עציבות וכיוצא בהן לענין סוכה וכלאים.
- הלכה פרק יח**
- א** המוציא דבר מרשות היחיד לרשות הרבים או מרה"ר לרה"י אינו חייב עד שיוציא ממנו שיעור שמועיל כלום. ואלו הן שיעורי ההוצאה. המוציא אוכלי אדם כגרוגרת ומצטרפין זה עם זה. והוא שיהיה כגרוגרת מן האוכל עצמו חוץ מן הקליפים והגרעינין והעוקצין והסובין והמורסן.
- ב** יין כדי רובע רביעית ואם היה קרוש בכזית. חלב בהמה טהורה כדי גמיעה וחלב טמאה כדי לכחול עין אחת. חלב אשה ולובן ביצה כדי ליתן במשיפה. שמן כדי לסוך אצבע קטנה של רגל קטן בן יומו. טל כדי לשוף את הקילורין. וקילור כדי לשוף במים. ומים כדי לרחוץ פני מדוכה. דבש כדי ליתן על ראש הכתית. דם ושאר כל המשקין וכל השופכין כדי רביעית.
- ג** תבן תבואה כמלא פי פרה. תבן קטניות כמלא פי גמל. ואם הוציא תבן קטניות להאכילו לפרה כמלא פי פרה. שהאכילה על ידי הדחק שמה אכילה. עמיר כמלא פי טלה. עשבים כמלא פי גדי. עלי שום ועלי בצלים אם היו לחים כגרוגרת מפני שהן אוכלי אדם. ויבשים כמלא פי גדי. ואין מצטרפין זה עם זה לחמור שבהן אבל מצטרפין לקל שבהן. כיצד הוציא תבן תבואה וקטנית. אם יש בשניהם כמלא פי פרה פטור. כמלא פי גמל חייב. וכן כל כיוצא בזה לענין השבת.
- ד** המוציא עצים כדי לבשל בגרוגרת מביצת התרנגולים טרופה בשמן ונתונה באילפס. המוציא קנה כדי לעשות קולמוס המגיע לראשי אצבעותיו. ואם היה עבה או מרוצץ שיעורו כעצים.
- ה** המוציא תבלין כדי לתבל ביצה ומצטרפין זה עם זה. פלפל כל שהוא. עיטרן כל שהוא. ריח טוב כל שהוא. ריח רע כל שהוא. מיני בשמים כל שהן. ארגמן טוב כל שהוא. בתולת הורד אחת. מיני מתכות הקשים כגון נחשת וברזל כל שהן. מעפר המזבח ומאבני המזבח וממקק ספרים וממקק מטפחות שלהן כל שהן. מפני שמצניעין אותם לגניזה. גחלת כל שהוא והמוציא שלהבת פטור.
- ו** המוציא זרעוני גינה שאינן נאכלין לאדם שיעורן פחות מכרוגרת. מזרע קשואין שנים. ומזרע הדלועין שנים. מזרע פול המצרי שנים. המוציא סובין כדי ליתן על פי כור של צורפי זהב. המוציא מורסן אם לאכילה שיעורו כגרוגרת. לבהמה שיעורו כמלא פי גדי. לצביעה כדי לצבוע בגד קטן. לולבי זרדין והחרובין עד שלא ימתיקו כגרוגרת. ומשימתיקו כמלא פי גדי. אבל הלוף והחרדל והתורמוסין ושאר כל הנכבשין בין שימתיקו בין עד שלא ימתיקו כגרוגרת.
- ז** המוציא גרעינין. אם לאכילה חמש. ואם להסקה הרי הן כעצים. ואם לחשבון שנים. ואם לזריעה שנים. המוציא אזוב לאוכלים כגרוגרת. לבהמה כמלא פי גדי. לעצים כשיעור העצים. להזיה כשיעור הזיה.

רמב"ם

- ח** המוציא קליפי אגוזין וקליפי רמונים אסטיס ופואה ושאר הצבעין כדי לצבוע בהן בגד קטן כסבכה שמניחין הבנות על ראשיהן. וכן המוציא מי רגלים בן ארבעים יום או נתר אלכסנדריא או בורית קימוניא ואשלג ושאר כל המנקין כדי לכבס בהן בגד קטן כסבכה. הוציא סמנין שרויין כדי לצבוע בהן דוגמא לאירא.
- ט** המוציא דיו על הקולמוס שיעורו כדי לכתוב ממנו שתי אותיות. אבל אם הוציא הדיו בפני עצמו או בקסת צריך שיהיה בו יתר על זה כדי שיעלה ממנו על הקולמוס כדי לכתוב שתי אותיות. היה בקסת כדי אות אחת ובקולמוס כדי אות אחת או בדיו לבדו כדי אות אחת ובקולמוס כדי אות אחת הרי זה ספק. הוציא שתי אותיות וכתבן כשהוא מהלך חייב. כתיבתן זו היא הנחתן. הוציא אות אחת וכתבה וחזר והוציא אות שניה וכתבה פטור. שכבר חסרה האות הראשונה.
- י** המוציא כחול בין לרפואה בין לתכשיט כדי לכחול עין אחת. ובמקום שאין דרכן להתקשט אלא בכחילת שתי עינים והוציאו להתקשט עד שיוציא כדי לכחול שתי עינים. זפת וגפרית כדי לעשות נקב. שעוה כדי ליתן על פי נקב קטן. דבק כדי ליתן בראש השפסף. רבב כדי למשוך תחת ריקק כסלע.
- יא** המוציא אדמה כדי לעשות חותם האיגרת. טיט כדי לעשות פי כור. זבל או חול דק כדי לזבל כרישה. חול גם כדי לערב עם מלא כף של סיידין. חרסית כדי לעשות פי כור של צורפי זהב. שיער כדי לגבל טיט לעשות פי כור של צורפי זהב. סיד כדי לסוד אצבע קטנה שבבנות. עפר ואפר כדי לכסות דם צפור קטנה. צרור אבן כדי לזרוק בבהמה ותרגיש. והוא משקל עשרה זוזים. חרס כדי לקבל בו רביעית.
- יב** המוציא חבל כדי לעשות אזן לקופה. נמי כדי לעשות תלאי לנפה ולכברה. הוצין כדי לעשות אזן לכפיפה מצרית. סיב כדי ליתן על פי משפך קטן של יין. מוכין כדי לעשות בו כדור כאגוז. עצם כדי לעשות תרווד. זכוכית כדי לגרוד בה ראש הכרכר או עד שיפצע שתי נימין כאחת.
- יג** המוציא שתי נימין מזנב הסוס ומזנב הפרה חייב. הוציא אחת מן הקשה שבחזיר חייב. נצרי דקל והן חוטי העץ שתים. חורי דקל והן קליפי החריות אחת. מצמר גפן ומצמר כלך וצמר גמלים וארנבים וחיה שבים ושאר כל הנטוין כדי לטוות חוט אורך ארבעה טפחים. המוציא מן הבגד או מן השק או מן העור. כשיעורן לטומאה כך שיעורן להוצאה. הבגד שלשה על שלשה. השק ארבעה על ארבעה. העור חמשה על חמשה.
- יד** המוציא עור שלא נתעבד כלל אלא עדיין הוא רך שיעורו כדי לצור משקולת קטנה שמשקלה שקל. היה מלוח ועדיין לא נעשה בקמח ולא בעפצה שיעורו כדי לעשות קמיע. היה עשוי בקמח ועדיין לא נתעבד בעפצה שיעורו כדי לכתוב עליו את הגט. נגמר עיבודו שיעורו חמשה על חמשה.
- טו** המוציא קלף מעובד כדי לכתוב עליו פרשת שמע עד ובשעריך. דוכסוסטוס כדי לכתוב עליו מזוזה. נייר כדי לכתוב עליו שתי אותיות של קשר מוכסין שהן גדולות מאותיות שלנו. המוציא קשר מוכסין חייב אף על פי שכבר הראהו למוכס ונפטר בו שהרי ראייה היא לעולם. המוציא שטר פרוע ונייר מחוק כדי לכרוך על פי צלוחית קטנה של פלייטון. ואם יש בלובן שלו כדי לכתוב שתי אותיות של קשר מוכסין חייב.
- טז** המוציא בהמה חיה ועוף אע"פ שהן חיים חייב. אבל אדם חי אינו משאוי. ואם היה כפות או חולה המוציא אותו חייב. והאשה מדדה את בנה בזמן שנוטל אחת ומניח אחת.
- יז** המוציא תינוק חי וכיס תלוי בצוארו חייב משום הכיס שאין הכיס טפילה לתינוק. אבל אם הוציא את הגדול אע"פ שהוא מלובש בכליו וטבעותיו בידו פטור. שהכל טפילה לו. היו כליו מקופלין על כתיפו הנושא אותו חייב.
- יח** המוציא חגב חי כל שהוא. ומת כגורגרת. צפורת כרמים בין חיה בין מתה כל שהוא מפני שמצניעין אותה לרפואה וכן כל כיוצא בה. המת והנבלה והשרץ כשיעור טומאתן כך שיעור הוצאתן. מת ונבלה כזית ושרץ כעדשה.
- יט** היה שם כזית מצומצם והוציא ממנו כחצי זית חייב שהרי הועיל במעשיו שנתמעט השיעור מלטמא. אבל אם הוציא כחצי זית מכזית ומחצה פטור. וכן כל כיוצא בזה בשאר הטומאות.
- כ** במה דברים אמורים שאינו חייב אלא על ההוצאה כשיעור כשהוציא סתם. אבל המוציא לזרע או לרפואה או להראות ממנו דוגמא ולכל כיוצא בזה חייב בכל שהוא.

רמב"ם

- כא** המצניע דבר לזריעה או לרפואה או לדוגמא ושכח למה הצניעו והוציאו סתם חייב עליו בכל שהוא שעל דעת מחשבה ראשונה הוציא. ושאר האדם אין חייבין עליו אלא כשיעורו. זרק זה שהוציא כבר לתוך האוצר אע"פ שמקומו ניכר כבר בטלה מחשבתו הראשונה. לפיכך אם חזר והכניסו אינו חייב עד שיכניס כשיעור.
- כב** דבר שאין דרך בני אדם להצניעו ואינו ראוי להצניע כגון דם הנדה אם הצניעו אחד והוציאו חייב ושאר האדם פטורין עליו. שאין חייבין אלא על הוצאת דבר הכשר להצניע ומצניעין כמוהו.
- כג** המוציא חצי שיעור פטור. וכן כל העושה מלאכה מן המלאכות חצי שיעור פטור. הוציא חצי שיעור והניחו וחזר והוציא החצי האחר חייב. ואם קדם והגביה החצי הראשון קודם הנחת החצי השני נעשה כמי שנשרף ופטור. הוציא חצי שיעור והניחו וחזר והוציא חצי אחר והעבירו על הראשון בתוך שלשה חייב. שהמעביר כמי שהניח על גבי משהו. אבל אם זרקו אינו חייב עד שינוח שם על גבי משהו.
- כד** הוציא חצי שיעור וחזר והוציא חצי שיעור בהעלם אחת לרשות אחת חייב. לשתי רשויות אם יש ביניהן רשות שחייבין עליה פטור. היתה ביניהן כרמלית הרי הן כרשות אחת וחייב חטאת.
- כה** המוציא פחות מכשיעור וקודם שיניחו נתפח וחזר כשיעור. וכן המוציא כשיעור וקודם שיניח צמק וחזר פחות מכשיעור פטור.
- כו** המוציא כגרוגרת לאכילה וצמקה קודם הנחה וחשב עליה לזריעה או לרפואה שאינו צריך שיעור הרי זה חייב כמחשבתו של עת הנחה. הוציא פחות מכגרוגרת לזריעה וקודם הנחה חזר וחשב עליה לאכילה פטור. ואם תפחה קודם הנחה ונעשת כגרוגרת קודם שימלך עליה לאכילה חייב. שאפילו לא חישב היה מתחייב על מחשבת ההוצאה.
- כז** הוציא כגרוגרת לאכילה וצמקה וחזרה ותפחה קודם הנחה הרי זה ספק אם נדחה או לא נדחה. זרק כזית אוכלין לבית טמא והשלים כזית זה לאוכלים שהיו שם ונעשה הכל כביצה הרי זה ספק אם נתחייב על כזית מפני שהשלים השיעור לענין טומאה או לא נתחייב.
- כח** המוציא פחות מכשיעור אע"פ שהוציאו בכלי פטור. שהכלי טפילה לו ואין כוונתו להוצאת הכלי אלא להוצאת מה שבתוכו והרי אין בו כשיעור. לפיכך אם הוציא אדם חי שאינו כפות במטה פטור אף על המטה שהמטה טפילה לו וכן כל כיוצא בזה. המוציא קופת הרוכלים אע"פ שיש בה מינין הרבה ואפילו הוציאן בתוך כפו אינו חייב אלא אחת. שם הוצאה אחת היא.
- הלכה פרק יט**
- א** כל כלי המלחמה אין יוצאין בהן בשבת. ואם יצא אם היו כלים שהן דרך מלבוש כגון שריון וכובע ומגפיים שעל הרגלים הרי זה פטור. ואם יצא בכלים שאינן דרך מלבוש כגון רומח וסייף וקשת ואלה ותריס הרי זה חייב.
- ב** אין יוצאין בסנדל מסומר שסמרו לחזקו. ואפילו ביום טוב גזרו עליו שלא יצא בו. ומותר לצאת באבנט שיש עליו חתיכות קבועות של כסף ושל זהב כמו שהמלכים עושין. מפני שהוא תכשיט וכל שהוא תכשיט מותר. והוא שלא יהא רפוי שמא יפול ברה"ר ויבוא להביאו.
- ג** טבעת שיש עליה חותם מתכשיטי האיש היא ואינה מתכשיטי האשה. ושאין עליה חותם מתכשיטי אשה ואינה מתכשיטי האיש. לפיכך אשה שיצאת בטבעת שיש עליה חותם. ואיש שיצא בטבעת שאין עליה חותם חייבין. ומפני מה הן חייבין והרי הוציאו אותן שלא כדרך המוציאין שאין דרך האיש להוציא באצבעו אלא טבעת הראויה לו וכן האשה אין דרכה להוציא באצבעה אלא טבעת הראויה לה. מפני שפעמים נותן האיש טבעתו לאשתו להצניעה בבית ומנחת אותה באצבעה בעת הולכה. וכן האשה נותנת טבעתה לבעלה לתקנה אצל האומן ומניח אותה באצבעו בעת הולכה עד חנות האומן ונמצאו שהוציאו אותן כדרך שדרכן להוציאן ולפיכך חייבין.
- ד** לא תצא אשה בטבעת שאין עליה חותם אף על פי שהוא מתכשיטיה גזרה שמא תוציאה ברה"ר להראות לחברותיה כדרך שהנשים עושות תמיד. ואם יצאת בה פטורה. אבל האיש מותר לצאת בטבעת שיש עליה חותם מפני שהוא תכשיט ואין דרכו להראות. ונהגו כל העם שלא יצאו בטבעת כלל.

רמב"ם

ה אשה שיצאה במחט נקובה חייבת והאיש פטור. ואיש שיצא במחט שאינה נקובה חייב והאשה פטורה מפני שהיא מתכשיטיה ואינה אסורה אלא גזרה שמא תראה לחברותיה. זה הכלל כל היוצא בדבר שאינו מתכשיטיו ואינו דרך מלבוש והוציאו כדרך שמוציאין אותו דבר חייב. וכל היוצא בדבר שהוא מתכשיטיו והיה רפוי ואפשר שיפול במהרה ויבא להביאו ברשות הרבים. וכן אשה שיצאת בתכשיטין שדרכן לשלוף אותן ולהראותן הרי אלו פטורין. וכל דבר שהוא תכשיט ואינו נופל ואין דרכה להראותו הרי זה מותר לצאת בו. לפיכך אצעדה שמניחין אותה בזרוע או בשוק יוצאין בה בשבת והוא שתהיה דבוקה לבשר ולא תשמט וכן כל כיוצא בזה.

ו לא תצא אשה בחוטי צמר או בחוטי פשתן או ברצועות הקשורות לה על ראשה שמא תחלוץ אותה בשעת טבילה ותעבירה ברשות הרבים. ולא בציץ שמנחת בין עיניה ולא בלחיים של זהב שיורדין מן הציץ על לחייה בזמן שאינו תפורין זה בזה. ולא בעטרה של זהב שמונחת בראשה. ולא בכבלים שיוצאין בהן הבנות ברגליהן כדי שלא יפסיעו פסיעה גסה שלא יפסידו בתוליהן. כל אלו אסורין לצאת בהן בשבת שמא יפלו ותביאן בידה.

ז לא תצא אשה בקטלא שבצוארה ולא בנזמי האף ולא בצלוחית של פלייטון הקבועה על זרועה. ולא בכיס הקטן העגול שמניחין בו שמן הטוב והוא הנקרא כובלת. ולא בפאה של שיער שמנחת על ראשה כדי שתראה בעלת שיער הרבה. ולא בכבול של צמר שמקפת אותו סביב לפנייה. ולא בשן שמנחת בפיה במקום שן שנפל. ולא בשן של זהב שמנחת על שן שחור או אדום שיש בשיניה. אבל שן של כסף מותר מפני שאינו ניכר. כל אלו אסורין לצאת בהן שמא יפלו ותביאם בידה או תחלוץ ותראה לחברותיה.

ח כל שאסרו חכמים לצאת בו לרה"ר אסור לו לצאת בו אפילו בחצר שאינה מעורבת. חוץ מכבול ופאה של שיער שמוותר לצאת בהן לחצר שאינה מעורבת כדי שלא תתגנה על בעלה. והיוצאת בצלוחית של פלייטון שאין בה בושם כלל חייבת.

ט יוצאה אשה בחוטי שיער הקשורים לה על ראשה מפני שהמים באין בהן ואינן חוצצין ואינה חולצתן אם אירע לה טבילה עד שנגזור שמא תביאם לרה"ר. בין שהיו החוטין שלה בין של חברתה בין של בהמה. ולא תצא הזקנה בשל ילדה ששבח הן לה ושמא תחלוץ ותראם לחברותיה. אבל ילדה יוצאת בחוטי זקנה. וכל שהוא ארוג יוצאת בו על ראשה.

י יוצאה אשה בחוטי שבצוארה מפני שאינה חונקת עצמה בהן ואינן חוצצין. ואם היו צבועין אסורים שמא תראה אותן לחברותיה. ויוצאה אשה בכליל של זהב בראשה שאין יוצאה בו אלא אשה חשובה שאין דרכה לחלוץ ולהראות. ויוצאה בציץ ובלחיים של זהב בזמן שהן תפורין בשבכה שעל ראשה כדי שלא יפולו וכן כל כיוצא בהם.

יא יוצאה אשה במוך שבאזנה והוא שיהיה קשור באזנה. ובמוך שבסנדלה והוא שיהיה קשור בסנדלה. ובמוך שהתקינה לנדתה ואע"פ שאינו קשור ואפילו עשתה לו בית יד שאם נפל אינה מביאה אותו מפני מאיסותו.

יב ויוצאה בפלפל ובגרגיר מלח ובכל דבר שתתן לתוך פיה מפני ריח הפה. ולא תתן לכתחלה בשבת. יוצאות הנשים בקיסמין שבאזניהן וברעלות שבצוארן או שבכסותן וברדיד הפרוף ופורפת בתחלה בשבת על האבן ועל האגוז ויוצאה. ולא תערים ותפרוף על האגוז כדי להוציאו לבנה הקטן. וכן לא תפרוף על המטבע לכתחילה מפני שאסור לטלטלו ואם פרפה יוצאה בו.

יג יוצא אדם בקיסם שבשיניו ושבסנדלו לרה"ר ואם נפל לא יחזיר. ובמוך ובספוג שעל גבי המכה ובלבד שלא יכרוך עליהן חוט או משיחה שהרי החוט והמשיחה חשובין אצלו ואינם מועילין למכה. ויוצא בקליפת השום ובקליפת הבצל שעל המכה ובאגד שעל גבי מכה וקושרו ומתירו בשבת. ובאספלגית ומלוגמא ורטייה שעל גבי המכה ובסלע שעל הצינית ובביצת החרגול ובשן השועל ובמסמר הצלוב. ובכל דבר שתולין אותו משום רפואה והוא שיאמרו הרופאים שהוא מועיל.

יד יוצאת האשה באבן תקומה ובמשקל אבן תקומה שנתכוין ושקלו לרפואה. ולא אשה עוברה בלבד אלא אפילו שאר הנשים שמא תתעבר ותפיל. ויוצאין בקמיע מומחה. ואי זה הוא קמיע מומחה זה שריפא לשלשה בני אדם או שעשהו אדם שריפא שלשה בני אדם בקמיעין אחרים. ואם יצא בקמיע שאינו מומחה פטור. מפני שהוציאו דרך מלבוש. וכן היוצא בתפילין פטור.

טו מי שיש ברגלו מכה יוצא בסנדל יחידי ברגלו הבריאה. ואם אין ברגלו מכה לא יצא בסנדל יחיד. ולא יצא הקטן במנעל גדול אבל יוצא הוא בחלוק גדול. ולא תצא אשה במנעל רפוי ולא במנעל חדש שלא יצאה בו שעה אחת מבעוד יום. ואין הקיטע יוצא בקב שלו. אנקטמין של עץ אין יוצאין בהן בשבת מפני שאינן מדרכי המלבוש ואם יצאו פטורין.

רמב"ם

- טז** יוצאין בפקריון ובציפה שבראשי בעלי חטטין. אימתי בזמן שצבען בשמן וכרכן או שיצא בהן שעה אחת מבעוד יום. אבל אם לא עשה בהן מעשה ולא יצא בהן קודם השבת אסור לצאת בהן.
- יז** יוצאין בשק עבה וביריעה ובסגוס עבה ובחמילה מפני הגשמים. אבל לא בתיבה ולא בקופה ולא במחצלת מפני הגשמים. הכר והכסת אם היו רכין ודקין כמו הבגדים מותר להוציאן מונחין על ראשו בשבת דרך מלבוש. ואם היו קשין הרי הן כמשאוי ואסורין.
- יח** יוצאין בזוגין הארוגין בבגדים. ויוצא העבד בחותם של טיט שבצוארו אבל לא בחותם של מתכת שמא יפול ויביאנו. המתעטף בטליתו וקיפלה מכאן ומכאן בידו או על כתיפו אם נתכון לקבץ כנפיו כדי שלא יקרעו או שלא יתלכלכו אסור. ואם קבצן להתנאות בהן כמנהג אנשי המקום במלבושן מותר.
- יט** היוצא בטלית מקופלת ומונחת על כתיפו חייב. אבל יוצא הוא בסודר שעל כתיפו אע"פ שאין נימא קשורה לו באצבעו. וכל סודר שאינו חופה ראשו ורובו אסור לצאת בו. היתה סכנית קצרה שאינה רחבה קושר שני ראשיה למטה מכתפים ונמצאת כמו אבנט ומותר לצאת בה.
- כ** מותר להתעטף בטלית שיש בשפתותיה מלל אע"פ שהן חוטין ארוכין ואע"פ שאינן נוי הטלית מפני שהן בטלים לגבי הטלית ואינו מקפיד עליהן בין היו בין לא היו. לפיכך היוצא בטלית שאינה מצוייצת כהלכתה חייב מפני שאותן החוטין חשובין הן אצלו ודעתו עליהן עד שישלים חסרונו ויעשו ציצית. אבל טלית המצוייצת כהלכתה מותר לצאת בה בין ביום בין בלילה. שאין הציצית הגמורה משאוי אלא הרי היא מנוי הבגד ומתכססיו כמו האימרא וכיוצא בה. ואילו היו חוטי הציצית שהיא מצוייצת כהלכתה משאוי היה חייב היוצא בה אפילו ביום השבת שאין מצות עשה שאין בה כרת דוחה שבת.
- כא** לא יצא החייט בשבת במחט התחובה לו בבגדו. ולא נגר בקיסם שבאזנו. ולא גרדי באירא שבאזנו. ולא סורק במשיכה שבאזנו ולא שולחני בדינר שבצוארו. ולא צבע בדוגמא שבאזנו ואם יצא פטור ואע"פ שיצא דרך אומנתו מפני שלא הוציא כדרך המוציאין.
- כב** הזב שיצא בכיס שלו חייב מפני שאין דרך כיס זה להוציאו אלא כדרך הזאת ואף על פי שאינו צריך לגוף ההוצאה אלא כדי שלא יתלכלכו בגדיו שהמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה.
- כג** המוצא תפילין בשבת ברשות הרבים כיצד הוא עושה לובשן כדרך מניח של יד בידו של ראש בראשו ונכנס וחולצן בבית וחוזר ויוצא ולובש זוג שני וחולצן עד שיכניס את כולן. ואם היו הרבה ולא נשאר מן היום כדי להכניסן דרך מלבוש הרי זה מחשיך עליהם ומכניסן במוצאי שבת. ואם היה בימי הגזרה שמתירא לישב ולשומרן עד הערב מפני הכותים מכסן במקומן ומניחן והולך.
- כד** היה מתיירא להחשיך עליהן מפני הליסטים נוטל את כולן כאחת ומוליכן פחות פחות מארבע אמות או נותנן לחבירו בתוך ארבע אמות וחבירו לחבירו עד שמגיע לחצר החיצונה. במה דברים אמורים בשחיו בהן רצועותיהן והן מקושרין קשר של תפילין שודאי תפילין הן אבל אם לא היו רצועותיהן מקושרות אינו נזקק להן.
- כה** המוצא ספר תורה יושב ומשמרו ומחשיך עליו. ובסכנה מניחו והולך לו. ואם היו גשמים יורדין מתעטף בעור וחוזר ומכסה אותו ונכנס בו.
- כו** לא יצא החייט במחטו בידו ולא הבלר בקולמוסו ערב שבת סמוך לחשיכה שמא ישכח ויוצא. וחייב אדם למשמש בבגדו ערב שבת עם חשיכה שמא יהיה שם דבר שכוח ויצא בו בשבת. מותר לצאת בתפילין ערב שבת עם חשיכה הואיל וחייב אדם למשמש בתפיליו בכל עת אינו שוכחן. שכח ויצא בהן לרשות הרבים ונזכר שיש לו תפילין בראשו מכסה את ראשו עד שמגיע לביתו או לבית המדרש.
- הלכה פרק כ**
- א** אסור להוציא משא על הבהמה בשבת שנאמר למען ינוח שורך וחמורך וכל בהמתך. אחד שור וחמור ואחד כל בהמה חיה ועוף. ואם הוציא על הבהמה אף על פי שהוא מצווה על שביתתה אינו לוקח לפי שאיסורו בא מכלל עשה. לפיכך המחמר אחר בהמתו בשבת והיה עליה משאוי פטור.
- ב** והלא לאו מפורש בתורה שנאמר לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך ובהמתך. שלא יחרוש בה וכיוצא בחרישה ונמצא לאו שנתן לאזהרת מיתת בית דין ואין לוקין עליו.

רמב"ם

- ג** אסור לישראל להשאיל או להשכיר בהמה גסה לנכרי שלא יעשה בה מלאכה בשבת והרי הוא מצווה על שבתת בהמתו. אסרו חכמים למכור בהמה גסה לנכרי שמא ישאיל או ישכיר. ואם מכר קונסין אותו עד עשרה בדמיה ומחזירה ואפילו שבורה אין מוכרין ומותר למכור להם ע"י סרסור שהסרסור אינו משכיר ואינו משאיל.
- ד** ומותר למכור להם סוס שאין הסוס עומד אלא לרכיבת אדם לא למשאוי והחי נושא את עצמו. וכדרך שאסרו למכור לנכרי כך אסרו למכור לישראל החשוד למכור לנכרי. ומותר למכור להם פרה לשחיטה ושוחט אותו בפניו. ולא ימכור סתם אפילו שור של פטם שמא ישהא אותו ויעבוד בו.
- ה** מקום שנהגו למכור להן בהמה דקה מוכרין. מקום שנהגו שלא למכור אין מוכרין. ובכל מקום אין מוכרין להם חיה גסה כמו שאין מוכרין להם בהמה גסה אלא על ידי סרסור.
- ו** מי שהחשיך בדרך ולא היה עמו נכרי שיתן לו כיסו והיתה עמו בהמה. מניח כיסו עליה כשהיא מהלכת וכשתרצה לעמוד נוטלו מעליה כדי שלא תעמוד והוא עליה וכדי שלא תהיה שם לא עקירה ולא הנחה. ואסור לו להנהיגה ואפילו בקול כל זמן שהכיס עליה כדי שלא יהיה מחמר בשבת. וגזרת חכמים היא שלא יניח כיסו על גבי בהמה אלא אם אין עמו נכרי.
- ז** היה עמו חרש שוטה וקטן מניח כיסו על החמור ואינו נותנו לאחד מהן מפני שהן אדם מישראל. היה עמו חרש ושוטה ואין עמו בהמה נותנו לשוטה. שוטה וקטן נותנו לשוטה. חרש וקטן נותנו לאי זה מהן שירצה. לא היתה עמו בהמה ולא נכרי ולא אחד מכל אלו מהלך בו פחות פחות מארבע אמות. ואפילו מציאה שבאה לידו מהלך בה פחות פחות מארבע אמות. אבל קודם שתבא לידו אם יכול להחשיך עליה מחשיך ואם לאו מוליכה פחות פחות מארבע אמות.
- ח** מותר למשוך את הבהמה במתג ורסן שלה לרשות הרבים והוא שתהיה ראויה לאותו הרסן. כגון שיר לסוס ואפסור לגמל וחסם לנאקה וסוגר לכלב. אבל אם הוציא בהמה במתג שאין משתמרת כגון שקשר חבל בפי הסוס או במתג שאינה צריכה לו אלא משתמרת בפחות ממנו. כגון שהוציא חמור בשיר של סוס או חתול בסוגר הרי זה משאוי. שכל שמירה מעולה או שמירה פחותה משאוי הוא לה.
- ט** לא יקשור גמלים זה בזה וימשוך אפילו היו קשורין מערב שבת אינן נמשכין בשבת. אבל מכניס הוא חבלים לתוך ידו והוא שלא יצא חבל מתוך ידו טפח. וצריך שיהיה החבל שמפי הבהמה עד ידו גבוה מן הארץ טפח או יותר. ומפני מה לא ימשוך הגמלים הקשורים זה בזה מפני שהוא נראה כמי שמוליכן לשוק שמוכרין בו הבהמות או שמשחקין בהן שם. ומפני זה לא תצא בהמה בזוג שבצוארה ואפילו היה פקוק שאין לו קול.
- י** לא תצא בהמה בזוג שבכסותה ולא בחותם שבצוארה ולא בחותם שבכסותה ולא ברצועה שברגלה ולא בסולם שבצוארה. ואין חמור יוצא במרדעת אלא אם כן היתה קשורה לו מערב שבת. ולא יצא גמל במטוטלת התלויה לו בכרבשתו או בזנבו אלא אם כן היתה קשורה בזנבו וחותרתו. ולא יצא הגמל עקוד יד ולא עקוד רגל וכן שאר כל הבהמות.
- יא** אין התרנגולים יוצאין בחוטין ולא ברצועות שברגליהם. ואין הכבשין יוצאין בעגלה שתחת אליה שלהן. ואין הכבשות יוצאות בעצים שמניחים להן בחוטמן כדי שיתעטשו ויפלו התולעין שבמוחן. ואין העגל יוצא בעול קטן שמניחין לו על צוארו כדי שיכנע ויהיה נוח לחרישה. ולא תצא בהמה בשבכה שמניחין לה בפיה כדי שלא תשוך או שלא תאכל. לא תצא הפרה בעור הקופר שמניחין לה על דדיה כדי שלא יינק ממנה השרץ כשהיא ישינה. ולא תצא ברצועה שבין קרניה בין לנוי בין לשמר. עז שחקק לה בקרניה יוצאה באפסור הקשור בחקק בשבת. ואם תחבו בזקנה אסור שמא תנתחנו ויביאנו בידו ברשות הרבים וכן כל כיוצא בזה.
- יב** הזכרים יוצאים בעור הקשור להן על זכרותן כדי שלא יעלו על הנקבות. ובעור הקשור להם על לביהם כדי שלא יפלו עליהם זאבים. ובמטלניות המרוקמות שמיפין אותן בהן. והרחלות יוצאות ואליה שלהן קשורה למעלה על גבן כדי שיעלו עליהן הזכרים. או קשורה למטה כדי שלא יעלו עליהם הזכרים. ויוצאות מלופפות במטלניות כדי שיהיה הצמר שלהן נקי. העזים יוצאות ודדיהן קשורות כדי שייבש מהן החלב. אבל אם קשרן כדי שלא יצא החלב עד שיחלוב אותו לערב הרי אלו לא יצאו.
- יג** אין חמור יוצא באוכף אע"פ שקשור לו מערב שבת. ולא יצא הסוס בזנב שועל ולא בזהורית שבין עיניו. ולא תצא בהמה בקרסטל שבפיה ולא בסנדל שברגלה ולא בקמיע שאינו מומחה לבהמה. אבל יוצאה היא באגד שע"ג המכה ובקשקשים שעל גבי השבר. ובשליה המדולדלת בה. ופוקק לה זוג שבצוארה ומטיילת בו בחצר. ונותן מרדעת על החמור בשבת ומטייל בחצר. אבל אין תולין לה קרסטל בפיה בשבת.

רמב"ם

כשם שאדם מצווה על שביטת בהמתו בשבת כך הוא מצווה על שביטת עבדו ואמתו ואע"פ שהן בני דעת ולדעת עצמן עושין מצוה עלינו לשמרן ולמנען מעשיית מלאכה בשבת שנאמר למען ינוח שורך וחמורך וינפש בן אמתך והגר. עבד ואמה שאנו מצווין על שביטתן הם עבדים שמלו וטבלו לשם עבדות וקיבלו מצות שהעבדים חייבין בהן. אבל עבדים שלא מלו ולא טבלו אלא קיבלו עליהן שבע מצות שנצטוו בני נח בלבד הרי הן כגר תושב ומותרין לעשות מלאכה בשבת לעצמן בפרהסיא כישראל בחול. ואין מקבלין גר תושב אלא בזמן שהיובל נוהג. הואיל וגר תושב עושה מלאכה לעצמו בשבת וגר צדק הרי הוא כישראל לכל דבר. במי נאמר וינפש בן אמתך והגר. זה גר תושב שהוא לקיטו ושכירו של ישראל כמו בן אמתו. שלא יעשה מלאכה לישראל רבו בשבת אבל לעצמו עושה. ואפילו היה הגר זה עבדו הרי זה עושה לעצמו.

יד

הלכה פרק כא

נאמר בתורה תשבות אפילו מדברים שאינן מלאכה חייב לשבות מהן. ודברים הרבה הן שאסרו חכמים משום שבות. מהן דברים אסורים מפני שהן דומים למלאכות ומהן דברים אסורים גזרה שמא יבוא מהן איסור סקילה. ואלו הן.

א

כל המשוה גומות הרי זה חייב משום חורש. לפיכך אסור להפנות בשדה הנירה בשבת גזירה שמא ישוה גומות. המפנה את האוצר בשבת מפני שהוא צריך לו לדבר מצוה כגון שיכניס בו אורחים או יקבע בו מדרש לא יגמור את כל האוצר שמא יבוא להשוות גומות. טיט שעל גבי רגלו מקנחו בכותל או בקורה אבל לא בקרקע שמא יבא להשוות גומות. לא ירוק בקרקע וישוף ברגלו שמא ישוה גומות. ומותר לדרוס הרוק שעל גבי קרקע והולך לפי תומו.

ב

נשים המשחקות באגוזים ושקדים וכיוצא בהן אסורות לשחק בהן בשבת שמא יבאו להשוות גומות. ואסור לכבד את הקרקע שמא ישוה גומות אלא א"כ היה רצוף באבנים. ומותר לזלף מים על גבי הקרקע ואינו חושש שמא ישוה גומות שהרי אינו מתכוין לכך. אין סכין את הקרקע ואפילו היה רצוף באבנים ואין נופחין אותו ואין מדיחין אותו אפילו ביום טוב כל שכן בשבת. שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול ויבא להשוות גומות בזמן שהוא עושה כן במקום שאינו רצוף.

ג

חצר שנתקלקל במימי הגשמים מביא תבן ומרדה בה. וכשהוא מרדה לא ירדה לא בסל ולא בקופה אלא בשולי הקופה שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול ויבא להשוות גומות.

ד

המשקה את הזרעים חייב משום זורע. לפיכך אסור לשאוב מן הבור בגלגל גזרה שמא ימלא לגינתו ולחורבתו. ומפני זה אם היה הבור של גלגל בחצר מותר למלאות ממנו בגלגל.

ה

התולש חייב משום קוצר. לפיכך אסור לרדות דבש מכוורת בשבת מפני שהוא כתולש. אין עולין באילן בין לח בין יבש ואין נתלין באילן ואין נסמכין באילן. ולא יעלה מבעוד יום לישוב שם כל היום כולו. ואין משתמשין במחובר לקרקע כלל גזרה שמא יתלוש.

ו

פירות שנשרו בשבת אסור לאכלן עד מוצאי שבת גזרה שמא יתלוש. הדס המחובר מותר להריח בו שאין הנייתו אלא להריח בו והרי ריחו מצוי. אבל אתרוג ותפוח וכל הראוי לאכילה אסור להריח בו במחובר גזרה שמא יקוץ אותו לאכלו.

ז

אילן שהיו שרשיו גבוהין מן הארץ שלשה טפחים אסור לישוב עליהן. ואם אינן גבוהין שלשה הרי הן כארץ. היו באין מלמעלה משלשה לתוך שלשה מותר להשתמש בהן. היו גבוהין שלשה אף על פי שצדן אחד שוה לארץ או שיש חלל תחתיהן שלשה אסור לישוב עליהן.

ח

אין רוכבין על גבי בהמה בשבת גזרה שמא יחתוך זמורה להנהיגה. ואין נתלין בבהמה ולא יעלה מבעוד יום לישוב עליה בשבת. ואין נסמכין לצדי בהמה. וצדי צדדין מותרין. עלה באילן בשבת בשוגג מותר לירד. במזיד אסור לירד. ובבהמה אפילו במזיד ירד משום צער בעלי חיים. וכן פורקין המשאוי מעל הבהמה בשבת משום צער בעלי חיים.

ט

כיצד היתה בהמתו טעונה שליף של תבואה מכניס ראשו תחתיו ומסלקו לצד אחר והוא נופל מאליו. היה בא מן הדרך בליל שבת ובהמתו טעונה, כשיגיע לחצר החיצונה נוטל את הכלים הניטלין בשבת ושאינן ניטלין מתיר החבלים והשקין נופלין. היו בשקין דברים המשתברין, אם היו שקין קטנים מביא כרים וכסתות ומניח תחתיהן והשקין נופלין על הכרים, שהרי אם ירצה לשלוף הכר שולף מפני שהשקים קטנים וקלים ונמצא שלא בטל הכלי מהיכנו. היתה טעונה עששיות של זכוכית מתיר השקים והן נופלין שאף על פי שישברו אין בכך הפסד גדול שהרי הכל להתכה עומד ולהפסד מועט לא חששו. היו השקים גדולים ומלאים כלי זכוכית וכיוצא בהם פורק בנחת. ומכל מקום לא יניחן שם על גבי בהמה משום צער בעלי חיים.

י

רמב"ם

- יא** המדבק פירות עד שיעשו גוף אחד חייב משום מעמר. לפיכך מי שנתפזרו לו פירות בחצרו מלקט על יד על יד ואוכל. אבל לא יתן לא לתוך הסל ולא לתוך הקופה כדרך שהוא עושה בחול. שאם יעשה כדרך שהוא עושה בחול שמא יכבשם בידו בתוך הקופה ויבא לידי עימור. וכן אין מקבצין את המלח וכיוצא בו מפני שנראה כמעמר.
- יב** מפרק חייב משום דש. והסוחט זיתים וענבים חייב משום מפרק. לפיכך אסור לסחוט תותים ורמונים הואיל ומקצת בני אדם סוחטים אותם כזיתים וענבים שמא יבוא לסחוט זיתים וענבים. אבל שאר פירות כגון פרישין ותפוחים ועוזרדין מותר לסוחטן בשבת מפני שאינן בני סחיטה.
- יג** כבשין ושלקות שסחטן. אם לרכך גופן מותר ואם להוציא מימיהן אסור. ואין מרסקין את השלג שיזובו מימיו. אבל מרסק הוא לתוך הקערה או לתוך הכוס. השום והבוטר והמלילות שריסקן מבעוד יום. אם מחוסרין דיכה אסור לגמור דיכתן בשבת. ואם מחוסרין שחיקה ביד מותר לו לגמור שחיקתן בשבת. לפיכך מותר לגמור שחיקת הריפות בעץ הפרור בתוך הקדירה בשבת אחר שמורידין אותה מעל האש.
- יד** המולל מלילות מולל בשנוי כדי שלא יראה כדש. היונק בפיו פטור. ואם היה גונח מותר לו לינק בפיו מפני שהוא מפרק כלאחר יד ומשום צערו לא גזרו ואף על פי שאין שם סכנה.
- טו** פירות שזבו מהן משקין בשבת. אם זיתים וענבים הן אסור לשנות אותן המשקין עד מוצאי שבת גזרה שמא יתכוין ויסחוט אותן בשבת. ואם תותים ורמונים הן. אם הכניסן לאכילה משקין שזבו מהן מותרין. ואם הכניסן לדורכן משקין שזבו מהן אסורין עד מוצאי שבת.
- טז** זיתים וענבים שריסקן מערב שבת ויצאו מהן משקין מעצמן מותרין. וכן חלות דבש שריסקן מערב שבת משקין היוצאין מהן בשבת מותרין. שאין כאן מקום לגזרה שכבר ריסקן מבערב.
- יז** זורה ובורר מאבות מלאכות הן לפיכך אף על פי שמותר למלול מלילות בראשי אצבעותיו. כשהוא מנפח מנפח בידו אחת בכל כחו. אבל לא בקנון ולא בתמחוי גזרה שמא ינפה בנפה ובכברה שהוא חייב. והמשמר שמרים תולדת בורר או מרקד הוא. לפיכך אף על פי שמותר לסגן יין צלול או מים צלולין בסודרין או בכפיפה מצרית. לא יעשה גומא בסודר שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול ויבא לשמר במשמרת. וכן אסור לתלות את המשמרת כדרך שהוא עושה בחול שמא יבא לשמר. וכן המחבץ תולדת בורר הוא. לפיכך אע"פ שנותנין שומשמין ואגוזים לדבש לא יחבצם בידו.
- יח** המחיתן את הירק דק דק כדי לבשלו הרי זה תולדת טוחן וחייב. לפיכך אין מרסקין לא את השחת ולא את החרובין לפני בהמה בין דקה בין גסה מפני שנראה כטוחן. אבל מחיתין את הדלועין לפני בהמה ואת הנבלה לפני הכלבים שאין טחינה בפירות. ומתירין אלומות של עמיר לפני בהמה ומפספס בידו אלומות קטנות אבל לא אלומות גדולות מפני הטורח שבהן.
- יט** חבילי פיאה ואזוב וקורנית וכיוצא בהן שהכניסן למאכל בהמה מסתפק מהן וקוטים ואוכל בראשי אצבעותיו אבל לא בידו הרבה שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול ויבא לדוק.
- כ** הצריך לדוק פלפלים וכיוצא בהן ליתן לתוך המאכל בשבת הרי זה כותש ביד הסכין ובקערה אבל לא במכתשת מפני שהוא טוחן. לפיכך אסור לבריא להתרפאות בשבת גזרה שמא ישחוק הסממנין.
- כא** כיצד לא יאכל דברים שאינן מאכל בריאים כגון אזוביון ופיאה. ולא דברים המשלשלים כגון לענה וכיוצא בהם. וכן לא ישתה דברים שאין דרך הבריאים לשתותן כגון מים שבשלו בהן סממנין ועשבים.
- כב** אוכל אדם אוכלין ומשקין שדרך הבריאים לאוכלן ולשתותן כגון הכסברא והכשות והאזוב אף על פי שהן מרפאין ואוכלן כדי להתרפאות בהם מותר הואיל והם מאכל בריאים. שתה חלתית מקודם השבת והרי הוא שותה והולך מותר לשתותו בשבת (אפילו) במקומות (שלא) נהגו הבריאים לשתות החלתית. ושותין זיתום המצרי בכל מקום.
- כג** וכן שמנים שדרך הבריאים לסוך בהן מותר לסוך בהן בשבת ואף על פי שנתכוין לרפואה. ושאין הבריאים סכין בהן אסורין. החושש במתניו לא יסוך יין וחומץ אבל סך הוא את השמן. ולא שמן ורד אלא במקום שהבריאים סכין אותו. ומותר לסוך שמן ומלח בכל מקום. נגפה ידו או רגלו צומתה ביין ואינו צומתה בחומץ ואם היה ענוג אף ביין אסור.
- כד** החושש בשיניו לא יגמע בהן את החומץ ויפלוט אבל מגמע הוא ובולע. החושש בגרונו לא יערענו בשמן אבל בולע הוא שמן הרבה ואם נתרפא נתרפא. אין לועסין את המסטיכי ואין שפין את השנים בסם בשבת בזמן שנתכוין לרפואה. ואם נתכוין לריח הפה מותר.

רמב"ם

- כה** אין נותנין יין לתוך העין אבל נותן הוא על גב העין. ורוק תפל אפילו על גב העין אסור. קילור ששרה אותו מערב שבת מעבירו על גב עינו בשבת ואינו חושש. מי שלקה באצבעו לא יכרוך עליו גמי כדי לרפאותו ולא ידחקנו בידו כדי להוציא ממנו דם.
- כו** אין נותנין חמין ושמן על גבי המכה. ולא על גבי מוך שעל גבי המכה. ולא על גבי מוך ליתנו על המכה בשבת. אבל נותן הוא חוץ למכה ושותת ויורד למכה. ונותנין מוך יבש על גבי המכה. ואם היה עתיק אסור מפני שהוא כרטיה.
- כז** רטיה שפרשה על גבי כלי מחזירין אותה. ואם פרשה על גבי קרקע אסור להחזירה. ומניחין רטיה על גבי המכה לכתחלה במקדש שאין אסור שבות במקדש. ובכל מקום מקנחין פי המכה ואין מקנחין את הרטיה שמא ימרח.
- כח** סכין וממשמשיין בבני מעים בשבת והוא שיסוך וימשמש בבת אחת כדי שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול. ואין מתעמלין בשבת. אי זה הוא מתעמל זה שדורסים על גופו בכח עד שייגע ויזיע או שיהלך עד שייגע ויזיע. שאסור ליגע את עצמו כדי שיזיע בשבת מפני שהיא רפואה. וכן אסור לעמוד בקרקע דימוסית שבארץ ישראל מפני שמעמלת ומרפאת.
- כט** אין רוחצין במים שמשלשלין ולא בטיט שטובעין בו ולא במי משרה הבאושים ולא בים סדום ולא במים הרעים שבים הגדול מפני שכל אלו צער הן וכתוב וקראת לשבת עונג. לפיכך אם לא נשתהה בהם אלא עלה מיד אע"פ שיש לו חטטין בראשו מותר.
- ל** אין מתגרדין במגרדת ואם היו ידיו מלוכלכות בצואה או בטיט גורד כדרכו ואינו חושש. סכין ומפרכין לאדם לענג אבל לא לבהמה. ואם היה לה צער מותר להסיר צערה בסיכה ופירוך. בהמה שאכלה כרשינין הרבה מריצין אותה בחצר בשביל שתתרפא. ואם אחזה דם מעמידין אותה במים בשביל שתצטנן ואין חוששין שמא ישחק לה סמנין.
- לא** אין מקיאים את האוכל בשבת. בד"א בסם שמא ישחק סמנין אבל להכניס ידו לתוך פיו ולהקיא מותר. ואסור לדחוק כריסו של תינוק כדי להוציא הרעי שלו שמא יבא להשקותו סמנין המשלשלין. ומותר לכפות כוס על הטבור בשבת כדי להעלותו. וכן מותר ליחנק וללפף את הקטן ולהעלות אזנים בין ביד בין בכלי. ולהעלות אנקלי. שכל אלו וכיוצא בהן אין עושיין אותן בסמנין כדי לחוש לשחיקה ויש לו צער מהן.
- לב** המרקד מאבות מלאכות. לפיכך אין כוברין את התבן בכברה ולא יניח הכברה שיש בה תבן במקום גבוה בשביל שירד המוץ מפני שהוא כמרקד. אבל נוטל התבן בכברה ומוליך לאבוס אע"פ שירד המוץ בשעת הולכה שהרי אינו מתכוין לכך.
- לג** מגבל חייב משום לש. לפיכך אין מגבלין קמח קלי הרבה שמא יבוא ללוש קמח שאינו קלי. ומותר לגבל את הקלי מעט מעט. אבל תבואה שלא הביאה שליש שקלו אותה ואחר כך טחנו אותה טחינה גסה שהרי הוא כחול והיא הנקראת שתית מותר לגבל ממנה בחומץ וכיוצא בו הרבה בבת אחת. והוא שיהיה רך אבל קשה אסור מפני שנראה כלש וצריך לשנות. כיצד נותן את השתית ואחר כך נותן את החומץ.
- לד** המורסן אע"פ שאינו ראוי לגבול אין גובלין אותו שמא יבוא לגבול העפר וכיוצא בו. ונותנין מים על גבי מורסן ומוליך בו התרווד שתי וערב. אבל אינו ממרס בידו שלא יראה כלש. אם לא נתערב מנערו מכלי לכלי עד שיתערב ונותן לפני התרנגולין או לפני השוורים. ומותר לערב המורסן על דרך זו בכלי אחד ומחלק אותו בכלים הרבה ונותן לפני כל בהמה ובהמה ומערב בכלי אחד אפילו כור ואפילו כוריים.
- לה** אין מאכילין בהמה חיה ועוף בשבת כדרך שהוא מאכיל בחול שמא יבוא לידי כתישת קטניות או לידי לישת קמח וכיוצא בו. כיצד לא יאכיל הגמל בשבת מאכל שלשה או ארבעה ימים ולא ירביץ עגל וכיוצא בו ויפתח פיו ויתן לתוכו כרשינין ומים בבת אחת. וכן לא יתן לתוך פי יונים ותרנגולים למקום שאינן יכולין להחזיר. אבל מאכיל הוא את הבהמה מעומד ומשקה אותה מעומד או נותן לתוך פיה מים בפני עצמן וכרשינין בפני עצמן במקום שיכולה להחזיר. וכן מאכיל העוף בידו במקום שיכול להחזיר ואין צריך לומר שיתן לפניו והן אוכלין.
- לו** במה דברים אמורים במי שמזונותיו עליו כגון בהמתו וחיותו ויוני הבית ואווזין ותרנגולין, אבל מי שאין מזונותיו עליו כגון חזיר ויוני שובך ודבורים לא יתן לפניו לא מזון ולא מים. ומותר לאדם להעמיד בהמתו על גבי עשבים (מחוברים) והיא אוכלת. אבל לא יעמיד אותה על גבי דבר שהוקצה אבל עומד בפניה כדי שתחזיר פניה לדבר המוקצה ותאכל ממנו. וכן ביום טוב.

הלכה פרק כב

רמב"ם

- א** רדיית הפת אע"פ שאינה מלאכה אסרו אותה חכמים שמא יבוא לאפות. המדביק פת בתנור מבעוד יום וקדש עליו היום מציל ממנה מזון שלש סעודות ואומר לאחרים בואו והצילו לכם. ואע"פ שהרדייה אינה מלאכה כשהוא מציל לא ירדה במרדה אלא בסכין כדי לשנות.
- ב** מפני מה אסרו חכמים ליכנס במרחץ בשבת. מפני הבלגין שהיו מחמין חמין בשבת ואומרים מערב שבת הוחמו. לפיכך גזרו שלא יכנס אדם למרחץ בשבת אפילו להזיע. וגזרו שלא ישתטף כל גופו בחמין ואפילו בחמין שהוחמו מערב שבת. אבל פניו ידיו ורגליו מותר. במה דברים אמורים בחמי האור גזירה משום מרחץ. אבל בחמי טבריא וכיוצא בהן מותר להשתטף בהן כל גופו. ואסור לרחוץ במים חמין שבמערות מפני שהמערה יש בה הבל ויבוא לידי זיעה ונמצאת כמרחץ.
- ג** מתחמם אדם כנגד המדורה ויוצא ומשתטף כל גופו בצונן. אבל אינו משתטף כל גופו בצונן ומתחמם כנגד המדורה מפני שמפסיר מים שעליו ונמצא כרוחץ כל גופו בחמין. המביא סילון של צונן בתוך מים חמין אפילו בתוך חמי טבריא הרי אלו כחמין שהוחמו בשבת ואסורין ברחיצה ובשתיה.
- ד** מביא אדם קיתון של מים ומניחו כנגד המדורה לא בשביל שיחמו אלא כדי שתפוג צינתן. וכן מניח פך של שמן כנגד המדורה כדי שיפשר לא שיחם. וסך אדם ידו במים או בשמן ומחמם כנגד המדורה. והוא שלא יחמו המים שעל ידו עד שתהא כריסו של תינוק נכזית בהן. ומחמם בגד ומניחו על גבי מעים בשבת.
- ה** אמבטי של מרחץ שהיא מלאה מים חמים אין נותנין לה מים צונן שהרי מחממן הרבה. וכן לא יתן לתוכה פך של שמן מפני שהוא כמבשלו. אבל נותן מים חמין לתוך אמבטי של צונן.
- ו** מיחם שפנה ממנו מים חמין מותר ליתן לתוכו מים צונן כדי להפשירן. ומותר לצוק מים חמין לתוך מים צונן או צונן לתוך החמין והוא שלא יהיו בכלי ראשון מפני שהוא מחממן הרבה. וכן קדרה רותחת אף על פי שהורידה מעל האש לא יתן לתוכה תבלין אבל נותן לתוכה מלח שהמלח אינו מתבשל אלא על גבי אש גדולה. ואם יצק התבשיל מקדרה לקערה אע"פ שהוא רותח בקערה מותר לו ליתן לתוך הקערה תבלין שכלי שני אינו מבשל.
- ז** אין שורין את החלתית בין בפושרין בין בצונן אבל שורה אותו בתוך החומץ. ואם שתהו ביום חמישי וששי הרי זה שורה בשבת בצונן ומניחו בחמה עד שיחם ושותה. כדי שלא יחלה אם פסק מלשתות.
- ח** דבר שנתבשל קודם השבת או נשרה בחמין מלפני השבת אע"פ שהוא עכשיו צונן מותר לשרותו בחמין בשבת. ודבר שהוא צונן מעיקרו ולא בא בחמין מעולם מדיחין אותו בחמין בשבת אם לא היתה הדחתו גמר מלאכתו אבל אין שורין אותו בחמין.
- ט** מותר להחם בחמה אע"פ שאסור להחם בתולדות חמה שאינו בא לטעות מחמה לאור. לפיכך מותר ליתן מים צונן בשמש כדי שיחמו. וכן נותנין מים יפים לתוך מים רעים בשביל שיצננו. ונותנין תבשיל לתוך הבור בשביל שיהא שמור.
- י** מערב אדם מים ומלח ושמן וטובל בו פתו או נותנו לתוך התבשיל. והוא שיעשה מעט אבל הרבה אסור מפני שנראה כעושה מלאכה ממלאכת התבשיל. וכן לא יעשה מי מלח עזין והן שני שלישי מלח ושליש מים מפני שנראה כעושה מוריס. ומותר למלוח ביצה אבל צונן וכיוצא בו אסור מפני שנראה ככובש כבשים בשבת והכובש אסור מפני שהוא כמבשל. ומותר לטבל צונן וכיוצא בו במלח ואוכל.
- יא** מותר לערב יין ודבש ופלפלין בשבת לאכלן אבל יין ומים ושמן אפרסמון אסור שאין זה ראוי לאכילת בריאים וכן כל כיוצא בזה.
- יב** חרדל שלשו מערב שבת למחר ממחו בין ביד בין בכלי ונותן לתוכו דבש ולא יטרוף אלא מערב. שחלים שטרפן מערב שבת למחר נותן לתוכו שמן וחומץ ותבלין ולא יטרוף אלא מערב. שום שריסקו מערב שבת למחר נותנו לתוך הגריסין ולא ישחוק אלא מערב.
- יג** הנוטל שער מגוף האדם חייב משום גוזז. לפיכך אסור לרחוץ את הידים בדבר שמשיר את השער ודאי כגון אהלה וכיוצא בו. ומותר לחוף את הידים בעפר לבונה ועפר פלפלין ועפר יסמין וכיוצא בהן ואינו חושש שמא ישיר שער שעל ידו שהרי אינו מתכוין. עירב דבר שמשיר את השער ודאי עם דבר שאינו משיר ודאי אם היה הרוב מדבר המשיר אסור לחוף בו ואם לאו מותר.

רמב"ם

- יד** אסור לראות במראה של מתכת בשבת גזירה שמא ישיר בה נימין המדולדלין מן השער ואפילו קבוע בכותל. אבל מראה שאינה של מתכת מותר לראות בה אפילו אינה קבועה.
- טו** המכבס חייב משום מלבן. והסוחט כסות חייב מפני שהוא מכבס. לפיכך אסור לדחוק מטלית או מוך וכיוצא בהן בפי האשישה וכיוצא בה כדי לסתמה שמא יבא לידי סחיטה. ואין מקנחין בספוג א"כ יש לו בית אחיזה שלא יסחוט. ואין מכסין חבית של מים וכיוצא בה בבגד שאינו מוכן לה גזירה שמא יסחוט.
- טז** נשברה לו חבית בשבת מציל ממנה מה שהוא צריך לשבת לו ולאורחיו ובלבד שלא יספוג בין או יטפח בשמן שאם יעשה כדרך שהוא עושה בחול שמא יבוא לידי סחיטה. וכיצד מציל ממנה מביא כלי ומניח תחתיה. ולא יביא כלי אחר ויקלוט כלי אחר ויצרף גזירה שמא יביא כלי דרך רשות הרבים. נזדמנו לו אורחים מביא כלי אחר וקולט כלי אחר ומצרפו לראשון. ולא יקלוט ואחר כך יזמין אלא יזמין ואח"כ יקלוט. ואם הערים בדבר זה מותר.
- יז** טיט שעל גבי בגדו מכסכו מבפנים ואינו מכסכו מבחוץ גזירה שמא יכבס. ומותר לגרדו בצפורן ואינו חושש שמא ילבנו. המכסכס את הסודר אסור מפני שהוא מלבנו אבל החלוק מותר מפני שאין כוונתו אלא לרככו.
- יח** מנעל או סנדל שנתלכלך בטיט ובצואה מותר לשכשכו במים אבל לכבסו אסור. ואין מגרדין לא מנעלים ולא סנדלים חדשים אבל סכין (אותם) ומקנחין את הישנים. כר או כסת שהיה עליהן צואה או טנוף מקנחו בסמרטוט. ואם היתה על של עור נותנין עליה מים עד שתכלה.
- יט** מי שנתלכלכה ידו בטיט מקנחה בזנב הסוס ובזנב הפרה ובמפה הקשה העשויה לאחוז בה הקוצים. אבל לא במפה שמקנחין בה את הידים שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול ויבוא לכבס את המפה.
- כ** מי שרחץ במים מסתפג באלונטיתו ומביאה בידו ואין חוששין שמא יסחוט. וכן מי שנשרו כליו במים מהלך בהן ואין חוששין שמא יסחוט. ואסור לו לשטחן ואפילו בתוך ביתו גזירה שמא יאמר הרואה הרי זה כבס כסותו בשבת ושטחה ליבשה. וכל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור.
- כא** שתי מטהרות זו על גב זו נוטל את הפקק מבנתים ומשיקן ומחזיר את הפקק למקומו מפני שאינו בא לידי סחיטה שהרי דעתו שיצאו המים. ופוקקין את הביב בסודרין ובכל דבר המיטלטל כדי שלא יצופו המים על האוכלים ועל הכלים. אבל אין פוקקין את הביב כדי שירדו המים לבור שמא יסחוט בעת שדוחק שהרי הפקק שרוי במים.
- כב** אסור לתקן בית יד של בגדים ולשברם שברים שברים כדרך שמתקנין בחול הבגדים כשמכבסין אותן. וכן אין מקפלים הבגדים בשבת כדרך שעושין בחול בבגדים כשיכבסו אותן. ואם לא היה לו כלי אחר להחליפו מותר לקפלו ולפשטו ולהתכסות בו כדי שיתנאה בו בשבת. והוא שיהיה בגד חדש לבן שהרי הוא מתמעך ומתלכלך מיד. וכשיקפל לא יקפל אלא איש אחד אבל לקפל בשנים אסור.
- כג** הצובע מאבות מלאכות לפיכך אסור לאשה להעביר סרק על פניה מפני שהיא כצובעת. והתופר מאבות מלאכות לפיכך אסור למלאות הכר והכסת החדשים במוכין גזרה שמא יתפור. אבל מוכין שנשרו מן הכר או מן הכסת מחזירין אותן בשבת.
- כד** הקורע מאבות מלאכות. לפיכך מי שנסתבכו בגדיו בקוצים מפרישן בצנעה ומתמהמה כדי שלא יקרע. ואם נקרעו אינו חייב כלום שהרי לא נתכוין. ומותר ללבוש בגדים חדשים ואם נקרעו נקרעו. פוצעין את האגוז במטלית ואין חוששין שמא תקרע.
- כה** התוקע חייב משום בונה לפיכך כל הדלתות המחוברות לקרקע לא נוטלין אותן ולא מחזירין גזירה שמא יתקע. אבל דלת שידה תיבה ומגדל ושאר דלתות הכלים נוטלין ולא מחזירין. ואם נשמת ציר התחתון שלהן דוחקין אותן למקומו. ובמקדש מחזירין אותו. אבל ציר העליון שנשמת אסור להחזירו בכל מקום גזירה שמא יתקע.
- כו** אין גודלין את שער הראש ואין פוקסין אותו מפני שנראה כבונה. ואין מחזירין מנורה של חוליות ולא כסא המפוצל ולא שולחן המפוצל וכיוצא בהן מפני שנראה כבונה. ואם החזיר פטור שאין בנין בכלים ואין סתירה בכלים. ואם היה רפוי מותר להחזירו. ואין מתקנין חוליות של שדרה של קטן זו בצד זו מפני שנראה כבונה.

רמב"ם

- כז** העושה אהל קבוע חייב משום בונה. לפיכך אין עושין אהל עראי לכתחלה ולא סותרין אהל עראי גזירה שמא יעשה או יסתור אהל קבוע. ואם עשה או סתר אהל עראי פטור. ומותר להוסיף על אהל עראי בשבת. כיצד טלית שהיתה פרוסה על העמודים או על הכתלים והיתה כרוכה קודם השבת אם נשאר ממנה גג טפח מתוח הרי זה מותר את כולה בשבת עד שיעשה אהל גדול וכן כל כיוצא בזה.
- כח** אין תולין את הכילה שהרי נעשית תחתיה אהל עראי. ומותר להניח מטה וכסא וטרסקל ואף על פי שיעשה תחתיה אהל שאין זה דרך עשיית אהל לא קבע ולא עראי.
- כט** כל אהל משופע שאין בגגו טפח ולא בפחות משלשה סמוך לגגו רוחב טפח הרי זה אהל עראי והעושה אותו לכתחלה בשבת פטור. טלית כפולה שהיו עליה חוטיין שהיא תלויה בהן מערב שבת מותר לנטותה ומותר לפרקה וכן הפרוכת.
- ל** כילת חתנים שאין בגגה טפח ואין בפחות משלשה סמוך לגגה רוחב טפח. הואיל שהיא מתוקנת לכך מותר לנטותה ומותר לפרקה והוא שלא תהא משולשלת מעל המטה טפח. פקק החלון בזמן שהוא מתוקן לכך אע"פ שאינו קשור ואינו תלוי מותר לפקוק בו החלון.
- לא** כובע שעושין על הראש ויש לו שפה מקפת שהיא עושה צל כמו אהל על לבושו מותר ללבשו. ואם הוציא מן הבגד סביב לראשו או כנגד פניו כמו אהל והיה מהודק על ראשו והיה השפה שהוציאה קשה ביותר כמו גג אסור מפני שהוא עושה אהל עראי.
- לב** הנוטה פרוכת וכיוצא בה צריך להזהר שלא יעשה אהל בשעה שנוטה לפיכך אם היתה פרוכת גדולה תולין אותה שנים אבל אחד אסור ואם היתה כילה שיש לה גג אין מותרין אותה ואפילו עשרה שא"א שלא תגבה מעט מעל הארץ ותעשה אהל עראי.
- לג** בגד שמכסה בו פי החבית לא יכסה בו את כולה מפני שנעשה אהל אבל מכסה הוא מקצת פיה. המסנן בכפיפה מצרית לא יגביה קרקעית הכפיפה מן הכלי טפח כדי שלא יעשה אהל עראי בשבת.
- הלכה כג**
- א** העושה נקב שהוא עשוי להכניס ולהוציא כגון נקב שבלול התרנגולין שהוא עשוי להכניס האורה ולהוציא ההבל הרי זה חייב משום מכה בפטיש. לפיכך גזרו על כל נקב אפילו היה עשוי להוציא בלבד או להכניס בלבד שמא יבוא לעשות נקב שחייבין עליו. ומפני זה אין נוקבין בחבית נקב חדש ואין מוסיפין בו. אבל פותחין נקב ישן. והוא שלא יהיה הנקב למטה מן השמרים שאם היה למטה מן השמרים הרי זה עשוי לחזק ואסור לפתחו.
- ב** נוקבין מגופה של חבית להוציא ממנה יין ובלבד שינקבנה מלמעלה אבל מצדה אסור מפני שהוא כמתקן כלי. שובר אדם את החבית לאכול ממנה גרוגרות ובלבד שלא יתכוין לעשות כלי. ומביא אדם חבית של יין ומתיז את ראשה בסייף לפני האורחין ואינו חושש. שאין כוונתו אלא להראות נדיבת לבו.
- ג** וכשם שאסור לפתוח כל נקב כך אסור לסתום כל נקב. לפיכך אסור לסתום נקב החבית ואפילו בדבר שאינו מתמרח ואינו בא לידי סחיטה כגון שיסתום בקיסם או בצרור קטן. אבל אם הניח שם אוכל כדי להצניעו ונמצא הנקב נסתם מותר. ומותר להערים בדבר זה.
- ד** כל דבר שהוא גמר מלאכה חייב עליו משום מכה בפטיש. ומפני זה הגורר כל שהוא או המתקן כלי באיזה דבר שיתקן חייב. לפיכך אסור להשמיע קול של שיר בשבת בין בכלי שיר כגון כנורות ונבלים בין בשאר דברים. אפילו להכות באצבע על הקרקע או על הלוח או אחת כנגד אחת כדרך המשוררים או לקשקש את האגוז לתינוק או לשחק בו בזוג כדי שישתוק כל זה וכיוצא בו אסור גזירה שמא יתקן כלי שיר.
- ה** אין מספקין ולא מרקדין ואין מטפחין בשבת גזירה שמא יתקן כלי שיר ולספק כלאחר יד מותר. אין שטיין על פני המים גזירה שמא יתקן חבית של שייטין. בריכה שבחצר מותר לשוט בתוכה שאינו בא לעשות חבית של שייטין והוא שיהיה לה שפה מוקפת שלא יעקר ממנה המים. כדי שיהיה היכר והפרש בינה ובין הים.
- ו** אין חותכין שפופרת של קנה מפני שהוא כמתקן כלי. היתה חתוכה אף על פי שאינה מתוקנת מותר להכניסה בנקב החבית בשבת להוציא ממנה יין ואין חוששין שמא יתקן. ואסור להניח עלה של הדס וכיוצא בו בתוך הנקב של חבית כדי שיקלח את היין מפני שהוא כעושה מרזב בשבת. ואין שוברין את החרס ואין קורעין את הנייר מפני שהוא כמתקן כלי.

רמב"ם

- ז** זמורה שהיא קשורה בטפיח ממלאין בה בשבת. ואם אינה קשורה אין ממלאין בה גזירה שמא יקטום אותה ויתקעה. אסור לחוף כלי כסף בגרתקון מפני שהוא מלבנן כדרך שהאומנין עושין ונמצא כמתקן כלי וגומר מלאכתו בשבת. אבל חופפין אותו בחול ובנותר. וכן כל הכלים חופפין אותן בכל דבר. ואסור להדיח קערות ואלפסין וכיוצא בהן מפני שהוא כמתקן אא"כ הדיחן לאכול בהן סעודה אחרת באותה שבת. אבל כלי שתיה כגון כוסות וקיתונות מותר להדיחן בכל עת שאין קבע לשתייה. ואין מציעין את המטות בשבת כדי לישן עליהן למוצאי שבת אבל מציעין מלילי שבת לשבת.
- ח** אסור להטביל כלים טמאין בשבת מפני שהוא כמתקן כלי. אבל אדם טמא מותר לטבול מפני שנראה כמיקר. ואין מזין עליו בשבת. המטביל כלים בשבת בשוגג ישתמש בהן. במזיד לא ישתמש בהן עד למוצ"ש. ומותר להטביל את המים הטמאים בשבת. כיצד יעשה נותנן בכלי שאינו מקבל טומאה כגון כלי אבנים ומטביל הכלים במקוה עד שיעלה מי המקוה עליהן ויטהרו.
- ט** אין מגביהין תרומות ומעשרות בשבת מפני שנראה כמתקן דבר שלא היה מתוקן.
- י** מעבד מאבות מלאכות הוא. והמרכך עור בשמן כדרך שהעבדנים עושים הרי זה מעבד וחייב. לפיכך לא יסוך אדם רגלו בשמן והוא בתוך המנעל או בתוך הסנדל החדשים. אבל סך הוא את רגלו שמן ולובש מנעלו או סנדלו אע"פ שהן חדשים. וסך כל גופו שמן ומתעגל על גבי קטבליא חדשה ואינו חושש. במה דברים אמורים כשהיה השמן מועט כדי שיצחצח העור בלבד אבל אם היה בבשרו שמן הרבה כדי שירכך העור הרי זה אסור מפני שהוא כמעבדו. והכל בחדשים אבל בישנים מותר.
- יא** הממרח רטיה בשבת חייב משום מוחק את העור. לפיכך אין סותמין נקב בשערה וכיוצא בה שמא ימרח ואפילו בשומן אין סותמין את הנקב גזירה משום שעוה.
- יב** כותב מאבות מלאכות. לפיכך אסור לכחול בפוך וכיוצא בו בשבת מפני שהוא ככותב. ואסור ללוות ולהלוות גזירה שמא יכתוב. וכן אסור לקנות ולמכור ולשכור ולהשכיר גזירה שמא יכתוב. לא ישכור אדם פועלים בשבת ולא יאמר לחבירו לשכור לו פועלין. אבל לשאול ולהשאיל מותר. שואל אדם מחבירו כדי יין וכדי שמן ובלבד שלא יאמר לו הלויני.
- יג** אחד המוכר בפה או במסירה אסור. (ואסור לשקול) בין במאזנים בין שלא במאזנים. וכשם שאסור לשקול כך אסור למנות ולמדוד בין בכלי מדה בין ביד בין בחבל.
- יד** אין דנין בשבת ולא חולצין ולא מיבמין ולא מקדשין גזירה שמא יכתוב. ואין מקדשין ולא מעריכין ולא מחרימין מפני שהוא כמקח וממכר. ואין מגביהין תרומות ומעשרות שזה דומה למקדיש אותן פירות שהפריש. ועוד מפני שהוא כמתקן אותן בשבת. ואין מעשרין את הבהמה גזירה שמא ירשום בסיקרא. ומקדיש אדם פסחו בשבת וחגיגתו ביום טוב שזו מצות היום היא. וכשם שאין מקדשין כך אין מקדשין מי חטאת.
- טו** המגביה תרומות ומעשרות בשבת או ביום טוב בשוגג יאכל ממה שהתקין. במזיד לא יאכל עד מוצאי שבת. ובין כך ובין כך תיקן את הפירות. וכן המקדיש או המעריך או המחריש בשבת בין בשוגג בין במזיד מה שעשה עשוי ואין צריך לומר ביום טוב. וכן המקנה לחבירו בשבת קנה. מעשרין את הדמאי בין השמשות אבל לא את הודאי.
- טז** מי שקרא שם לתרומת מעשר של דמאי או למעשר עני של ודאי לא יטלם בשבת אע"פ שייחד מקומן מקודם השבת והרי הן ידועין ומונחין בצד הפירות. ואם היה כהן או עני למודים לאכול אצלו יבאו ויאכלו. ובלבד שיודיע לכהן שזו שאני מאכילך תרומת מעשר ויודיע לעני שזו שאני מאכילך מעשר עני.
- יז** אסור להפיס ולשחק בקוביא בשבת מפני שהוא כמקח וממכר. ומפיס אדם עם בניו ועם בני ביתו על מנה גדולה כנגד מנה קטנה מפני שאין מקפידין.
- יח** אסור לחשב חשבונות שהוא צריך להן בשבת בין שעבר בין שעתיד להיות גזירה שמא יכתוב. לפיכך חשבונות שאין בהן צורך מותר לחשבן. כיצד כמה סאין תבואה היה לנו בשנה פלונית. כמה דינרין הוציא בחתנות בנו וכיוצא באלו שהן בכלל שיחה בטילה שאין בהן צורך כלל המחשב אותן בשבת כמחשב בחול.

רמב"ם

- יט** אסור לקרות בשטרי הדיוטות בשבת שלא יהא כדרך חול ויבא למחוק. מונה אדם פרפרותיו ואת אורחיו מפיו אבל לא מן הכתב כדי שלא יקרא בשטרי הדיוטות. לפיכך אם היו השמות חקוקין על הטבלא או על הכותל מותר לקרות מפני שאינו מתחלף בשטר. ואסור לקרות בכתב המהלך תחת הצורה ותחת הדיוקני בשבת. אף לקרות בכתובים בשבת בשעת בית המדרש אסור גזירה משום ביטול בית המדרש שלא יהיה כל אחד יושב בביתו וקורא וימנע מבית המדרש.
- כ** נפלה דליקה בחצר בשבת אינו מציל כל מה שיש בחצר לחצר אחרת שבאותו המבוי אף על פי שעירבו גזירה שמא יכבה הדליקה כדי שיציל מפני שאדם בהול על ממונו. לפיכך גזרו שלא יציל אלא מזון שהוא צריך לו לאותו שבת וכלים שצריך להשתמש בהן בשבת ובגדים שיכול ללבוש. שנמצא מתייאש מן הכל ואינו בא לידי כיבוי. ואם לא עירבו אף מזונו וכליו אינו מציל.
- כא** ומה הוא מציל למזונו. אם נפלה דליקה בלילי שבת מצילין מזון שלש סעודות. הראוי לאדם והראוי לבהמה לבהמה. נפלה בשחרית מצילין מזון שתי סעודות. במנחה מצילין מזון סעודה אחת.
- כב** במה דברים אמורים במציל בכלים הרבה או שהיה ממלא כלי ומוציאו ומערה וחוזר וממלא אותו שנית הוא שאין מציל אלא מה שהוא צריך לו. אבל אם הוציא כלי אחד בהוצאה אחת אע"פ שיש בו כמה סעודות מותר.
- כג** כיצד מציל סל מלא ככרות אף על פי שיש בו כמה סעודות. ועגול של דבילה וחבית של יין. וכן אם פרש טליתו וקבץ בה כל מה שיכול להוציא והוציאה מלאה בבת אחת מותר.
- כד** ואומר לאחרים בואו והצילו לכם וכל אחד ואחד מציל מזון שהוא צריך לו או כלי אחד שמחזיק אפילו דבר גדול והרי הוא של מציל. ואם לא רצה המציל לקחתו ונתנו לבעליו מותר לו ליטול ממנו אחר השבת שכר עמלו ואין זה שכר שבת שהרי אין שם מלאכה ולא איסור שלא הוציאו אלא במקום מעורב.
- כה** הציל פת נקיה אינו חוזר ומציל פת שאינה נקיה. אבל אם הציל פת שאינה נקיה חוזר ומציל פת נקיה. ומציל ביום הכפורים מה שהוא צריך לשבת אם היה יום הכפורים בערב שבת אבל אינו מציל בשבת ליום הכפורים. ואין צריך לומר ליום טוב. ולא משבת זו לשבת הבאה. ומה שהוא מציל ללבוש לובש כל מה שהוא יכול ללבוש ועוטר כל מה שהוא יכול לעטר ומוציא ואומר לאחרים בואו והצילו לכם. וכל אחד ואחד לובש ומתעטר בכליו ומוציא. והרי הוא שלו כמו המאכל שהרי מן ההפקר הן זוכין.
- כו** מותר להציל כל כתבי הקדש שיש בחצר לחצר אחרת שבאותו המבוי ואע"פ שלא עירבו. ובלבד שיהיה למבוי שלש מחיצות ולחי אחד. והוא שיהיו כתובין אשורית ובלשון הקדש אבל אם היה כתובין בכל לשון או בכתב אחר אין מצילין אותן אפילו היה שם עירוב. ובחול אסור לקרות בהם אלא מניחן במקום התורף והן מתאבדין מאליהן.
- כז** היו כתובין בסם ובסיקרא אף על פי שאינו כתב של קיימא הואיל והן כתובין אשורית ובלשון קדש מצילין אותן. גליון של ספרים שלמעלה ושלמטה ושביין פרשה לפרשה ושביין דף לדף ושבתחלת הספר ושבוטף הספר אין מצילין אותן. הברכות והקמיעין אף על פי שיש בהן אותיות של שם ומעניינות הרבה של תורה אין מצילין אותן מפני הדליקה.
- כח** ספר תורה שיש בו ללקט שמונים וחמש אותיות מתוך תיבות שלימות ואפילו בכללן יגר שהדוּתא. וכן אם היתה בה פרשה שאין בה שמונים וחמש אותיות ויש בה הזכרות כגון ויהי בנסוע הארון. מצילין אותן מפני הדליקה. ומצילין תיק הספר עם הספר ותיק תפילין עם התפילין אף על פי שיש בתוכן מעות.
- הלכה פרק כד**
- א** יש דברים שהן אסורין בשבת אף על פי שאינם דומין למלאכה ואינם מביאין לידי מלאכה. ומפני מה נאסרו משום שנאמר אם תשיב משבת רגלך עשות חפצין ביום קדשי ונאמר וכבדתו מעשות דרכיך ממצוא חפצך ודבר דבר. לפיכך אסור לאדם להלך בחפציו בשבת ואפילו לדבר בהן כגון שידבר עם שותפו מה ימכור למחר או מה יקנה או היאך יבנה בית זה ובאי זה סחורה ילך למקום פלוני. כל זה וכיוצא בו אסור שנאמר ודבר דבר דבור אסור הרהור מותר.
- ב** אסור לאדם לפקוד גנותיו ושדותיו בשבת כדי לראות מה הן צריכין או היאך הן פירותיהן. שהרי זה מהלך לעשות חפצו. וכן אסור לאדם שיצא בשבת עד סוף התחום וישב שם עד שתחשך כדי שיהיה קרוב לעשות חפצו במוצאי שבת. שהרי נמצא הלוכו בשבת לעשות חפצו.

רמב"ם

ג במה דברים אמורים בשהחשיך על התחום לעשות דבר שאסור בשבת לעשותו. אבל אם החשיך לעשות דבר שמותר לעשותו בשבת הרי זה מותר. כיצד אין מחשיכין על התחום להביא פירות מחוברין או לשכור פועלין. אבל מחשיך הוא לשמור פירות שהרי מותר לשמור בשבת. ומחשיך להביא בהמה או פירות תלושין. שהבהמה קורא לה והיא באה אף על פי שהיא חוץ לתחום. ופירות תלושין אילו היו שם מחיצות היה מותר להביאן בשבת. וכן אומר אדם לחבירו לכרך פלוני אני הולך למחר שאם היו שם בורגנים היה הולך לשם בשבת וכן כל כיוצא בזה.

ד מותר לאדם לומר לפועל הנראה שתעמוד עמי לערב. אבל לא יאמר לו היה נכון לי לערב שנמצא עושה חפצו בשבת. ואסור לרוץ ולדלג בשבת שנאמר מעשות דרכיך שלא יהא הלוחך של שבת כהלוחך של חול. ויורד אדם לבור ושיח ומערה אפילו הן מאה אמה ומטפס ויורד ושותה ומטפס ועולה. ואסור להרבות בשיחה בטלה שנאמר ודבר דבר שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חול.

ה מותר לרוץ בשבת לדבר מצוה כגון שירוף לבית הכנסת או לבית המדרש. ומחשבין חשבונות של מצוה ומודדין מדידה של מצוה כגון מקוה לידע אם יש כשיעור או בגד לידע אם מקבל טומאה ופוסקין צדקה לעניים. והולכין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות. ואפילו לטרטיאות וטרקלין של כותים. לפקח על עסקי רבים בשבת. ומשדכין על התינוקות ליארס ועל התינוק ללמדו ספר וללמדו אומנות. ומבקרין חולין ומנחמים אבלים. והנכנס לבקר את החולה אומר שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא. ומחשיכין על התחום לפקח על עסקי כלה ועל עסקי המת להביא לו ארון ותכריכין. ואומר לו לך למקום פלוני לא מצאת שם הבא ממקום פלוני לא מצאת במנה הבא במאתים. ובלבד שלא יזכיר לו סכום מקח. שכל אלו וכיוצא בהן מצוה הן ונאמר עשות חפציק וכו' חפציק אסורין חפצי שמים מותרין.

ו מפליגין בים הגדול בערב שבת לדבר מצוה ופוסק עמו לשבות ואינו שובת. ומפירין נדרים בשבת בין לצורך שבת בין שלא לצורך שבת. ונשאלין לחכם על הנדרים שהן לצורך השבת ומתירין אף על פי שהיה להן פנאי להתירן קודם השבת שדברים אלו מצוה הן.

ז אין עונשין בשבת אף על פי שהעונש מצות עשה אינה דוחה שבת. כיצד הרי שנתחייב בבית דין מלקות או מיתה אין מלקין אותו ואין ממיתין אותו בשבת שנאמר לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת זו אזהרה לבית דין שלא ישרפו בשבת מי שנתחייב שריפה והוא הדין לשאר עונשין.

ח מותר לאדם לשמור פירותיו בשבת בין תלושים בין מחוברין. ואם בא אדם ליטול מהן או בהמה וחייה לאכול מהן גוער בהן ומכה בהם ומרחיקן. והלא דבר זה מחפציו הוא ולמה הוא מותר. מפני שלא נאסר אלא לקנות לעצמו חפצים שאינן עתה מצויים או להשתכר ולהרויח ולהטפל בהנאה שתבוא לידו. אבל לשמור ממונו שכבר בא לידו עד שיעמוד כמות שהוא מותר הא למה זה דומה לנועל ביתו מפני הגנבים.

ט המשמר זרעיו מפני העופות ומקשאו ומדלעיו מפני החיה לא יספק ולא ירקד כדרך שעושה בחול גזירה שמא יטול צרור ויזרוק ארבע אמות ברשות הרבים.

י כל הדברים שהן אסורין משום שבות לא גזרו עליהן בין השמשות אלא בעצמו של יום שהן אסורין אבל בין השמשות מותרין. והוא שיהיה שם דבר מצוה או דוחק. כיצד מותר לו בין השמשות לעלות באילן או לשוט על פני המים להביא לולב או שופר. וכן מוריד מן האילן או מוציא מן הכרמלית עירוב שעשה. וכן אם היה טרוד ונחפז ונצרך לדבר שהוא משום שבות בין השמשות הרי זה מותר. אבל אם לא היה שם דוחק ולא דבר מצוה אסור. לפיכך אין מעשרין את הודאי בין השמשות אף על פי שאיסור הפרשת המעשר בשבת משום שבות. אבל מעשרים את הדמאי.

יא קטן שעשה בשבת דבר שהוא משום שבות כגון שתלש מעציץ שאינו נקוב או טלטל בכרמלית אין בית דין מצווין להפרישו. וכן אם הניחו אביו אין ממחין בידו.

יב אסרו חכמים לטלטל מקצת דברים בשבת כדרך שהוא עושה בחול. ומפני מה נגעו באיסור זה. אמרו ומה אם הזהירו נביאים וצוו שלא יהיה הילוך בשבת כהילוך בחול ולא שיחת השבת כשיחת החול שנאמר ודבר דבר קל וחומר שלא יהיה טלטול בשבת כטלטול בחול כדי שלא יהיה כיום חול בעיניו ויבוא להגביה ולתקן כלים מפניה לפינה או מבית לבית או להצניע אבנים וכיוצא בהן שהרי הוא בטל ויושב בביתו ויבקש דבר שיתעסק בו ונמצא שלא שבת ובטל הטעם שנאמר בתורה למען ינוח.

יג ועוד כשיבקר ויטלטל כלים שמלאכתן לאיסור אפשר שיתעסק בהן מעט ויבא לידי מלאכה. ועוד מפני שמקצת העם אינם בעלי אומניות אלא בטלין כל ימיהן כגון הטיילין ויושבי קרנות שכל ימיהן הן שובתים ממלאכה ואם יהיה מותר להלך ולדבר ולטלטל כשאר הימים נמצא שלא שבת שביתה הניכרת. לפיכך שביתה מדברים אלו היא שביתה השוה בכל אדם. ומפני דברים אלו נגעו באיסור הטלטול. ואסרו שלא יטלטל אדם בשבת אלא כלים הצריך להם כמו שיתבאר.

רמב"ם

הלכה פרק כה

- א** יש כלי שמלאכתו להיתר והוא הכלי שמותר לעשות בו בשבת דבר שנעשה לו בחול. כגון כוס לשתות בו וקערה לאכול בה וסכין לחתוך בו בשר ופת וקורנס לפצוע בו אגוזים וכיוצא בהן.
- ב** ויש כלי שמלאכתו לאיסור והוא הכלי שאסור לעשות בו בשבת דבר שנעשה בו. כגון מכתשת וריחים וכיוצא בהן שאסור לכתוש ולטחון בשבת.
- ג** כל כלי שמלאכתו להיתר בין היה של עץ או של חרס או של אבן או של מתכת מותר לטלטלו בשבת. בין בשביל עצמו של כלי בין לצורך מקומו בין לצורך גופו. וכל כלי שמלאכתו לאיסור בין היה של עץ או של חרס או של אבנים או של מתכת מותר לטלטלו בשבת בין לצורך גופו בין לצורך מקומו אבל בשביל עצמו של כלי אסור.
- ד** כיצד מטלטל הוא את הקערה של עץ לאכול בה או לישב במקומה או כדי שלא תגנב. וזה הוא בשביל עצמה. וכן אם טלטל אותה מן החמה כדי שלא תתייבש ותשבר או מן הגשמים כדי שלא תתפח ותפסד הרי זה מטלטל בשביל עצמה ומותר מפני שמלאכתה להיתר.
- ה** וכן מטלטל הוא הריחים או המכתשת לשבר עליה אגוזים או לעלות עליה למטה. וזה הוא לצורך גופו או לישב במקומו. אבל אינו מטלטלה כדי שלא תשבר ולא כדי שלא תגנב וכן כל כיוצא בזה.
- ו** וכל שאינו כלי כגון אבנים ומעות וקנים וקורות וכיוצא בהן אסור לטלטלן. אבן גדולה או קורה גדולה אף על פי שהיא ניטלת בעשרה בני אדם אם יש תורת כלי עליה מטלטלים אותה. דלתות הבית אע"פ שהן כלים לא הוכנו לטלטל לפיכך אם נתפרקו אפילו בשבת אין מטלטלין אותן. וכן העפר והחול והמת אין מזיזין אותן ממקומן. ובן שמנה חי הרי הוא כאבן ואסור לטלטלו.
- ז** מותר לטלטל הכלי אפילו שלא לצורך תשמישו אלא לעשות בו מלאכה שלא נעשה לתשמישה. כיצד נוטל אדם קורנס לפצוע בו אגוזים. קורדום לחתוך בו דבילה. מגירה לגרר בה את הגבינה. מגרפה לגרוף בה את הגרוגרות. את הרחת ואת המזלג לתת עליו אוכל לקטן. את הכוש ואת הכרכר לתחוב בו. מחט של סקאין לפתוח בו את הדלת. את המכתשת לישב עליה וכן כל כיוצא בזה.
- ח** ומטלטל אדם מחט של יד השלימה ליטול בה את הקוץ. אבל אם ניטל הקצה הנקוב שלה או הקצה החד שלה אין מטלטלין אותה. ואם היתה גולם ועדיין לא ניקבה מותר לטלטלה.
- ט** כל כלי שמקפיד עליו שמא יפחתו דמיו כגון כלים המוקצים לסחורה וכלים היקרים ביותר שמקפיד עליהן שמא יפסדו אסור לטלטלן בשבת וזה הוא הנקרא מוקצה מחמת חסרון כיס. כגון המסר הגדול ויתד של מחרישה וסכין של טבחים וחרב של אושכפים וחצין החרשים וקורנס של בשמים וכיוצא בהן.
- י** כל כלי שהוקצה מחמת האיסור אסור לטלטלו. כגון נר שהדליקו בו בשבת והמנורה שהיה הנר עליה ושלחן שהיו עליו מעות אף על פי שכבה הנר או שנפלו המעות אסור לטלטלן. שכל כלי שהיה אסור לטלטלו בין השמשות נאסר לטלטלו כל השבת כלה אף על פי שהלך הדבר שגרם לו האיסור.
- יא** אבל כלי המוקצה מחמת מיאוסו כגון נר ישן של נפט וכלי הצואה וכיוצא בהן מותר לטלטלן בשבת אם הוצרך להן.
- יב** כל הכלים הניטלין בשבת שנתפרקו דלתותיהן כגון דלתות שידה תיבה ומגדל בין שנתפרקו בשבת בין שנתפרקו קודם השבת מותר לטלטל אותן דלתות. וכן כל הכלים הניטלין בשבת שנשברו בין קודם השבת בין בשבת שבריהן נטלין והוא שיהיו שבריהן עושיין מעין מלאכתן. כיצד שברי עריבה לכסות בהן את פי החבית. שברי זכוכית לכסות בהן את פי הפך וכן כל כיוצא בזה. אבל אם אין השברים ראויין למלאכה כלל אסור לטלטלן.
- יג** כל כסויי הכלים נטלים בשבת והוא שיש תורת כלי עליהן. היה כלי מחובר בקרקע כגון חבית הטמונה בארץ. אם יש בכיסוי שלה בית אחיזה מטלטלין אותו ואם לאו אין מטלטלין אותו. וכן כסויי הקרקעות כגון בורות וחריצין אין מטלטלין כסוי שלהן אלא אם כן יש לו בית אחיזה. כיסוי התנור אף על פי שאין לו בית אחיזה מותר לטלטלו.
- יד** שני דברים אחד אסור לטלטלו ואחד מותר לטלטלו והן סמוכים זה לזה או זה על זה או זה בזה ובזמן שמטלטלין אחד מהן יטלטל השני. אם היה צריך לדבר שמותר לטלטלו מטלטלו ואף על פי שדבר האסור מיטלטל עמו. ואם צריך לטלטל דבר האסור לא יטלטלנו באותו דבר המותר.

רמב"ם

- טו** כיצד פגה שהיתה טמונה בתבן וחררה שהיתה על גבי גחלים תוחבן בכוש או בכרכר ונוטלן ואף על פי שהתבן והגחלים ננערים בשבת בשעת נטילה. וכן לפת או צנונות שהיו טמונים בעפר ומקצת העלים מגולים שומטן בשבת בעלה שלהן ואף על פי שהעפר ננער. אבל אם היה ככר או תינוק על גבי האבן או על גבי הקורה לא יטלטל האבן או הקורה בככר או בתינוק שיש עליה וכן כל כיוצא בזה.
- טז** נוטל אדם את בנו שיש לו געגועין עליו והאבן בידו אבל לא דינר שאם יפול הדינר יטלנו האב בידו. כלכלה שהיתה נקובה וסתם נקב שלה באבן מותר לטלטלה שהרי האבן נעשית כדופן. היתה הכלכלה מלאה פירות והאבן בתוך הפירות אם היו הפירות רטובים כגון ענבים ותותים נוטל אותה כמות שהיא שאם ינער הפירות יטנפו בעפר ובמקום הפסד לא גזרו.
- יז** חבית ששכח אבן על פיה מטה על צדה והיא נופלת. היתה בין החביות והאבן עליה מגביהה למקום אחר ומטה על צדה שם והאבן נופלת. וכן השוכח מעות על הכר וצריך לכר נוער את הכר והן נופלות. ואם צריך למקום הכר נוטל את הכר והמעות עליו. אבל אם הניח המעות מערב שבת על הכר או הניח האבן על פי החבית הרי אלו אסורין לטלטלן ואפילו ניטלו המעות והאבן שהרי נעשו בסיס לדבר האסור.
- יח** האבן שבקרויה אם ממלאין בה ואינה נופלת הרי היא כמקצת הקרויה ומותר למלאה בה ואם לאו אין ממלאין בה. בגד שעל הקנה שומטו מעל הקנה.
- יט** פירות שאסור לאכול כגון פירות שאינם מעושרין אפילו הן חייבין במעשר מדבריהם או מעשר ראשון שלא ניטלה תרומתו או תרומה טמאה או מעשר שני והקדש שלא נפדו כהלכתן אסור לטלטלן. אבל הדמאי הואיל וראוי לעניים וכן מעשר שני והקדש שפדאן אף על פי שלא נתן החומש מותר לטלטלן.
- כ** מטלטל ישראל התרומה אף על פי שאינה ראויה לו. ומטלטלין תרומה טמאה עם הטהורה או עם החולין אם היו שניהם בכלי אחד. במה דברים אמורים בשהיתה הטהורה למטה והיו פירות המתטנפין בקרקע שאם ינער אותן יפסדו. אבל אם היו אגוזים ושקדים וכיוצא בהן נוער הכלי ונוטל הטהורה או החולין ומניח הטמאה. ואם היה צריך למקום הכלי בין שהטהורה למעלה בין שהיתה למטה מטלטל הכל כאחד.
- כא** נדבך של אבנים שחשב עליו מבעוד יום אם למדום מותר לישיב עליהן למחר ואם לאו אסור. חריות של דקל שגדרן לעצים ונמלך עליהן מערב שבת לישיבה מותר לטלטלן. וכן אם ישב עליהן מבעוד יום מותר לטלטלן.
- כב** הקש שעל המטה לא ינענענו בידו אבל מנענעו בגופו. ואם הוא מאכל בהמה מותר לטלטלו. וכן אם היה עליו כר או סדין וכיוצא בהן מנענעו בידו שהרי נעשה כמי שישב עליו מבעוד יום. המכניס קופה של עפר בביתו אם ייחד לה קרן זוית מערב שבת מטלטלו בשבת ועושה בו כל צרכיו.
- כג** אסור לבטל כלי מהיכנו מפני שהוא כסותר. כיצד לא יתן כלי תחת הנר בשבת לקבל את השמן הנוסף. שהשמן שבנר אסור לטלטלו וכשיפול לכלי יאסר טלטול הכלי שהיה מותר וכן כל כיוצא בזה. לפיכך אין נותנין כלי תחת התרנגולת לקבל ביצתה. אבל כופה הוא הכלי עליה. וכן כופה הכלי על כל דבר שאסור לטלטלו שהרי לא בטלו שאם יחפוז יטלנו.
- כד** נותנין כלי נותנין כלי תחת הדלף ואם נתמלא הכלי שופך ושונה ואינו נמנע. והוא שיהיה הדלף ראוי לרחיצה אבל אם אינו ראוי אין נותנין ואם נתן מותר לטלטלו במים המאוסין שבו. שאין עושין גרף של רעי לכתחלה.
- כה** חבית של טבל שנשברה מביא כלי ומניח תחתיה הואיל ואם עבר ותקנו מתוקן הרי הוא כמתוקן. ונותנין כלי תחת הנר לקבל ניצוצות מפני שאין בהן ממש ומותר לטלטל הכלי. קורה שנשברה אין סומכין אותה בספסל או בארוכות המטה אלא אם כן היו רווחים וכל זמן שיחפוז יטלם כדי שלא יבטל כלי מהיכנו. פורסין מחצלת על גבי אבנים בשבת או על גבי כוורת דבורים בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים ובלבד שלא יתכוין לצוד שהרי נוטלה בכל עת שירצה. וכופין את הסל בשבת לפני האפרוחים בשביל שיעלו עליו וירדו שהרי מותר לטלטלו כשירדו מעליו וכן כל כיוצא בזה.
- כו** בהמה שנפלה לבור או לאמת המים אם יכול ליתן לה פרנסה במקומה מפרנסין אותה עד מוצאי שבת ואם לאו מביא כרים וכסתות ומניח תחתיה ואם עלתה עלתה. ואף על פי שמבטל כלי מהיכנו שהרי משליכו לבור לתוך המים מפני צער בעלי חיים לא גזרו. ואסור להעלותה בידו. וכן אין עוקרין בהמה וחיה ועוף בחצר אבל דוחין אותן עד שיכנסו. וממדין עגלים וסייחים. תרנגולת שברחה אין ממדין אותן מפני שהיא נשמטת מן היד ונמצאו אגפיה נתלשין אבל דוחין אותה עד שתכנס.

א כל כלי האורג וחבליו וקנים שלו מותר לטלטלן ככלי שמלאכתו לאיסור חוץ מכובד העליון וכובד התחתון לפי שאין ניטלין מפני שהן תקועין. וכן העמודים של אורג אסור לטלטלן שמא יתקן הגומות שלהן. ושאר כלי האורג מותרין.

ב מכבודות של תמרה וכיוצא בהן שמכבדין בהן את הקרקע הרי הן ככלי שמלאכתו להיתר שהרי מותר לכבד בשבת. לבנים שנשארו מן הבנין הרי הן ככלי שמלאכתו להיתר מפני שראויין להסב עליהן שהרי שפין אותן ומתקנין אותן. ואם צבר אותן הרי הקצם ואסור לטלטלם.

ג חרס קטנה מותר לטלטלה אפילו ברשות הרבים הואיל וראויה היא בחצר לכסות בה פי כלי קטן. מגופת חבית שנתכתה היא ושבריה מותר לטלטלה ואם זרקה לאשפה מבעוד יום אסור לטלטלה. כלי שנתרועע לא יתלוש ממנו חרס לכסות בו או לסמוך בו.

ד מותר להכניס לבית הכסא שלש אבנים מקורזלות לקנח בהן וכמה שיעורן כמלוא היד. אבל אדמה שהיא קרובה להתפרך אסור לטלטלה לקנח בה. ומותר להעלות אבנים לגג לקנח בהן. ירדו עליהן גשמים ונשתקעו בטיט אם רישומן ניכר מותר לטלטל. אבן שיש עליה טנוף שודאי לקנח היא מותר לטלטלה ואפילו היא גדולה.

ה היה לפניו צרור וחרש מקנח בצרור ואם היה החרש מאוגני כלים מקנח בחרש. היו לפניו צרור ועשבים אם היו עשבים רכים מקנח בהן ואם לאו מקנח בצרור.

ו שירי מחצלאות שבלו הרי הן ככלי שמלאכתו להיתר מפני שראויין לכסות בהן הטינוף. אבל שירי בגדים שבלו שאין בהן שלשה על שלשה אסור לטלטלן שאינן ראויין לא לעניים ולא לעשירים. שברי התנור מותר לטלטלן והרי הן ככל הכלים שמלאכתן להיתר. כירה שנשמטה אחת מירכותיה אסור לטלטלה שמא יתקע.

ז סולם של עליה אסור לטלטלו שאין עליו תורת כלי. ושל שובך מותר להטותו. אבל לא יוליכו משובך לשובך שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול ויבא לצוד. קנה שמוסקין בו הזיתים אם יש עליו תורת כלי הרי הוא ככלי שמלאכתו לאיסור. קנה שהתקינו בעל הבית להיות פותח ונועל בו אם יש תורת כלי עליו הרי הוא ככלי שמלאכתו להיתר.

ח דלת שהיה לה ציר אף על פי שאין לה עתה ציר שהכינה לסתום בה מקום מוקצה והיא נגררת שנוטלין אותה וסותמין בה. וכן חדקים שסותמין בהן הפרצה. וכן מחצלת הנגררת. בזמן שקשורין ותלויין בכותל סותמין בהן ונועלים בהם ואם לאו אין נועלין בהן. ואם היו גבוהים מעל הארץ נועלין בהן.

ט דלת שהיה לה לוח אחד ששומטין אותה ונועלין בה אם לא היה לה למטה כן כמו אסקופה שמוכיח עליה שהיא כלי מוכן לנעילה אין נועלין בה. ואם יש למטה אסקופה נועלים בה. וכן נגר שיש בראשו קלוסטרא שמוכחת עליו שהוא כלי מוכן לנעילה ואינו קורה כשאר כל הקורות נועלין בו בשבת.

י נגר שאין בראשו קלוסטרא אם היה קשור ותלוי בדלת נועלין בו. וכן אם היה ניטל ואגדו עמו. אבל אם היה אגדו קבוע בדלת והיה הנגר נשמט כמו קורה ומניחין אותו בזוית וחוזרין ונועלין בו בעת שרוציין הרי זה אסור לנעול בו שאין עליו תורת כלי ואינו אגוד ואין בו אגד להוכיח עליו.

יא מנורה של חוליות בין גדולה בין קטנה אין מטלטלין אותה שמא יחזירנה בשבת. היו בה חדקים והיא נראית כבעלת חוליות. אם היתה גדולה הניטלת בשתי ידיים אסור לטלטלה מפני כובדה. היתה קטנה מזו מותר לטלטלה.

יב מנעל שעל גבי האמום שומטין אותו בשבת. מכבש של בעלי בתים מתירין אבל לא כובשין. ושל כובסין לא יגע בו מפני שהוא מוקצה מחמת חסרון כיס. וכן גיזי צמר אין מטלטלין אותן מפני שהוא מקפיד עליהן. לפיכך אם ייחדן לתשמיש מותרין. והשלחין מותר לטלטלן בין שהיו של בעה"ב או של אומן מפני שאינו מקפיד עליהם.

יג כל דבר מטונף כגון רעי וקיא וצואה וכיוצא בהן אם היו בחצר שיושבין בה מותר להוציאן לאשפה או לבית הכסא וזה הוא הנקרא גרף של רעי. ואם היו בחצר אחרת כופין עליהן כלי כדי שלא יצא הקטן ויתלכלך בהן. רוק שעל הקרקע דורסו לפי תומו והולך. מטלטלין כנונא מפני אפרו אף על פי שיש עליו שברי עצים מפני שהוא כגרף של רעי ואין עושין גרף של רעי לכתחלה בשבת. אבל אם נעשה מאליו או שעבר ועשהו מוציאין אותו.

רמב"ם

- יד** שמן שיוצא מתחת הקורה של בית הבד בשבת וכן תמרים ושקדים המוכנים לסחורה מותר לאוכלם בשבת. ואפילו אוצר של תבואה או תבואה צבורה מתחיל להסתפק ממנה בשבת שאין שום אוכל שהוא מוקצה בשבת כלל אלא הכל מוכן הוא. חוץ מגרוגרות וצמוקין שבמוקצה בזמן שמייבשים אותם הואיל ומסריחות בינתים ואינם ראויין לאכילה הרי הן אסורין בשבת משום מוקצה. חבית שנתגלתה ואבטיח שנשברה אף על פי שאינן ראויין לאכילה נוטלין ומניחין במקום המוצנע. כיוצא בו קמיע שאינו מומחה אף על פי שאין יוצאין בו מטלטלין אותו. מותר השמן שבנר ושבקערה שהדליקו בהן באותה שבת אסור להסתפק ממנו באותה שבת מפני שהוא מוקצה מחמת איסור.
- טו** אוצר של תבואה או של כדי יין אע"פ שמותר להסתפק ממנו אסור להתחיל בו לפנותו אלא לדבר מצוה. כגון שפינהו להכנסת אורחין או לקבוע בו בית המדרש וכיצד מפנין אותו כל אחד ואחד ממלא ארבע או חמש קופות עד שגומרין. ולא יכבדו קרקעיתו של אוצר כמו שבארנו אלא נכנס ויוצא בו ועושה שביל ברגליו בכניסתו וביציאתו.
- טז** כל שהוא ראוי למאכל בהמה וחיה ועוף המצויין מטלטלין אותו בשבת. כיצד מטלטלין את התורמוס היבש מפני שהוא מאכל לעזים אבל לא את הלח. את החצב מפני שהוא מאכל לצבאים. את החרדל מפני שהוא מאכל ליונים. את העצמות מפני שהן מאכל לכלבים. וכן כל הקליפין והגרעינין הראויין למאכל בהמה מטלטלין אותן. ושאין ראויין אוכל את האוכל וזורקן לאחריו ואסור לטלטלן. מטלטלין בשר תפוח מפני שהוא מאכל לחיה. ומטלטלין בשר חי בין תפל בין מליח מפני שראוי לאדם. וכן דג מליח אבל התפל אסור לטלטלו.
- יז** אין מטלטלין שברי זכוכית אף על פי שהן מאכל לנעמיות. ולא חבילי זמורות אף על פי שהן מאכל לפילים. ולא את הלוף אף על פי שהן מאכל לעורבים. מפני שאין אלו וכיוצא בהן מצויין אצל רוב בני אדם.
- יח** חבילי קש וחבילי זרדין אם התקינן למאכל בהמה מטלטלין אותן ואם לאו אין מטלטלין אותן. חבילי סיאה פואה ואיזוב וקורנית. הכניסין לעצים אין מסתפק מהן בשבת. למאכל בהמה מסתפק מהן. וכן באמינתא וכן בפיגם וכן בשאר מיני תבלין.
- יט** אין גורפין מאכל מלפני הפטם בין באבוס של כלי בין באבוס של קרקע. ואין מסלקין לצדדין מפני הרעי גזירה שמא ישוה גומות. נוטלין מלפני החמור ונותנין לפני השור. אבל אין נוטלין מלפני השור ונותנין לפני החמור מפני שהמאכל שלפני השור מטונף ברירו ואין ראוי למאכל בהמה אחרת. וכן עלים שריחם רע ומאוסין ואין הבהמה אוכלתן אסור לטלטלן. לפיכך תלאי של דגים אסור לטלטלו ושל בשר מותר וכן כל כיוצא בזה.
- כ** אף על פי שאסור לטלטל את המת בשבת סכין אותו ומדיחין אותו ובלבד שלא יזיזו בו אבר. ושומטין את הכר מתחתיו כדי שיהיה מוטל על החול בשביל שימתין ולא יסריח. ומביאין כלי מיקר וכלי מתכות ומניחין לו על כריסו כדי שלא יתפח. ופוקקין את נקביו שלא יכנס בהן הרוח. וקושרין את הלחי לא שיעלה אלא שלא יוסיף. ואין מעמצין את עיניו בשבת.
- כא** מת המוטל בחמה מניח עליו ככר או תינוק ומטלטלו. וכן אם נפלה דליקה בחצר שיש בה מת מניח עליו ככר או תינוק ומטלטלו. ואם אין שם ככר ולא תינוק מצילין אותו מן הדליקה מכל מקום שמא יבא לכבות מפני שהוא בהול על מתו שלא ישרף. ולא התירו לטלטל בככר או תינוק אלא למת בלבד מפני שאדם בהול על מתו.
- כב** היה מוטל בחמה ואין להם מקום לטלטלו או שלא רצו להזיזו ממקומו באין שני בני אדם ויושבים משני צדדיו. חם להם מלמטה זה מביא מטתו ויושב עליה וזה מביא מטתו ויושב עליה. חם להם מלמעלה זה מביא מחצלת ופורש על גביו. וזה מביא מחצלת ופורש על גביו. זה זוקף מטתו ונשמט והולך לו וזה זוקף מטתו ונשמט והולך לו ונמצא מחיצה עשויה מאליה. שהרי מחצלת זה ומחצלת זה גגיהן סמוכות זו לזו ושני קצותיהם על הקרקע משני צדי המת.
- כג** מת שהסריח בבית ונמצא מתבזה בין החיים והם מתבזים ממנו מותר להוציאו לכרמלית. גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה שהוא לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל. ואם היה להן מקום אחר לצאת בו אין מוציאין אותו אלא מניחין אותו במקומו ויוצאין הם.

הלכה פרק כז

- א** היוצא חוץ לתחום המדינה בשבת לוקה שנאמר אל יצא איש ממקומו ביום השביעי. מקום זה הוא תחום העיר ולא נתנה תורה שיעור לתחום זה אבל חכמים העתיקו שתחום זה הוא חוץ לשנים עשר מיל כנגד מחנה ישראל. וכך אמר להם משה רבינו לא תצאו חוץ למחנה. ומדברי סופרים שלא יצא אדם חוץ לעיר אלא עד אלפים אמה אבל חוץ לאלפים אמה אסור. שאלפים אמה הוא מגרש העיר.

רמב"ם

- ב** נמצאת למד שמותר לאדם בשבת להלך את כל העיר כולה אפילו היתה כנינוה. בין שהיתה מוקפת חומה בין שלא היתה מוקפת חומה. וכן מותר לו להלך חוץ לעיר אלפים אמה לכל רוח מרובעות כטבלא מרובעת כדי שיהיה נשכר את הזויות. ואם יצא חוץ לאלפים אמה מכין אותו מכת מרדות עד שנים עשר מיל. אבל אם יצא והרחיק מן העיר יתר על שנים עשר מיל אפילו אמה אחת לוקה מן התורה.
- ג** המהלך חוץ לתחום למעלה מעשרה טפחים כגון שקפץ על גבי עמודים שגבוהין עשרה ואין בכל אחד מהן ארבעה על ארבעה טפחים הרי זה ספק אם יש תחומין למעלה מעשרה או אין תחומין למעלה מעשרה. אבל אם הלך על מקום שיש בו ארבעה על ארבעה הרי זה כמהלך על הארץ ויש איסור תחומין שם.
- ד** מי ששבת בדיר שבמדבר או בסהר או במערה וכיוצא בהן מרשות היחיד מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח בריבוע. וכן השובת בבקעה אפילו היה ישן בשעה שנכנס השבת שלא קנה שבייתה יש לו להלך ממקומו אלפים אמה לכל רוח בריבוע. היה מהלך בבקעה ואינו יודע תחום שבת מהלך אלפים פסיעות בינוניות וזה הוא תחום שבת.
- ה** המהלך אלפים אמה שיש לו להלך ושלמה מדתו בתוך דיר או סהר או מערה או בתוך המדינה אינו מהלך אלא עד סוף מדתו. ואין אומרין הואיל וכלתה מדתו בתוך רשות היחיד מהלך את כולה. במה דברים אמורים בשכלתה מדתו במקצת העיר או במקצת המערה אבל אם היתה אותה רשות היחיד מובלעת בתוך אלפים אמה שלו תחשב לו כל אותה הרשות כארבע אמות ומשלימין לו את השאר.
- ו** כיצד הרי שהיה אלף אמה ממקום שבייתו אם מחוץ לעיר עד מדינה או מערה שיש בארכה אלף אמה או פחות מאלף מהלך את כל המדינה או המערה שפגע בה ומהלך חוצה לה אלף אמה פחות ארבע אמות.
- ז** אבל אם היה במדינה או במערה שפגע בו בתוך מדתו אלף אמה ואמה אינו מהלך בה אלא אלף אמה בלבד שהוא תשלום אלפים אמה שיש לו.
- ח** מי שכלתה מדתו בחצי העיר אף על פי שאינו מהלך אלא עד סוף מדתו מותר לטלטל בכל העיר על ידי זריקה. וכן מי ששבת בבקעה והקיפוהו נכרים מחיצה בשבת אינו מהלך בה אלא אלפים אמה לכל רוח אע"פ שהוא בתוך המחיצה. ומותר לו לטלטל בכל המחיצה על ידי זריקה אם הקיפוהו לשם דירה.
- ט** מי שהיה בא בדרך ליכנס למדינה בין שהיה בא בים בין שהיה בא בחרבה. אם נכנס בתוך אלפים אמה קרוב לעיר קודם שיכנס השבת אף על פי שלא הגיע למדינה אלא בשבת הרי זה יכנס ויהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח.
- י** היה בא למדינה וישן בדרך ולא נעור אלא בשבת וכשנעור מצא עצמו בתוך התחום הרי זה יכנס לה ויהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח. מפני שדעתו היתה להלך למדינה זו ולפיכך קנה שבייתה עם בני המדינה כמותן שהרי נכנס עמהן בתחום.
- יא** מי שיצא חוץ לתחום אפילו אמה אחת לא יכנס שה' אמות שיש לו לאדם תחלתן ממקום שהוא עומד בו. לפיכך כיון שיצא חוץ מתחומו אמה או יתר ישב במקומו ואין לו להלך אלא בתוך ארבע אמות מעמידת רגליו ולחוץ. וכן מי שהחשיך חוץ לתחום המדינה אפילו אמה אחת הרי זה לא יכנס לה אלא מהלך ממקום שנכנס עליו השבת והוא עומד בו אלפים אמה בלבד. ואם כלתה מדתו במקצת העיר מהלך עד סוף מדתו כמו שאמרנו. היתה רגלו אחת בתוך התחום ורגלו אחת חוץ לתחום הרי זה יכנס.
- יב** מי שיצא חוץ לתחום שלא לדעתו כגון שהוציאוהו נכרים או רוח רעה או ששגג ויצא אין לו אלא ארבע אמות. חזר לדעת אין לו אלא ארבע אמות. החזירוהו כאילו לא יצא. ואם נתנוהו ברשות היחיד כגון שנתנוהו נכרים בדיר וסהר ומערה או בעיר אחרת
- יג** יצא חוץ לתחום לדעת אף על פי שחזר שלא לדעת כגון שהחזירוהו נכרים או רוח רעה אין לו אלא ארבע אמות. וכן אם יצא חוץ לתחום לדעת אף על פי שהוא בתוך רשות היחיד כגון דיר וסהר אין לו אלא ארבע אמות המפרש בים הגדול אע"פ שהוא חוץ לתחום ששבת בו מהלך את כל הספינה כולה ומטלטל בכלה.
- יד** מי שיצא חוץ לתחום שלא לדעת והוקף במחיצה בשבת יש לו להלך כל אותה המחיצה והוא שלא תהיה יתר על אלפים אמה. ואם היה תחום שיצא ממנו מובלע מקצתו בתוך המחיצה שנעשית שלא לדעתו הואיל ויש לו להלך את כל המחיצה הרי זה נכנס לתחומו וכיון שיכנס הרי הוא כאילו לא יצא.

רמב"ם

טו כל מי שאין לו לזוז ממקומו אלא בתוך ארבע אמות אם נצרך לנקביו הרי זה יוצא ומרחיק ונפנה וחוזר למקומו. ואם נכנס למקצת תחום שיצא ממנו בעת שיתרחק להפנות הואיל ונכנס יכנס וכאילו לא יצא. והוא שלא יצא בתחלה לדעת אבל אם יצא לדעת אף על פי שנכנס אין לו אלא ארבע אמות.

טז כל מי שיצא ברשות בית דין כגון העדים שבאו להעיד על ראיית הלבנה וכיוצא בהן ממי שמותר לו לצאת לדבר מצוה יש לו אלפים אמה לכל רוח באותו מקום שהגיע לו. ואם הגיע למדינה הרי הוא כאנשי העיר ויש לו אלפים אמה לכל רוח חוץ למדינה.

יז היה יוצא ברשות ואמרו לו והוא הולך בדרך כבר נעשית המצוה שיצאת לעשות יש לו ממקומו אלפים אמה לכל רוח. ואם היה מקצת תחום שיצא ממנו ברשות מובלע בתוך אלפים אמה שיש לו ממקומו הרי זה חוזר למקומו וכאילו לא יצא. וכל היוצאין להציל נפשות ישראל מיד עובדי כוכבים ומזלות או מן הנהר. או מן המפולת יש להם אלפים אמה לכל רוח ממקום שהצילו בו. ואם היתה יד העובדי כוכבים ומזלות תקיפה והיו מפחדים לשבות במקום שהצילו בו הרי אלו חוזרין בשבת למקומן ובכלי זינן.

הלכה פרק כח

א כל בית דירה שהוא יוצא מן המדינה אם היה בינו ובין המדינה שבעים אמה ושני שלישי אמה שהוא צלע בית סאתים המרובעת או פחות מזה הרי זה מצטרף למדינה ונחשב ממנה. וכשמודדין לה אלפים אמה לכל רוח מודדין חוץ מבית דירה זה.

ב היה בית זה קרוב למדינה בשבעים אמה ובית שני קרוב לבית ראשון בשבעים אמה ובית שלישי קרוב לשני בשבעים אמה וכן עד מהלך כמה ימים הרי הכל כמדינה אחת וכשמודדין מודדין מחוץ לבית האחרון. והוא שיהיה בית דירה זה ארבע אמות על ארבע אמות או יתר.

ג וכן בית הכנסת שיש בו בית דירה לחזנין ובית עבודת כוכבים ומזלות שיש בו בית דירה לכהניהם והאוצרות שיש בהן בית דירה והגשר והקבר שיש בהן בית דירה ושלוש מחיצות שאין עליה תקרה ויש בהן ארבע על ארבע אמות והבורגנין והבית הבנוי בים ושתי מחיצות שיש עליהן תקרה ומערה שיש בנין על פיה ויש בה בית דירה. כל אלו מצטרפין עמה אם היו בתוך שבעים אמה ושירים. ומאותו הבית היוצא רואין כאילו חוט מתוח על פני כל המדינה ומודדין חוץ לאותו החוט אלפים אמה.

ד ואלו שאין מצטרפין עמה. שתי מחיצות שאין עליהן תקרה אף על פי שדרין ביניהן. והגשר והקבר ובית הכנסת ובית עבודת כוכבים ומזלות והאוצרות שאין בהן בית דירה והבור והשוח והמערה והשובך ובית שבספינה כל אלו וכיוצא בהן אין מצטרפין עמה.

ה היו שתי עיירות זו סמוכה לזו אם יש ביניהן מאה וארבעים ואחת ושליש כדי שיהיה שבעים אמה ושירים לזו ושבעים אמה ושירים לזו חושבין שתייהן כעיר אחת ונמצא כל עיר מהן מהלכת את כל העיר השניה וחוצה לה אלפים אמה. היו שלשה כפרים משולשין אם יש בין האמצעי ובין כל אחד ואחד מן החיצונים אלפים אמה או פחות מכאן ובין השנים החיצונים מאתיים שלש ושמונים פחות שלישי כדי שיהיה בין כל אחד מהן ובין האמצעי כשתראה אותו כאילו הוא ביניהן מאה וארבעים ואחת אמה ושליש הרי שלשתן כמדינה אחת ומודדין אלפים אמה לכל רוח מחוץ לשלשתן. עיר שהוקפה ולבסוף ישבה מודדין לה משיבתה. ישבה ולבסוף הוקפה מודדין לה מחומותיה.

ו עיר שהיתה ארוכה או מרובעת הואיל ויש לה ארבע זוויות שוות מניחין אותה כמות שהיא ומודדין לה אלפים אמה לכל רוח מארבע רוחותיה. היתה עגולה עושין לה זוויות ורואין אותה כאילו היא בתוך המרובע ומודדין חוץ מצלעות אותו מרובע אלפים אמה לכל רוח שנמצא משתכר הזוויות.

ז וכן אם היתה העיר משולשת או שיש לה צלעות רבות מרבעין אותה ואחר כך מודדין חוץ למרובע אלפים אמה לכל רוח. וכשהוא מרבעה מרבעה בריבוע העולם כדי שתהא כל רוח ממנה משוכה כנגד רוח מרוחות העולם ומכוונת כנגדה.

ח היתה רחבה מצד אחד וקצרה מצד אחד רואין אותה כאילו היא כלה רחבה. היתה עשויה כמין ג"ם או שהיתה עשויה כקשת אם יש בין שני ראשיה פחות מארבעת אלפים אמה מודדין לה מן היתר ורואין את כל הרוחב שבין היתר והקשת כאילו הוא מלא בתים. ואם היה בין שני ראשיה ארבעת אלפים אין מודדין לה אלא מן הקשת.

רמב"ם

- ט** עיר שיושבת על שפת הנחל, אם יש לפני דקה רוחב ארבע אמות על שפת הנחל כדי שיעמדו עליה וישתמשו בנחל נמצא הנחל בכלל העיר ומודדין לה אלפים אמה משפת הנחל השניה ויעשה הנחל כולו בכלל המדינה מפני הדקה הבנויה מצדו. ואם לא היה שם דקה אין מודדין להן אלא מפתח בתיהן ונמצא הנחל נמדד מן האלפים שלהם.
- י** יושבי צריפין אין מודדין להן אלא מפתח בתיהן. ואם יש שם שלש חצרות של שני בתים הוקבעו כולם ומרבעין אותה ונותנין להם אלפים אמה לכל רוח כשאר העיירות.
- יא** אין מודדין אלא בחבל של חמשים אמה לא פחות ולא יתר ובחבל של פשתן כדי שלא ימשך יותר מדאי. הגיע לגיא אם היה רוחבו חמשים אמה שיכול להבליעו בחבל המדה מבליעו והוא שיהיה בעמקו פחות מארבעת אלפים.
- יב** במה דברים אמורים שהיה חוט המשקולת יורד כנגדו שאי אפשר להשתמש בו. אבל אם אין חוט המשקולת יורד כנגדו אינו מבליעו אלא אם כן היה עמקו אלפים או פחות מיכן.
- יג** היה גיא מעוקם מקדר ועולה מקדר ויורד. היה גיא רחב מחמשים שאינו יכול להבליעו הולך למקום שהוא יכול להבליעו ומבליעו וצופה כנגד מדתו וחוזר.
- יד** הגיע לכותל אין אומרים יקוב את הכותל אלא אומד רחבו והולך לו. ואם אפשר להשתמש בו מודדו מדידה יפה. ואם היה חוט המשקולת יורד כנגדו מודד רחבו מדידה יפה.
- טו** הגיע להר אם היה הר מתלקט ממנו גבוה עשרה טפחים באורך חמש אמות מבליעו וחוזר למדתו. ואם היה גבוה הרבה עד שיתלקט ממנו עשרה טפחים מתוך משך ארבע אמות אומדו והולך לו. ואם אינו יכול להבליעו כגון שהיה רחבו יתר מחמשים מקדרו מעט מעט. וזה הוא שאמרו מקדרין בהרים.
- טז** כיצד מקדרין בהרים או בגיאות שאינו יכול להבליעו. אוחזין שנים חבל של ארבע אמות העליון אוחז קצתו מכנגד מרגלותיו והתחתון אוחז בקצה השני כנגד לבו וחוזר העליון לעמוד במקום התחתון והתחתון יורד ומרחיק ממנו מדת החבל וכן מתגלגלים והולכין עד שמודדין את כולו. וכשילך המודד להבליע ההר או הגיא לא יצא חוץ לתחום שלא יראו אותו העוברים ויאמרו מדת תחומין באה לכאן.
- יז** אין סומכין אלא על מדידת אדם מומחה שהוא יודע מדת הקרקע. היו לנו תחומי שבת מוחזקין ובא מומחה ומדד ריבה בתחום מהן ומיעט בתחום. שומעין לו בתחום שריבה. וכן אם באו שנים מומחין ומדדו התחום אחד ריבה ואחד מיעט שומעין למרבה. ובלבד שלא ירבה יתר ממדת אלכסונה של עיר.
- יח** כיצד בעת שירבה זה נאמר שמא הראשון מקרן אלכסון של עיר מדד האלפים ולפיכך מיעט מדתו ונמצא צלע התחום בינו ובין המדינה פחות מאלפים. וזה האחרון מדד אלפים מצלע המדינה. ואין מחזיקין על הראשון שטעה ביותר על זה. לפיכך אם ריבה זה האחרון יתר על הראשון אפילו בחמש מאות ושמונים אמה בקרוב שומעין לו, ביותר על זה אין שומעין לו.
- יט** אפילו עבד אפילו שפחה נאמנין לומר עד כאן תחום השבת. ונאמן הגדול לומר זכור אני שעד כאן היינו באים בשבת כשהייתי קטן. וסומכין על עדותו בדבר זה. שלא אמרו חכמים בדבר להחמיר אלא להקל מפני ששיעור אלפים אמה מדבריהם.
- הלכה פרק כט**
- א** מצות עשה מן התורה לקדש את יום השבת בדברים שנאמר זכור את יום השבת לקדשו. כלומר זכרהו זכירת שבת וקידושו. וצריך לזכרהו בכניסתו וביציאתו. בכניסתו בקידוש היום וביציאתו בהבדלה.
- ב** וזהו נוסח קידוש היום. ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו ורצה בנו ושבת קדשו באהבה ורצון הנחילנו זכרון למעשה בראשית תחלה למקראי קדש זכר ליציאת מצרים כי בנו בחרת ואותנו קדשת מכל העמים ושבת קדשך באהבה וברצון הנחלתנו ברוך אתה ה' מקדש השבת.
- ג** וזה נוסח ההבדלה. ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם המבדיל בין קדש לחול ובין אור לחשך בין ישראל לעמים ובין יום השביעי לששת ימי המעשה. ברוך אתה ה' המבדיל בין קדש לחול.

רמב"ם

- ד** עיקר הקידוש בלילה. אם לא קידש בלילה בין בשוגג בין במזיד מקדש והולך כל היום כולו. ואם לא הבדיל בלילה מבדיל למחר ומבדיל והולך עד סוף יום שלישי. אבל אינו מברך על האור אלא בליל מוצאי שבת בלבד.
- ה** אסור לאדם לאכול או לשתות יין משקדש היום עד שיקדש. וכן משיצא היום אסור לו להתחיל לאכול ולשתות ולעשות מלאכה או לטעום כלום עד שיבדיל. ולשתות מים מותר. שכח או עבר ואכל ושתה קודם שיקדש או קודם שיבדיל הרי זה מקדש ומבדיל אחר שאכל.
- ו** מדברי סופרים לקדש על היין ולהבדיל על היין. ואף על פי שהבדיל בתפלה צריך להבדיל על כוס. ומאחר שיבדיל ויאמר בין קדש לחול מותר לו לעשות מלאכה אע"פ שלא הבדיל על הכוס. ומברך על היין תחלה ואחר כך מקדש. ואינו נוטל את ידיו עד שיקדש.
- ז** כיצד הוא עושה לוקח כוס שהוא מחזיק רביעית או יתר ומדיחו מבפנים ושוטפו מבחוץ וממלאהו יין ואוחזו בימינו ומגביהו מן הקרקע טפח או יתר ולא יסייע בשמאל. ומברך על הגפן ואחר כך מקדש. ומנהג פשוט בכל ישראל לקרות בתחלה פרשת ויכלו ואחר כך מברך על היין ואחר כך מקדש ושותה מלוא לוגמיו ומשקה לכל בני חבורה ואח"כ נוטל ידיו ומברך המוציא ואוכל.
- ח** אין קידוש אלא במקום סעודה. כיצד לא יקדש בבית זה ויאכל בבית אחר. אבל אם קידש בזוית זו אוכל בזוית שניה. ולמה מקדשין בבית הכנסת מפני האורחין שאוכלין ושותין שם.
- ט** היה מתאוה לפת יותר מן היין או שלא היה לו יין הרי זה נוטל ידיו תחלה ומברך המוציא ומקדש ואחר כך בוצע ואוכל ואין מבדילין על הפת אלא על הכוס.
- י** מי שנתכוין לקדש על היין בלילי שבת ושכח ונטל ידיו קודם שיקדש הרי זה מקדש על הפת ואינו מקדש על היין אחר שנטל ידיו לסעודה. ומצוה לברך על היין ביום השבת קודם שיסעוד סעודה שניה. וזה הוא הנקרא קידושא רבה, מברך בורא פרי הגפן בלבד ושותה ואחר כך יטול ידיו ויסעוד. ואסור לו לאדם שיטעום כלום קודם שיקדש. וגם קידוש זה לא יהיה אלא במקום סעודה.
- יא** יש לו לאדם לקדש על הכוס ערב שבת מבעוד יום אף על פי שלא נכנסה השבת. וכן מבדיל על הכוס מבעוד יום אף על פי שעדין היא שבת. שמצות זכירה לאמרה בין בשעת כניסתו ויציאתו בין קודם לשעה זו כמעט.
- יב** מי שהיה אוכל בערב שבת וקדש עליו היום והוא בתוך הסעודה פורס מפה על השולחן ומקדש וגומר סעודתו ואחר כך מברך ברכת המזון. היה אוכל בשבת ויצא השבת והוא בתוך סעודתו גומר סעודתו ונוטל ידיו ומברך ברכת המזון על הכוס ואחר כך מבדיל עליו. ואם היה בתוך השתיה פוסק ומבדיל ואחר כך חוזר לשתיתו.
- יג** היה אוכל וגומר אכילתו עם הכנסת שבת מברך ברכת המזון תחלה ואחר כך מקדש על כוס שני. ולא יברך ויקדש על כוס אחד שאין עושיין שתי מצות בכוס אחד. שמצות קידוש ומצות ברכת המזון שתי מצות של תורה הן.
- יד** אין מקדשין אלא על היין הראוי לנסך על גבי המזבח. לפיכך אם נתערב בו דבש או שאור אפילו כטיפת החרדל בחבית גדולה אין מקדשין עליו. כך אנו מורין בכל המערב. ויש מי שמתיר לקדש עליו ואומר לא נאמר היין הראוי לנסך על גבי המזבח אלא להוציא יין שריחו רע או מגולה או מבושל שאין מקדשין על אחד מהן.
- טו** יין שטעמו טעם חומץ אף על פי שריחו ריח יין אין מקדשין עליו. וכן שמרים שנתן עליהן מים אף על פי שיש בהן טעם יין אין מקדשין עליהן. במה דברים אמורים בשנתן על השמרים שלשה מים והוציא פחות מארבעה. אבל אם הוציא ארבעה הרי זה יין מזוג ומקדשין עליו.
- טז** כלי שהיה מלא יין אפילו מחזיק כמה רביעיות אם שתה ממנו מעט הרי זה פגמו ונפסל ואין מקדשין על השאר מפני שהוא כשירי כוסות.
- יז** יין שריחו ריח החומץ וטעמו טעם יין מקדשין עליו. וכן יין מזוג. וכן יין צמוקים מקדשין עליו והוא שיהיו צמוקים שיש בהן לחלוחית שאם ידרוך אותן יצא מהן דבשן. וכן יין חדש מגתו מקדשין עליו. וסוחט אדם אשכול של ענבים ומקדש עליו בשעתו. מדינה שרוב יינה שכר אף על פי שהוא פסול לקדוש מותר להבדיל עליו הואיל והוא חמר המדינה.

רמב"ם

- יח** כשם שמקדשין בלילי שבת ומבדילין במוצאי שבת כך מקדשין בלילי ימים טובים ומבדילין במוצאייהו ובמוצאי יום הכפורים שכולם שבתות ה' הן. ומבדילין במוצאי ימים טובים לחולו של מועד ובמוצאי שבת ליום טוב. אבל אין מבדילים במוצאי יום טוב לשבת.
- יט** נוסח קידוש יום טוב. ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר בחר בנו מכל עם ורוממנו מכל לשון בחר בנו ויגדלנו רצה בנו ויפארנו. ותתן לנו ה' אלהינו באהבה מועדים לשמחה חגים וזמנים לששון את יום טוב מקרא קדש הזה את יום חג המצות הזה או חג השבועות או חג הסוכות זמן חירותנו או זמן מתן תורתנו או זמן שמחתנו באהבה זכר ליציאת מצרים כי בנו בחרת ואותנו קדשת מכל העמים ומועדי קדשך בשמחה ובששון הנחלתנו ברוך אתה ה' מקדש ישראל והזמנים. ואם חל להיות בשבת מזכיר שבת וחיותם כדרך שחותם בתפלה מקדש השבת וישראל והזמנים.
- כ** בראש השנה אומר. ותתן לנו ה' אלהינו באהבה את יום טוב מקרא קודש הזה זכרון תרועה מקרא קדש באהבה זכר ליציאת מצרים כי בנו בחרת ואותנו קדשת מכל העמים ודברך אמת וקיים לעד ברוך אתה ה' מלך על כל הארץ מקדש ישראל ויום הזכרון. ואם חל להיות בשבת חותם מקדש השבת וישראל ויום הזכרון כדרך שחותם בתפלה.
- כא** בלילי יו"ט מקדש על היין כבשבת. ואם אין לו יין או שהיה מתאוה לפת מקדש על הפת. וכן ביו"ט מקדש קידושא רבא כדרך שמקדש בשבת.
- כב** כיצד מברכין בלילי יום טוב שחל להיות באחד בשבת. בתחלה מברך על הגפן. ואח"כ מקדש קידוש יום טוב. ואחר כך מברך על הנר. ואחר כך מבדיל וחותרם בהבדלה המבדיל בין קדש לקדש. ואחר כך מברך שהחיינו.
- כג** כל לילי יום טוב ובליל יום הכפורים אומרים שהחיינו. ובשביעי של פסח אין מברכין שהחיינו מפני שאינו רגל בפני עצמו וכבר בירך על הזמן בתחלת הפסח.
- כד** סדר הבדלה במוצאי שבת מברך על היין ואח"כ על הבשמים ואחר כך על הנר. וכיצד מברך על הנר בורא מאורי האש. ואחר כך מבדיל.
- כה** אין מברכין על הנר עד שיאותרו לאורו כדי שייכיר בין מטבע מדינה זו למטבע מדינה אחרת. ואין מברכין על הנר של עובדי כוכבים ומזלות שסתם מסיבתן לעבודת כוכבים ומזלות. ואין מברכין לא על הנר של עבודת כוכבים ומזלות ולא על הנר של מתים.
- כו** ישראל שהדליק מעובד כוכבים ומזלות או עובד כוכבים ומזלות מישראל מברכין עליו. עובד כוכבים ומזלות מעובד כוכבים ומזלות אין מברכין עליו. היה מהלך חוץ לכרך וראה אור אם רוב אנשי הכרך עובדי כוכבים ומזלות אינו מברך ואם רוב ישראל מברך. אור של כבשן של תנור ושל כירים לכתחלה לא יברך עליו. הגחלים אם כשיכניס קיסם בנייהן דולק מאליו מברכין עליהן. אור של בית המדרש אם יש שם אדם חשוב שמדליקים בשבילו מברכין עליו. של בית הכנסת אם יש שם חזן שהוא דר שם מברכין עליו. ואבוקה להבדלה מצוה מן המובחר. ואין מחזרין על האור כדרך שמחזרין על כל המצות אלא אם יש לו מברכין עליו.
- כז** אור שהודלק בשבת לחולה ולחיה מברכין עליו במוצאי שבת. אור שהוקדח מן העצים ומן האבנים מברכין עליו במוצאי שבת שהיא היתה תחלת ברייתו בידי אדם. אבל אין מברכין עליו במוצאי יום הכפורים שאין מברכין במוצאי יום הכפורים אלא על אור ששבת. אף על פי שהודלק לחולה או לחיה ביום הכפורים מברכין עליו שהרי שבת מעבירה.
- כח** יום טוב שחל להיות באמצע שבת אומר בהבדלה המבדיל בין קדש לחול ובין אור לחושך ובין ישראל לעמים ובין יום השביעי לששת ימי המעשה כדרך שאומר במוצאי שבת שסדר ההבדלות הוא מונה. ואין צריך לברך לא על הבשמים ולא על הנר. וכן אינו צריך לברך על הבשמים במוצאי יום הכפורים.
- כט** ולמה מברכים על הבשמים במוצאי שבת מפני שהנפש דואבת ליציאת שבת משמחין אותה ומיישבין אותה בריח טוב.
- הלכה פרק ל**
- א** ארבעה דברים נאמרו בשבת שנים מן התורה ושנים מדברי סופרים והן מפורשין על ידי הנביאים. שבתורה זכור ושמור. ושנתפרשו על ידי הנביאים כבוד ועונג שנאמר וקראת לשבת עונג ולקדוש ה' מכובד.

רמב"ם

- ב** איזהו כבוד זה שאמרו חכמים שמצוה על אדם לרחוץ פניו ידיו ורגליו בחמין בערב שבת מפני כבוד השבת ומתעטף בציצית ויושב בכובד ראש מיחל להקבלת פני השבת כמו שהוא יוצא לקראת המלך. וחכמים הראשונים היו מקבצין תלמידיהן בערב שבת ומתעטפים ואומרים בואו ונצא לקראת שבת המלך.
- ג** ומכבוד השבת שילבש כסות נקיה. ולא יהיה מלבוש החול כמלבוש השבת. ואם אין לו להחליף משלשל טליתו כדי שלא יהא מלבושו כמלבוש החול. ועזרא תיקן שיהו העם מכבסים בחמישי מפני כבוד השבת.
- ד** אסור לקבוע סעודה ומשתה בערב שבת מפני כבוד השבת. ומותר לאכול ולשתות עד שתחשך. ואע"פ כן מכבוד השבת שימנע אדם מן המנחה ולמעלה מלקבוע סעודה כדי שיכנס לשבת כשהוא מתאוה לאכול.
- ה** מסדר אדם שולחנו בערב שבת ואף על פי שאינו צריך אלא לכזית. וכן מסדר שולחנו במוצאי שבת ואף על פי שאינו צריך אלא לכזית. כדי לכבדו בכניסתו וביציאתו. וצריך לתקן ביתו מבעוד יום מפני כבוד השבת. ויהיה נר דלוק ושולחן ערוך לאכול ומטה מוצעת שכל אלו לכבוד שבת הן.
- ו** אע"פ שהיה אדם חשוב ביותר ואין דרכו ליקח דברים מן השוק ולא להתעסק במלאכות שבבית חייב לעשות דברים שהן לצורך השבת בגופו שזה הוא כבודו. חכמים הראשונים מהם מי שהיה מפצל העצים לבשל בהן. ומהן מי שהיה מבשל או מולח בשר או גודל פתילות או מדליק נרות. ומהן מי שהיה יוצא וקונה דברים שהן לצורך השבת ממאכל ומשקה אף על פי שאין דרכו בכך. וכל המרבה בדבר זה הרי זה משובח.
- ז** איזהו עונג זהו שאמרו חכמים שצריך לתקן תבשיל שמן ביותר ומשקה מבושם לשבת הכל לפי ממונו של אדם. וכל המרבה בהוצאת שבת ובתיקון מאכלים רבים וטובים הרי זה משובח. ואם אין ידו משגת אפילו לא עשה אלא שלק וכיוצא בו משום כבוד שבת הרי זה עונג שבת. ואינו חייב להצר לעצמו ולשאול מאחרים כדי להרבות במאכל בשבת. אמרו חכמים הראשונים עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות.
- ח** מי שהיה ענוג ועשיר והרי כל ימיו כשבת צריך לשנות מאכל שבת ממאכל החול. ואם אי אפשר לשנות משנה זמן האכילה: אם היה רגיל להקדים מאחר, ואם היה רגיל לאחר מקדים.
- ט** חייב אדם לאכול שלש סעודות בשבת אחת ערבית ואחת שחרית ואחת במנחה. וצריך להזהר בשלש סעודות אלו שלא יפחות מהן כלל. ואפילו עני המתפרנס מן הצדקה סועד שלש סעודות. ואם היה חולה מרוב האכילה או שהיה מתענה תמיד פטור משלש סעודות. וצריך לקבוע כל סעודה משלשתן על היין ולבצוע על שתי ככרות. וכן בימים טובים.
- י** אכילת בשר ושתיית יין בשבת עונג הוא לו. והוא שהיתה ידו משגת. ואסור לקבוע סעודה על היין בשבת ובימים טובים בשעת בית המדרש. אלא כך היה מנהג הצדיקים הראשונים מתפלל אדם בשבת שחרית ומסוף בבית הכנסת ויבוא לביתו ויסעוד סעודה שניה וילך לבית המדרש יקרא וישנה עד המנחה ויתפלל מנחה ואחר כך יקבע סעודה שלישית על היין ויאכל וישתה עד מוצאי שבת.
- יא** אסור לו לאדם שיהלך בערבי שבתות יותר משלש פרסאות מתחלת היום כדי שיגיע לביתו ועוד היום רב ויכין סעודה לשבת. שהרי אין אנשי ביתו יודעין שהיום יבוא כדי להכין לו. ואין צריך לומר אם היה מתארח אצל אחרים שהוא מביישן מפני שלא הכינו להן דבר הראוי לאורחין.
- יב** אסור להתענות ולזעוק ולהתחנן ולבקש רחמים בשבת ואפילו בצרה מן הצרות שהצבור מתענין ומתריעין עליהן אין מתענין ולא מתריעין בשבת. ולא בימים טובים. חוץ מעיר שהקיפוה עובדי כוכבים ומזלות או נהר או ספינה המטרפת בים שמתריעין עליהן בשבת לעזרן ומתחננין ומבקשין עליהן רחמים.
- יג** אין צריך על עיירות של עובדי כוכבים ומזלות פחות משלשה ימים קודם השבת. כדי שתתישב דעת אנשי המלחמה עליהן ולא יהיו מבוהלים וטרודים בשבת. אין מפליגין בספינה פחות משלשה ימים קודם השבת כדי שתתישב דעתו עליו קודם השבת ולא יצטער יותר מדאי. ולדבר מצוה מפליג בים אפילו בערב שבת. ופוסק עמו לשבות ואינו שובת. ומצור לצידן וכיוצא בהן אפילו לדבר הרשות מותר להפליג בערב שבת. ומקום שנהגו שלא יפליג בערב שבת כלל אין מפליגין.
- יד** תשמיש המטה מעונג שבת הוא. לפיכך עונת תלמידי חכמים הבריאים משמשין מלילי שבת ללילי שבת. ומותר לבעול בתולה לכתחלה בשבת ואין בזה לא משום חובל ולא משום צער לה.

רמב"ם

טו

השבת ועבודת כוכבים ומזלות כל אחת משתיהן שקולה כנגד שאר כל מצות התורה. והשבת היא האות שבין הקב"ה ובינינו לעולם. לפיכך כל העובר על שאר המצות הרי הוא בכלל רשעי ישראל. אבל המחלל שבת בפרהסיא הרי הוא כעובד עבודת כוכבים ומזלות ושניהם כעובדי כוכבים ומזלות לכל דבריהם. לפיכך משבח הנביא ואומר אשרי אנוש יעשה זאת ובן אדם יחזיק בה שומר שבת מחללו וגו'. וכל השומר את השבת כהלכתה ומכבדה ומענגה כפי כחו כבר מפורש בקבלה שזכו בעולם הזה יתר על השכר הצפון לעולם הבא. שנאמר אז תתענג על ה' והרכבתך על במותי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב אביך כי פי ה' דבר.